

*Academia de Științe
a Moldovei*

INCE

*Institutul Național de
Cercetări Economice*

*Ministerul Economiei
al Republicii Moldova*

TENDINȚE în ECONOMIA MOLDOVEI

Nr. 27 (trim. III) 2017

ISSN 1857-3126

Chișinău

ISSN 1857-3126

ECHIPA TEM:

Alexandru Stratan, Alina Ianioglo, Alexandru Ceban, Zaharia Olărescu, Olga Timofei, Victoria Cociug, Tatiana Iațișin, Alexandra Novac, Tatiana Colesnicova

Echipa **TEM** este recunoscătoare pentru cooperare instituțiilor publice din Republica Moldova: Ministerul Economiei, Ministerul Finanțelor, Banca Națională a Moldovei, Biroul Național de Statistică.

Toate drepturile sunt rezervate. Nici o informație din această publicație nu poate fi retipărită sau reprodusă sub nici o formă fără permisiunea scrisă a INCE.

©Institutul Național de Cercetări Economice al AȘM

Pentru informații adiționale Vă rugăm să ne contactați:

Institutul Național de Cercetări Economice

2064, RM, Chișinău, Str. Ion Creangă, 45

Tel: (+ 373 22) 50-11-00, Fax: (+ 373 22) 74-37-94

e-mail: info@ince.md, web site: www.ince.md

CUPRINS

Principalele evenimente politice, economice și sociale din Republica Moldova	11
Rezumatul ediției	15
Capitolul I. PRODUCȚIA	20
Capitolul II. PREȚURI, RATE DE SCHIMB ȘI POLITICA MONETARĂ	29
Capitolul III. FINANȚE	38
Capitolul IV. SECTORUL EXTERN	54
Capitolul V. MEDIUL DE AFACERI	64
Capitolul VI. SECTORUL SOCIAL	68
ANEXE STATISTICE	79

DATE GENERALE

Denumirea oficială	REPUBLICA MOLDOVA
Capitala	Chișinău
Președinte	Igor Dodon
Președintele Parlamentului	Adrian Candu
Prim-ministru	Pavel Filip
Parlamentul Republicii Moldova	101 deputați: Partidul Democrat din Moldova - 41, Partidul Socialiștilor din Republica Moldova - 24, Partidul Liberal - 10, Grupul Parlamentar Popular European - 10, Partidul Comuniștilor din Republica Moldova - 6, Partidul Liberal Democrat din Moldova - 5, Deputați neafiliați - 5.
Obținerea independenței	27 august 1991
Suprafața	33,8 mii km ²
Unități administrative	32 raioane, 5 municipii (Chișinău, Bălți, Bender, Comrat, Tiraspol), UTA Găgăuzia, Unitățile administrative-teritoriale din stânga Nistrului
Populația stabilă	3550,9 mii locuitori (la începutul anului 2017)
Principalele religii	ortodoxă (93,34%), protestantă (1,98%), creștină de rit vechi (0,15%), catolică (0,14%), etc.
Moneda națională	Leu moldovenesc (cursul mediu de schimb, trimestrul III, 2017: 1 USD = 17,9 MDL; 1 EUR = 21,0 MDL)

ABREVIERI

ACECL	- Acordul Central European al Comerțului Liber
ACR	- Avantajul Comparativ Relevat
AGCS	- Acordul General asupra Comerțului cu Servicii
AHPCC	- Analiza hazardului și punctul critic de control
AID	- Asociația Internațională pentru Dezvoltare
ALSAC	- Acord de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător
ATP	- Preferințe Comerciale Autonome
APC	- Acordul de Parteneriat și Cooperare
BERD	- Banca Europeană pentru Reconstrucție și Dezvoltare
BIM	- Biroul Internațional al Muncii
BMA	- Biroul Migrație și Azil
BNM	- Banca Națională a Moldovei
BPN	- Bugetul Public Național
BNS	- Biroul Național de Statistică
BPA	- Bune practici agricole
BTC	- Bariere Tehnice în Comerț
CBN	- Certificatele Băncii Naționale
CE	- Comisia Europeană
CFA	- Consumul Final al Autorităților Publice
CFP	- Consumul Final al Populației
CNPF	- Comisia Națională a Pieței Financiare
CNT	- Capital Normativ Total
CPE	- Coeficientul Protecției Efective
CSCI	- Clasificatorul Standard de Comerț Internațional
CSI	- Comunitatea Statelor Independente
CT	- Contingent Tarifar
DPI	- Drepturile Proprietății Intelectuale
DST	- Drepturi Speciale de Tragere
EAD	- Echivalent ad-valorem
FMI	- Fondul Monetar Internațional
INCE	- Institutul Național de Cercetări Economice
IHH	- Indicele Herfindahl-Hirschman

IMM	-	Întreprinderi Mici și Mijlocii
IPC	-	Indicele Prețurilor de Consum
IPP	-	Indicele Prețului de Producție
IPPI	-	Indicele Prețurilor Producției Industriale
ISD	-	Investiții Străine Directe
IVF	-	Indicele Volumului Fizic
IVU	-	Indicele Valorii Unitare
MAIA	-	Ministerul Agriculturii și Industriei Alimentare
MAIB	-	Moldova Agroindbank
MDL	-	Leu Moldovenesc
MF	-	Ministerul Finanțelor
MSF	-	Măsuri sanitare și fitosanitare
NCMF	-	Națiunea cea mai Favorizată
NEER	-	Rata Nominală Efectivă de Schimb
NPC	-	Coeficientul Protecției Nominale
OCEMN	-	Organizația Cooperării Economice a Mării Negre
ODIMM	-	Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii
OIM	-	Organizația Internațională a Migrației
OMC	-	Organizația Mondială a Comerțului
ONU	-	Organizația Națiunilor Unite
PIB	-	Produsul Intern Brut
RC	-	Rata de concentrare
REER	-	Rata Reală Efectivă de Schimb
SGP	-	Sistemul Generalizat de Preferințe
TEM	-	Tendințe în Economia Moldovei
TN	-	Transnistria
TVA	-	Taxa pe Valoare Adăugată
UE	-	Uniunea Europeană
USD	-	Dolar SUA
UTA	-	Unitate teritorial-administrativă
VAB	-	Valoare Adăugată Brută
VMS	-	Valorile Mobiliare de Stat

TABELE

Tabelul 1.1. Activitatea sectorului industrial în ianuarie-septembrie 2017, %	22
Tabelul 1.2. Principalele timpuri ale producției animaliere, ianuarie-septembrie 2017, %.....	24
Tabelul 1.3. Structura investițiilor în active imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2017.....	25
Tabelul 1.4. Structura investițiilor în active imobilizate pe surse de finanțare în perioada ianuarie-septembrie 2017.....	25
Tabelul 1.5. Volumul mărfurilor transportate în perioada ianuarie-septembrie 2017.....	26
Tabelul 1.6. Numărul de pasageri transportați pe moduri de transport public ianuarie-septembrie 2017	27
Tabelul 1.7. Turiști și excursioniști participanți la turism organizat prin intermediul agențiilor de turism și a turoperatorilor.....	27
Tabelul 2.2.1. Activitatea BNM pe piața valutară interbancară în perioada ianuarie 2016 – septembrie 2017.....	35
Tabelul 4.1. Evoluția principalelor agregatelor ale Balanței de plăți în perioada ianuarie-septembrie a. 2016-2017, mil. USD (date provizorii).....	54
Tabelul 4.2. Evoluția schimburilor comerciale în perioada ianuarie-septembrie 2016-2017, mil. USD.....	58
Tabelul 5.1. Poziția Republicii Moldova în Clasamentul Indicele Global al Competitivității, 2016-2017 și 2017-2018.....	65
Tabelul 5.2. Date privind numărul mediu de salariați în întreprinderile sectorului businessului mic, inclusiv întreprinderile mici și micro (fără persoanele fizice) din partea stângă a Nistrului pe genuri de activitate, în ianuarie-iunie 2017.....	66
Tabelul 6.1. Minimul de existență în Regiunea din partea stângă a Nistrului în primele 9 luni ale anului 2017	78

FIGURI

Figura 1.1. Evoluția PIB în ianuarie-septembrie 2009-2017,%.....	20
Figura 1.2. Contribuția componentelor de resurse la formarea PIB în T.III 2017 și la creșterea acestuia față de T.III 2016, %.....	21
Figura 1.3. Contribuția componentelor de utilizări la formarea PIB în T.III 2017 și la creșterea acestuia față de T.III 2016, %.....	21
Figura 1.4. Indicii producției industriale în ianuarie-septembrie 2009-2017, %.....	22
Figura 1.5. Evoluția volumului producției agricole în ianuarie-septembrie 2009-2017,%.....	23
Figura 1.6. Indicele roadei medii la hectar la principalele culturi agricole în primele 9 luni ale anului 2017, față de perioada similară a anului precedent, %.....	24
Figura 1.7. Dinamica ianuarie-septembrie 2017 a indicelui producției industriale, %.....	28
Figura 2.1.1. Ritmul anual de creștere a IPC și a componentelor sale, %.....	29
Figura 2.1.2. Ritmul anual de creștere al IPC și inflației de bază, %.....	30
Figura 2.1.3. Ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %.....	31
Figura 2.1.4. Evoluția cursului nominal de schimb mediu lunar al MDL comparativ cu USD și EURO.....	32
Figura 2.1.5. Ritmul anual de creștere a IPC în regiunea din partea stângă a râului Nistru, %.....	32
Figura 2.2.1. Evoluția ratelor de dobândă la instrumentele de politică monetară ale Băncii Naționale a Moldovei, în perioada 2015-2017.....	33
Figura 2.2.2. Rata rezervelor obligatorii la BNM, %.....	34
Figura 2.2.3. Structura masei monetare M3.....	36
Figura 3.1.1. Structura veniturilor în BPN în III trimestru 2017, mil. MDL.....	38
Figura 3.1.2. Structura veniturilor după sursă în BPN în 9 luni 2016-2017, mil. MDL.....	39
Figura 3.1.3. Structura cheltuielilor executate din BPN în III trim. 2017, %.....	40
Figura 3.1.4. Deficitul BPN, mil. MDL.....	41
Figura 3.1.5. Structura datoriei sectorului public în perioada 2016-2017.....	41
Figura 3.1.6 raportul tipurilor de datorii față de PIB.....	42
Figura 3.2.1. Evoluția calității activelor bancare.....	46
Figura 3.2.2. Evoluția calității capitalului bancar.....	46
Figura 3.2.3. Nivelul lichidității sectorului bancar la 30.09.2017.....	47
Figura 3.2.4. Evoluția creditelor după valuta în care sunt acordate și categoria debitorilor.....	48
Figura 3.2.5. Evoluția creditelor neperformante în sectorul bancar.....	49
Figura 3.2.6. Evoluția marjei bancare nete, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite noi atrase în MDL, %.....	50
Figura 3.2.7. Evoluția soldului depozitelor în bănci, mil. MDL.....	50

Figura 3.2.8. Evoluția rentabilității și profitabilității bancare în 2016-2017	51
Figura 3.2.9. Contribuția băncilor la formarea profitului la data de 30.09.2017	52
Figura 3.2.10. Ritmul anual de creștere a activelor, depozitelor și creditelor bancare în regiunea Transnistreană, %	53
Figura 4.1. Poziția investițională internațională pe trimestre în anii 2015-2017, mil. USD	55
Figura 4.2. Distribuția ISD, capital propriu acumulat la 30.09.2017, pe activități	56
Figura 4.3. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova pe trimestre, în anii 2011-2017, mil. USD	57
Figura 4.4. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice, în distribuția pe state, trimestrul III, 2017	57
Figura 4.5. Tendințele comerțului exterior de mărfuri	59
Figura 4.6. Evoluția exporturilor pe grupe de țări	59
Figura 4.7. Evoluția importurilor pe grupe de țări	60
Figura 4.8. Evoluția valorii comerțului exterior al regiunii Transnistrene, în perioada ianuarie-septembrie anul 2016 - 2017, mil. USD	61
Figura 4.9. Evoluția comerțului exterior al regiunii Transnistrene pe principalele grupe de țări pentru perioada ianuarie-septembrie 2016 - 2017, mil. USD	63
Figura 5.1. Poziția Republicii Moldova în Clasamentul Indicele Global al Competitivității în dinamică, 2010-2018	64
Figura 6.1. Mișcarea naturală a populației în trimestrul III în anii 2010-2017	68
Figura 6.2. Evoluțiile ratelor de activitate, ocupare și a șomajului populației de 15 ani și peste, în Trimestrul III al anilor 2010-2017	70
Figura 6.3. Dinamica unor categorii de persoane din populația economic inactivă în perioada TI 2017 – TIII 2017, mii persoane	71
Figura 6.4. Dinamica salariului nominal în sectorul bugetar	72
Figura 6.5. Evoluția veniturilor disponibile ale populației, valoarea nominală	74
Figura 6.6. Evoluția cheltuielilor de consum, valoarea nominală	75

BOXE

Boxa 6.1. Modificarea și completarea codului Muncii al RM	71
Boxa 6.2. Majorarea mărimii salariilor de bază în sectorul bugetar	73
Boxa 6.3. Tichetele de masă – instrument important pentru alimentarea angajaților	75

PRINCIPALELE EVENIMENTE POLITICE, ECONOMICE ȘI SOCIALE DIN REPUBLICA MOLDOVA

Trimestrul II al anului 2017 a fost marcat de o serie de evenimente importante atât de ordin politic, cât și economic și social.

3 iulie

Banca Națională a Moldovei a semnat Memorandumul de Înțelegere cu Banca pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre în cadrul forumului regional de afaceri „Moldova-împreună pentru a sprijini creșterea economică”, ce a avut loc la Chișinău cu ocazia Reuniunii anuale a Consiliului Guvernatorilor Băncii pentru Comerț și Dezvoltare a Mării Negre. Documentul prevede formarea cadrului necesar pentru facilitarea colaborării între părți și extinderea asistenței tehnice în domeniul bancar.

4 iulie

În cadrul ședinței la Bruxelles, Parlamentul European a aprobat acordarea asistenței macrofinanciare de 100 mil. EUR pentru Republica Moldova, din care 40 mil. EUR au fost convenite sub formă de grant și 60 mil. EUR – sub formă de împrumut.

6 iulie

Guvernul Poloniei va susține dezvoltarea orașelor din Republica Moldova printr-un proiect de sporire a competențelor autorităților publice locale în domeniul dezvoltării și revitalizării urbane, lansat la Ministerul Dezvoltării Regionale și Construcțiilor. Proiectul se va desfășura în perioada 2017-2019, în trei etape: crearea grupurilor de lucru; instruirea; scrierea proiectelor și participarea la concurs pentru a obține finanțare din partea Poloniei.

10 iulie

Ministrul Afacerilor Externe și Integrării Europene, Andrei Galbur și ministrul Afacerilor Externe și Cooperării Internaționale al Emiratelor Arabe Unite, Șeicul Abdullah Bin Zayed Al Nahyan au semnat două Acorduri bilaterale privind promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor și privind evitarea dublei impunerii și prevenirii evaziunii fiscale cu referire la impozitele pe venit și pe proprietate. Noul cadru juridic va oferi noi oportunități investiționale reciproce. Oficialii au discutat relansarea curselor avia directe, precum și potențialul de investiții în Republica Moldova în domeniul aviatic, agricultură, dezvoltarea infrastructurii energetice.

13 iulie

Legea privind activitatea băncilor a fost votată în prima lectură în Parlament. Aceasta reprezintă un proiect pentru modernizarea standardelor de reglementare și supraveghere în sistemul bancar. Proiectul prevede crearea unui cadru robust de guvernare corporativă în bănci, introducerea cerințelor noi de evaluare a riscurilor, dezvoltarea instrumentelor de supraveghere. Proiectul legii stabilește trecerea la principiile BASEL III prin armonizarea cu legislația UE, fiind elaborat cu finanțarea UE în cadrul proiectului Twinning.

17 iulie

A avut loc demararea controlului comun moldo-ucrainean în punctul de trecere a frontierei de stat „Cuciurgan-Pervomaisc”, la care au participat prim-ministrul Republicii Moldova, Pavel Filip, și Președintele Ucrainei, Petro Poroșenko. Controlul în comun la punctul de trecere a acestei

frontiere este efectuat în baza Acordului interguvernamental privind organizarea controlului în comun și a Protocolului interdepartamental.

19 iulie

Executivul a aprobat, în ședința de astăzi, o hotărâre privind inițierea negocierilor și aprobarea semnării Acordului de consultanță între Guvernul Republicii Moldova, reprezentat de Ministerul Economiei, și Corporația Financiară Internațională (IFC). Conform acestui Acord, Republica Moldova va beneficia de asistență tehnică în valoare de 3,2 mil. USD pentru a spori investițiile și a promova exporturile. Acordul va intra în vigoare după ratificarea acestuia de către Parlament.

26 iulie

Cabinetul de miniștri a aprobat Cadrul bugetar pe termen mediu (CBTM) pe anii 2018-2020, un document important, merit să confere stabilitate, predictibilitate și continuitate politicilor finanțate din buget. Documentul ia în considerare indicatorii țintă și angajamentele asumate în Memorandumul cu FMI și față de alți parteneri de dezvoltare.

28 iulie

Banca Mondială a aprobat Cadrul de parteneriat cu Republica Moldova pentru anii 2018-2021. Acest parteneriat se va baza pe trei direcții de bază: „Guvernanța economică”, „Guvernanța serviciilor” și „Dezvoltarea competențelor”. Noua strategie va oferi asistență Republicii Moldova în tranziția spre un model nou de creștere economică, mai durabil și mai incluziv.

2 august

Cabinetul de miniștri a aprobat semnarea Acordului între Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Ungariei privind cooperarea și asistența reciprocă în caz de situații excepționale. Acordul, merit să crească nivelul securității populației și a gradului de siguranță a țării în fața dezastrelor cu caracter natural și tehnogen, reglementează condițiile de colaborare și asistență reciprocă în domeniul prevenirii și reacționării în situații excepționale.

17 august

Grație suportului oferit de Uniunea Europeană, Organizația pentru Dezvoltarea Întreprinderilor Mici și Mijlocii (ODIMM) alansat un nou Incubator de Afaceri la Cahul, care va crea peste 60 de locuri de muncă. Scopul Incubatorului este de a susține antreprenorii începători din regiune. Astfel, companiile incubate pentru o perioadă de 3 ani vor beneficia de un preț mai mic pentru chiria spațiilor de producere și a birourilor, consultanță și instruire antreprenorială gratuită și de sprijin în dezvoltarea parteneriatelor de afaceri.

22 august

În cadrul vizitei de lucru a delegației BNM la Vilnius a fost semnat Memorandumul de Înțelegere dintre Banca Națională a Moldovei și Banca Lituaniei. Documentul prevede crearea unui amplu cadru de cooperare și schimb de informație între instituții. BNM intenționează să beneficieze în special de experiența și asistența tehnică a colegilor din Lituania.

28 august

Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a adoptat diminuarea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt cu 0,5 puncte procentuale, de la 8,0% până la 7,5% anual, precum și a ratelor de dobândă la creditele overnight cu 0,5 puncte procentuale, de la 11,0% până la 10,5% anual, și la depozitele overnight cu 0,5 puncte procentuale, de la 5,0% până la 4,5% anual. În același timp, se mențin norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă la nivelul actual de

40,0% din baza de calcul și norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în valută liber convertibilă la nivelul actual de 14,0% din baza de calcul.

13 septembrie

Guvernul a hotărât inițierea negocierilor și aprobarea semnării celui de-al doilea Amendament la Acordul de asistență privind obiectivul de dezvoltare dintre Guvernul Republicii Moldova și Guvernul Statelor Unite ale Americii pentru creșterea comerțului și a investițiilor în sectoarele cheie, semnat la Chișinău în 2016. Amendamentul prevede majorarea valorii Acordului de asistență cu 2,28 mil. USD, suma totală a fondurilor fiind de 13,15 mil. USD. Fondurile suplimentare vor fi direcționate spre activitățile noului proiect privind „Reformele Structurale din Moldova”, cu scopul îmbunătățirii mediului de afaceri prin implementarea reformelor în sectorul de afaceri și cel fiscal.

13 septembrie

Cabinetul de miniștri a aprobat Planul Individual de Acțiuni al Parteneriatului (IPAP) Republica Moldova – Alianța Nord-Atlantică (NATO) pentru anii 2017-2019, unde sunt prevăzuți domeniile prioritare și obiectivele comune de cooperare. Astfel, printre principalele acțiuni planificate se enumeră: reformarea și modernizarea sectorului de securitate, dezvoltarea forțelor armate, combaterea noilor amenințări la adresa securității și promovarea diplomației publice. O altă prevedere a documentului este deschiderea Oficiului de Legătură NATO în țară.

15 septembrie

Președintele Moldovei, Igor Dodon, a semnat decretul despre inițierea negocierilor pe marginea proiectului Acordului de comerț liber între Republica Moldova și Republica Populară Chineză.

19 septembrie

Cabinetul de miniștri a aprobat ratificarea unui acord de consultanță dintre Republica Moldova și Corporația Internațională Financiară, menit să îmbunătățească climatul de afaceri în industria agricolă. Documentul prevede că IFC va oferi țării noastre servicii de consultanță pe trei domenii prioritare: ameliorarea mediului de afaceri; consolidarea accesului la piață, cu accent pe sectorul agroindustrial; sporirea nivelului de protejare a investițiilor. Conform Acordului, IFC va oferi Republicii Moldova o asistență tehnică de 3,2 mil. USD, în timp ce contribuția Guvernului va fi de 160 mii USD, iar a Ministerului Economiei și Infrastructurii de 100 mii USD.

20 septembrie

Republica Moldova, alături de alte 57 de state, a aderat la o nouă structură internațională - Alianța "Pentru un Comerț Fără Tortură". Crearea Alianței a fost anunțată în ajun la sesiunea Adunării Generale a ONU, la New-York și are drept scop unirea eforturilor pentru a pune capăt comerțului cu mărfuri folosite pentru torturi și pentru pedeapsa cu moartea. Țările participante la Alianță vor semna o declarație politică comună bazată pe patru angajamente: implementarea măsurilor de restricționare a exporturilor de bunuri destinate torturii sau execuțiilor; ajutor din partea țărilor participante la crearea unei platforme pentru schimbul transfrontalier de informații; împărtășirea celor mai bune practici; furnizarea asistenței tehnice.

25 septembrie

România a transferat Republicii Moldova cea de-a treia tranșă (finală) de circa 40 mil.EUR din împrumutul oferit în baza Acordului privind asistența financiară rambursabilă între Republica Moldova și România, ratificat în octombrie 2015. Asistența financiară rambursabilă va fi utilizată pentru finanțarea programelor de cheltuieli prevăzute în Legea bugetului de stat pentru anul 2017.

27 septembrie

Cabinetul de miniștri a luat decizia de a acorda peste 9,5 mil. MDL din Fondul de intervenție al Guvernului pentru lichidarea consecințelor calamităților naturale din lunile aprilie – iunie ale anului curent. De mijloace financiare vor beneficia autoritățile publice locale din raioanele Cimișlia, Drochia, Ungheni și autoritățile publice centrale – Ministerul Afacerilor Interne și Ministerul Apărării.

27 septembrie

Guvernul a aprobat Planul de acțiuni privind reducerea riscurilor în domeniul spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2017-2019. Printre principalele măsurile propuse se enumeră: îmbunătățirea cadrului legal, identificarea și reducerea riscurilor sectoriale, întreprinderea măsurilor de identificare a beneficiarului efectiv, îmbunătățirea supravegherii, reducerea tranzacțiilor cu numerar.

27 septembrie

Comitetul executiv al Băncii Naționale a Moldovei a adoptat menținerea ratei de bază aplicată la principalele operațiuni de politică monetară pe termen scurt la nivelul actual de 7,5% anual. Se mențin ratele de dobândă la creditele overnight la nivelul actual de 10,5% anual și la depozitele overnight la nivelul actual de 4,5% anual. De asemenea se mențin norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă la nivelul actual de 40,0% din baza de calcul și norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în valută liber convertibilă la nivelul actual de 14,0% din baza de calcul.

27 septembrie

Forumul Economic Mondial a întocmit Raportul Competitivității Globale 2017-2018. Potrivit studiului, Republica Moldova a urcat 11 poziții în clasamentul competitivității globale și s-a clasat pe poziția 89 din 137. Creșterea poziției Republicii Moldova se datorează în special îmbunătățirii situației macroeconomice și a componentelor care țin de calitatea activității instituțiilor statului, eficiența politicilor publice și a cadrului de reglementare.

28 septembrie

Guvernul Republicii Moldova a aprobat proiectul Acordului cu Uniunea Europeană privind acordarea unei asistenței macrofinanciare în valoare de până la 100 mil. EUR, din care 60 mil. EUR vor constitui creditele preferențiale, iar 40 mil. EUR vor fi alocați sub formă de grant. Aceste mijloacele vor fi acordate în trei tranșe în funcție de progresul în realizarea programului cu FMI și îndeplinirea condițiilor stipulate cu UE.

REZUMATUL EDIȚIEI

Producția

În primele nouă luni ale anului 2017, **produsul intern brut al economiei naționale a marcat o creștere (în termeni reali) de 3,8%** față de perioada respectivă a anului precedent.

Cea mai semnificativă influență asupra creșterii PIB au avut-o următoarele activități: comerțul cu ridicata și cu amănuntul – cu 1,4%; agricultură, silvicultură și pescuit – cu 0,4%; industria extractivă și industria prelucrătoare; producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat; distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare – cu 0,3%; construcțiile – cu 0,2%,

Sectoarele industriale care au generat cele mai mari contribuții la creșterea producției industriale au fost: fabricarea echipamentelor electrice (+30,9%), fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice (+20,1), categoria alte activități industriale n.c.a. (16,4%) și prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută (+13%), etc.

Producția agricolă în toate categoriile de gospodărie, în primele nouă luni ale anului 2017, a fost în creștere cu 3,7% față de aceeași perioadă a anului precedent, cauzată în exclusivitate de sporirea producției vegetale cu 6,3% și reducerea producției animaliere cu 1,5%.

Întreprinderile de transport feroviar, auto, fluvial și aerian au transportat un volum de 11,9 mil. tone de mărfuri, cu 21,8% mai mult f.p.s.a.p. În aceeași perioadă, a fost executat un parcurs al mărfurilor cu 14,4% mai mult față de perioada similară a anului precedent. Numărul pasagerilor transportați în această perioadă a scăzut cu 2,4%.

Volumul investițiilor în active imobilizate în economia națională au constituit 11113,4 mil. MDL, volumul acestora marcând o creștere cu 2,4% (în prețuri comparabile) f.p.s.a.p. În perioada de analiză în structura investițiilor pe tipuri de imobilizări corporale, cota predominantă, ca și anul precedent, revine utilajelor, mașinilor, instalațiilor de transmisie (35,4%).

Prețuri și rate de schimb

De la începutul anului curent rata anuală a inflației și-a continuat trendul ascendent, în condițiile în care IPC în primele nouă luni ale anului 2017 a constituit 6,3%, ceea ce reprezintă de fapt o diminuare cu 1,6 p.p. față de valoarea înregistrată în perioada similară a anului precedent. În aceeași perioadă, pentru componentele IPC s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 7,3%, produse nealimentare – 4,7%, servicii – 6,7%.

Inflația de bază de la începutul anului 2017 înregistrează o decelerare comparativ cu dinamica IPC. În perioada iulie-septembrie 2017, indicele inflației de bază a constituit 4,9% f.a.p.a.p., scăzând față de aceeași perioadă a anului 2016 cu 2,7 p.p.

În trimestrul III, 2017 creșteri neuniforme au înregistrat și alți indici ai prețurilor, care comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent au avut următoarele evoluții:

- ✓ ritmul de creștere a indicelui anual al prețurilor producției industriale a crescut comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 0,3 p.p. și a atins nivelul de 3,9%;
- ✓ în sectorul construcțiilor ritmul de creștere al prețurilor a scăzut față de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent cu 6,6 p.p., și a constituit 2,1%;

- ✓ prețurile producătorului la produsele agricole s-au majorat cu 1,2% față de perioada similară a anului 2016;
- ✓ ritmul de creștere a prețurilor la combustibili a înregistrat o valoare de 7,8% f.p.s.a.p., ceea ce atestă o majorare f.a.p.a.p. a acestui indicator cu 11,1 p.p.

În trimestrul III, 2017 *cursul mediu nominal de schimb* față de principalele valute de referință a fost de 21,0 MDL/EUR și 17,9 MDL/USD, apreciindu-se comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 4,9% față de moneda unică europeană și cu 9,5% față de dolarul SUA. În termeni reali leul moldovenesc s-a apreciat în această perioadă cu 14,2% față de USD (comparativ cu perioada similară a anului trecut) și cu 10,1% față de moneda Euro comparativ cu p.s.a.p.

Politica monetară

În trimestrul III, 2017 după decizia BNM la ședința din 28 iunie 2017, *rata de bază* s-a redus de la 9% la 8% fapt ce constituie o reducere cu circa 2 p.p. față de nivelul acesteia în perioada similară a anului trecut. În același sens sau modificat și rata dobânzii la creditele overnight care s-a redus până la 11%, iar rata dobânzii la depozitele overnight până la 5%. Până la sfârșitul anului 2017, BNM a operat noi micșorări a ratelor de politică monetară, reducându-le în mai multe etape cu 1,5 p.p. corespunzător.

Rata rezervelor minime obligatorii. În trimestrul III al anului curent, BNM a menținut neschimbată norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă neschimbată, la nivelul de 40% din baza de calcul. Rata rezervelor obligatorii de la mijloacele atrase în valute convertibile a rămas neschimbată la nivelul de 14%. Valoarea înaltă a normei rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești se răsfrânge asupra economie prin menținerea unui nivel redus a creditării bancare în sectorul real.

Stocul activelor oficiale de rezervă la sfârșitul trimestrului III al anului 2017 s-a majorat de la începutul anului curent cu 423,5 mil. USD și continuă să crească. Soldul activelor oficiale de rezervă la sfârșitul trimestrului III, 2017 a constituit 2,63 mld.USD, sporind cu 22,5% f.p.s.a.p.

Masa monetară în trimestrul III, 2017 își menține ritmul de creștere față de trimestrul precedent al anului curent, fiind în creștere cu circa 2 p.p. f.p.s.a.p. Principala contribuție la creșterea masei monetare au avut-o componentele agregatului monetar M1, în special depozitele la vedere în monedă națională.

Finanțele publice

Veniturile Bugetului public național au fost în creștere în trimestrul III al anului 2017 cu 18,3%. La formarea resurselor bugetului public au contribuit cu o pondere considerabilă de 63,54% a încasărilor – bugetul de stat, fiind urmat de bugetul asigurărilor sociale cu 22,19%, cu o pondere mai mică a încasărilor – bugetelor locale cu 7,37%, iar cea mai mică contribuție a avut-o FAOAM, cu 6,90%.

Valoarea veniturilor provenite din impozite și taxe în perioada nominalizată a înregistrat 25336,7 mil. MDL, în creștere față de anul precedent cu 19,84% sau cu 4194,1 mil. MDL. Totodată, s-a înregistrat o descreștere de - 81,2 mil. MDL sau 32,19% a veniturilor din granturi. Aportul cel mai mare la formarea venitului BNP le-au avut impozitele pe mărfuri și serviciu cu 47,3%, (sau 71,7% din totalul veniturilor fiscale), din care TVA a acumulat 32,45% din total venituri al BPN, iar accizele -11,3%, cea mai mare parte, cca 96%, revenind accizelor la mărfurile importate. Menționăm, că ponderea scăzută a impozitelor pe venit comparativ cu impozitele și taxele pe mărfuri și servicii ne permite să afirmăm, că economia Republicii Moldova se bazează în continuare pe modelul economiei de consum cu accent pe import de mărfuri și servicii.

Partea de **cheltuieli a bugetului public național** în 9 luni ale anului 2017 s-a realizat în valoare de 25 010,7 mil. lei, reprezentând o creștere cu 3302,2 mil.MDL sau cu 15,2% față de aceeași perioadă a anului precedent. Ca pondere în PIB acestea au înregistrat o creștere cu 1,4 p.p. de la 16,1% din PIB în trimestrul III 2016 până la 17,5% din PIB în trimestrul III 2017. Ponderea majoră în cheltuielile totale o dețin cele efectuate pentru finanțarea domeniului social -68,86%, inclusiv protecția socială -37,9%, ocrotirea sănătății -13,51%, învățământ -17,45% iar cele mai mici cheltuieli, sub 1% le constituie finanțările activităților de protecție a mediului înconjurător.

Executarea bugetului public național în 9 luni ale anului 2017 a rezultat cu un **sold bugetar excedentar de 1162,1 mil. MDL** în condițiile în care pentru anul 2017 a fost stabilită ținta de deficit bugetar de 3,0% din PIB. Este pentru prima dată în ultimii 6 ani când soldul bugetar este excedentar. Acest excedent s-a format din contul acumulării mai rapide a veniturilor bugetare, comparativ cu ritmul de creștere a cheltuielilor bugetare.

La finele lunii septembrie 2017, soldurile mijloacelor bănești în conturile bugetului public național comparativ cu începutul anului, s-au majorat cu 3250,0 mil. MDL și au constituit 8026,3 mil. MDL, inclusiv 904,4 mil. MDL – la proiecte finanțate din surse externe.

La situația din 30 septembrie 2017, **soldul datoriei de stata** constituit 51209,2 mil. MDL, majorându-se cu 423,4 mil. MDL sau cu 0,8 la sută față de sfârșitul anului 2016, fiind influențat îndeosebi de majorarea soldului datoriei de stat interne cu 392,3 mil. MDL și respectiv a datoriei de stat externe cu 31,1 mil. MDL. Conform datelor privind PIB-ul prognozat pentru anul 2017, **ponderea datoriei de stat în PIB**, la situația din 30 septembrie 2017, a constituit 34,4%, înregistrând o diminuare în raport cu situația de la sfârșitul anului 2016 cu 3,2 p.p.

Sectorul bancar

Problema majoră a activității sectorului bancar pe parcursul trimestrului III al anului 2017 este diminuarea valorii portofoliului de credite brute acordate de către băncile comerciale, carea înregistrat o depreciere de cu 2,64 la sută sau 919,4 mil.MDL. Diminuarea ritmului de acordare a creditelor nu s-a asociat însă și cu scăderea nivelului de risc a portofoliului. Astfel, în 9 luni ale anului 2017, valoarea creditelor neperformante a constituit 5900,1 mil. MDL în creștere cu 230,3 mil. MDL sau 4,06% față de 31.12.2016. *Totodată se remarcă migrarea creditelor de la persoanele juridice spre persoanele fizice și din valută străină în cea națională, fapt datorat aprecierii leului moldovenesc, dar și creșterii cererii față de creditele de consum în detrimentul celor de finanțare a activității de antreprenariat.*

Pe parcursul a 9 luni ale anului 2017, activele sectorului bancar au continuat să înregistreze creștere, băncile menținând capitalul, lichiditatea și profitabilitatea la un nivel înalt. Totodată, creditele neperformante au înregistrat o creștere ușoară. De asemenea, se menține trendul descrescător a activității de creditare. Creșterea valorii activelor, din păcate s-a datorat în special creșterii lichidităților. Astfel, ponderea activelor lichide în totalul activelor (principiul II al lichidității) înregistrează nivelul de 53,20%, mai mult cu 4,0 p.p. față de 31.12.2016 și de cca 2,5 ori mai mare decât limita minimă, stabilită de BNM. Sporirea continuă de lichidități în sistemul bancar este rezultatul înăsprii politicii monetare promovate de BNM, care, în fond, are ca scop sterilizarea excesului de masă monetară în vederea menținerii țintei inflaționiste, dar afectează capacitatea băncilor de a credita. *Prin urmare, constatăm o creștere exagerată a lichidităților bancare, precum și la o migrare a unei părți de active din credite spre active lichide cu risc redus și rentabilitate acceptabilă, cum ar fi valorile mobiliare de stat.*

Problemele sistemului bancar, identificate anterior, sunt reflectate de rezultatul financiar, realizat de bănci în trimestrul III 2017. În luna septembrie 2017, profitul băncilor pe întregul sistem a constituit 1417 mil. MDL, în creștere cu 51,4 mil. MDL sau 3,8% față de aceeași perioadă a anului precedent. Majorarea profitului este determinată de diminuarea cheltuielilor cu dobânzile (de la depozite) cu 39,9 la sută, diminuarea depreciierilor la activele financiare cu 76,6

la sută și de majorarea veniturilor neaferele dobânzilor cu 5,4 la sută (în mare parte, din taxe și comisioane cu 11,8 la sută). Se atestă și o creștere a veniturilor din activitatea de bază a băncilor, raportul dintre venitul net aferent dobânzilor și total venituri ajungând de la 37,84% la începutul anului curent la 40,6% la data de 31.09.2017. Creșterea ponderii veniturilor din dobânzi în total venituri, însă a fost condiționată de creșterea încasărilor din deținerea până la scadență a valorilor mobiliare de stat, și nu din creșterea încasărilor din creditele acordate.

Prioritățile sectorului bancar moldovenesc rămân a fi asigurarea transparenței structurii acționarilor și îmbunătățirea aplicării normelor de supraveghere prudentială de către băncile autohtone. Cele mai mari bănci comerciale din Republica Moldova, rămân sub supravegherea intensivă încă pe un termen de 3 luni iar la 01 iulie 2017, când a expirat termenul de decizie asupra vânzării pachetului de 41,09% din acțiunile B.C. „Moldova-Agroindbank” S.A., CNPF l-a extins încă pentru 6 luni, deoarece pentru el încă nu s-a găsit cumpărător.

Sectorul extern

Balanța de plăți. Soldul contului curent al balanței de plăți în perioada ianuarie-septembrie 2017 a fost în creștere cu 87,7% față de cel din perioada similară a anului precedent. Contul curent al balanței de plăți a înregistrat un deficit de 532,56 mil. USD.

Poziția investițională internațională a Republicii Moldova și-a continuat tendința din perioadele precedente. În trimestrul III a.2017, poziția investițională internațională a fost în creștere și a constituit 4201,41 mil. USD.

Volumul transferurilor de mijloace bănești din străinătate, în perioada ianuarie-septembrie a fost în creștere cu 9,5% față de aceeași perioadă din anul trecut. Volumul transferurilor de mijloace bănești din străinătate a constituit 870 de mil. USD.

Comerțul exterior cu bunuri în perioada ianuarie-septembrie 2017 a înregistrat o creștere cu 17,6%, comparativ cu perioada similară a anului precedent și a constituit 5090,5 mil. dolari SUA. Exporturile de mărfuri s-au majorat cu 15,3%, iar importurile – cu 19,4%.

În perioada ianuarie-septembrie 2017 decalajul considerabil în evoluția exporturilor și importurilor a dus la formarea unui **deficit al balanței comerciale** în valoare de 1787,0 mil. USD, cu 324,5 mil. USD (22,2%) mai mare față de aceeași perioadă din anul 2016.

Mediul de afaceri

Potrivit Raportului Global de Competitivitate, în perioada 2017-2018, Republica Moldova s-a clasat pe locul 89 în 137 țări. Țara noastră a urcat 11 poziții față de anul precedent, înregistrând unul dintre cele mai mari salturi în ultimii ani. De menționat însă, că această îmbunătățire în clasament, s-a produs după o coborâre considerabilă (înrăutățire a situației) cu 16 poziții a Republicii Moldova în perioada precedentă: 2016-2017 față de 2015-2016.

În Raportul Global de Competitivitate 2017-2018, locuri mai bune Republica Moldova le-a obținut la pilonii: *Pregătirea tehnologică (locul 53)*, *Învățământul superior și training (locul 83)*, *Situația macroeconomică (locul 81)*.

Ca și în anii precedenți, în perioada 2017-2018, cele mai inferioare locuri în clasament Republica Moldova le ocupă la indicatorii: *Inovații (locul 128)*, *Dezvoltarea pieței financiare (locul 124)*, *Instituțiile (locul 119)*, *Sofisticarea afacerilor (locul 120)* și *Dimensiunea pieței (locul 120)*.

Sectorul social

Situația demografică. În Trimestrul III din anul 2017, conform datelor BNS, numărul nașcuților-vii total pe țară a constituit 26049 pers., fiind în scădere cu 7,8% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, rata natalității a fost de 9,8 nașcuți-vii la 1000 locuitori,

fiind în scădere cu 0,8 p.p. f.p.s.a.p. Numărul de decedați a constituit 27585 pers., înregistrând, o scădere de 3,6% f.p.s.a.p., iar rata mortalității a ajuns la 10,4 decedați la 1000 locuitori, în scădere cu 0,4 p.p. f.p.s.a.p. Numărul copiilor decedați în vârstă sub 1 an în T III din anul 2017 a constituit 251 cazuri și s-a redus cu 5 cazuri în comparație cu perioada similară a anului precedent. Scăderea naturală în T III din 2017 a constituit -1536 persoane (-362 persoane în același trimestru din anul precedent) sau -0,6 persoane la 1000 de locuitori (-0,2 persoane la 1000 de locuitori în același trimestru din anul precedent). În comparație cu T III din 2016 scăderea naturală s-a accentuat în T III din 2017 și a devenit cea mai pronunțată din ultimii 7 ani (în T III). Numărul *căsătoriilor* total pe țară în T III din anul 2017 a constituit 16366, micșorându-se cu 3,0% față de perioada similară a anului trecut, iar rata nupțialității a constituit 6,1 căsătorii la 1000 locuitori, reducându-se cu 0,2 p.p. f.p.s.a.p. Indicatorul în cazul numărului divorțurilor din țară a constituit 6978, fiind în scădere cu 12,3% față de aceeași perioadă a anului precedent. Rata divorțialității a constituit 2,6 divorțuri la 1000 locuitori, cu 0,4 p.p. mai puțin f.p.s.a.p.

Piața forței de muncă. În Trimestrul III din 2017 *populația economic activă* a constituit 1308,7 mii pers., reducându-se cu 2,1% sau cu 28,3 mii persoane în comparație cu trimestrul respectiv din anul precedent. Totodată, *rata de activitate* a populației a fost de 43,9% și s-a redus cu 0,9 p.p. f.p.s.a.p. *Populația ocupată* a fost de 1264,1 mii persoane în T III din 2017, micșorându-se cu 2,6% comparativ cu p.s.a.p. *Rata de ocupare* a populației de 15 ani și peste a atins 42,4%, micșorându-se ușor față de nivelul p.s.a.p. (43,5%). *Numărul șomerilor*, conform Biroului Internațional al Muncii a constituit 44,6 mii pers., fiind cu 15,2% mai mare decât în p.s.a.p. (38,7 mii). *Rata șomajului* la nivelul țării în T III din 2017 a fost de 3,4%, majorându-se cu 0,5 p.p. față de p.s.a.p. (2,9%). *Populația inactivă* din țară (15 ani și peste) în T III din anul 2017 a fost de 1675,2 mii persoane, constituind 56,1% din populația totală de această categorie de vârstă și s-a majorat cu 0,9 p.p. f.p.s.a.p. *Persoanele care nu doresc să lucreze* constituie 1308,0 mii persoane sau 78,1% din populația inactivă (de 15 ani și peste). Grupul NEET a ocupat o pondere de 29,1% din populația din grupa de vârstă de 15-29 ani.

Remunerarea muncii. Trimestrul III al anului 2017 este caracterizat atât de o creștere a salariului nominal mediu lunar (5809,1 MDL) cu 11,1% față de același trimestru al anului precedent, cât și a celui real mediu lunar – cu 3,4%. În sectorul bugetar salariul mediu lunar (4990,7 MDL) s-a majorat f.p.s.a.p. cu 10,4%, într-o mai mică măsură decât câștigul salarial mediu lunar din sectorul real (6132,2 MDL), care a crescut f.p.s.a.p. cu 11,0%. Cele mai bine plătite tipuri de activități economice sunt: Informații și comunicații, Activități financiare și de asigurări și Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat.

Veniturile disponibile ale populației pe o lună în T III din anul 2017 au constituit 2224,4 MDL în medie la o persoană, fiind în creștere cu 6,9% f.p.s.a.p. În termeni reali veniturile populației au rămas la nivelul perioadei similare a anului precedent. Cele mai importante surse de venit rămân a fi în continuare: salariile (43,5%), prestațiile sociale (25,8%) și transferurile bănești din afara țării (14,6%).

Cheltuielile de consum medii lunare ale populației în T III din 2017 au constituit în medie pe o persoană 2301,0 MDL, majorându-se cu 4,6% față de T III din anul 2016. În termeni reali, ajustând la indicii prețurilor de consum, cheltuielile populației s-au micșorat în medie cu 2,6% f.p.s.a.p. Cea mai mare parte a cheltuielilor continuă să fie direcționată spre: consumul alimentară (43%), întreținerea locuinței (19,8%) și îmbrăcăminte și încălțăminte (10,8%).

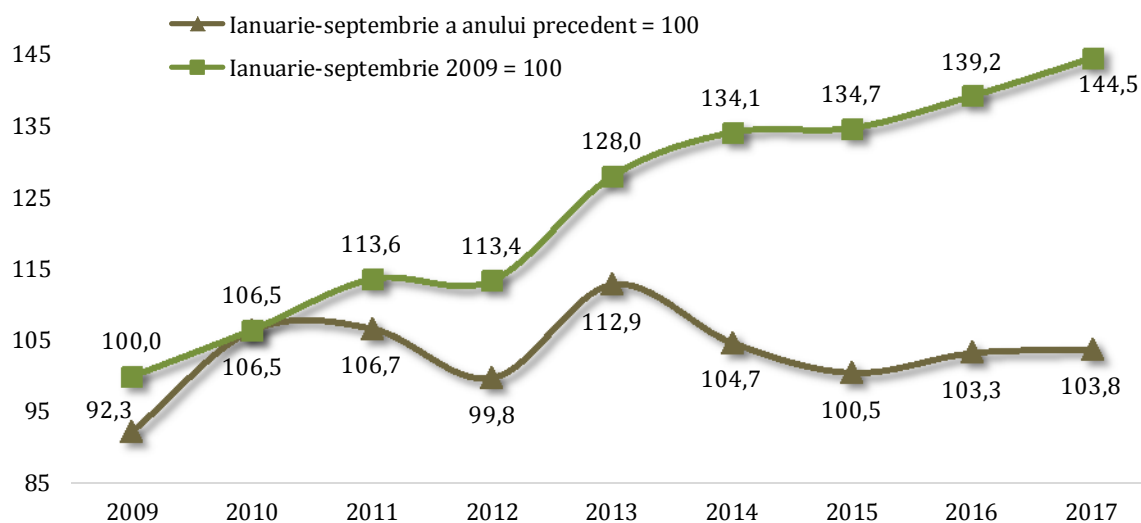
Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 octombrie 2017 a constituit 718,3 mii persoane sau cu 31,8 mii persoane mai mult comparativ cu 1 octombrie 2016. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 octombrie 2017 a constituit 1495,72 MDL, fiind în creștere cu 17,1% față de 1 octombrie 2016.

Capitolul I

PRODUCȚIA¹

Produsul intern brut

În perioada ianuarie-septembrie 2017, PIB-ul în valoare nominală a constituit 109444 mil. MDL, în prețuri curente de piață, fiind în creștere – în termeni reali – cu 3,8%, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent.

Figura 1.1. Evoluția PIB în ianuarie-septembrie 2009-2017,%

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În perioada acestor nouă luni ale anului 2017, volumul PIB a avut ritmuri diferite de creștere, astfel în trim. I a înregistrat o creștere de 3,1%, urmat de o creștere de 2,5% în trim. II și o accelerare a ritmului de creștere în trim. III, atingând 5,4% f.p.s.a.p. (în serie brută). Valoarea Adăugată Brută pe economie în perioada ianuarie – septembrie 2017 a avut parte și ea de o creștere comparativ cu perioada similară a anului precedent atingând valorile de 3,3%, astfel contribuind la creșterea și formarea PIB cu 2,8% și cu 84,0% respectiv.

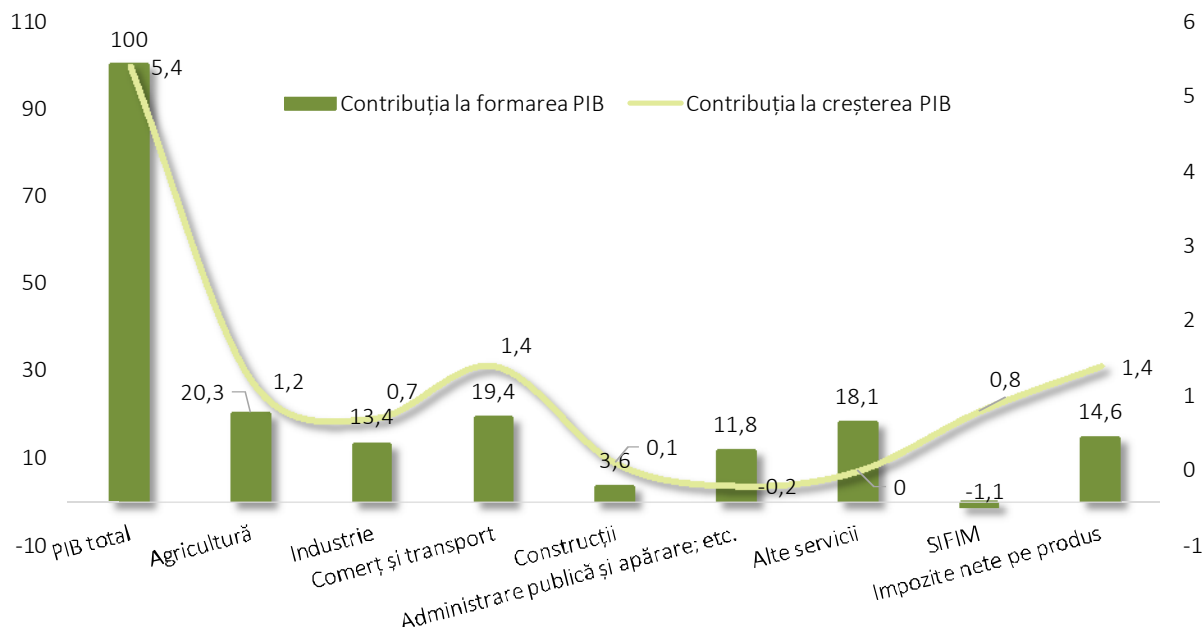
Principalele activități care au favorizat la sporirea PIB-ului în perioada respectivă au fost:

- Agricultură, silvicultură și pescuitul au majorat PIB-ul cu 0,4%, având o pondere de 11,3% la formarea PIB și o majorare a VAB cu 3,3%;
- Industria extractivă și industria prelucrătoare; producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat; distribuția apei; salubritate, gestionarea deșeurilor, activități de decontaminare au majorat PIB-ul cu 0,3%, având o pondere la formarea PIB de 14,5% și o majorare a VAB cu 2,2%;
- Construcțiile au majorat PIB-ul cu 0,2%, având o pondere de 3,7% la formarea PIB și o majorare a VAB cu 4,3%;
- Comerțul cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor; transportul și depozitarea; activități de cazare și alimentație publică au

¹Analiza este prezentată fără datele întreprinderilor și organizațiilor din partea stângă a Nistrului și mun. Bender, pe baza statisticilor oficiale, elaborate de către Biroul Național de Statistică. În unele cazuri, special menționate, sunt prezentate datele disponibile vizând regiunea transnistreană, difuzate de către organul de statistică din regiune.

contribuit cu 1,4% la creșterea PIB, având o pondere de 20,3% la formarea PIB și o majorare a VAB cu 7,1%.

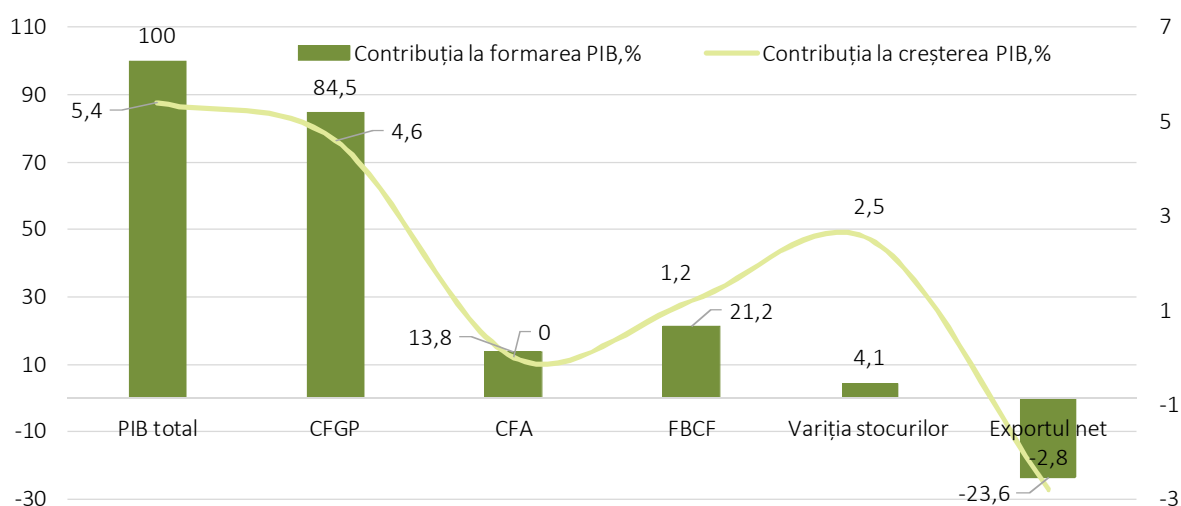
De asemenea volumul impozitelor pe produse a crescut cu 7,5% f.p.s.a.p., astfel contribuind la creșterea și formarea PIB cu 1,2% și cu 16,5% respectiv.

Figura 1.2. Contribuția componentelor de resurse la formarea PIB în T.III 2017 și la creșterea acestuia față de T.III 2016, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Sub aspect de utilizări, creșterea PIB-ului a fost posibilă datorită sporirii consumului final al gospodăriilor populației (+4,0%) având o contribuție de 86,5% la formarea PIB și o majorare a volumului cu 4,6%. Aspecte pozitive au fost întâlnite în cadrul formării brute de capital fix ce a contribuit cu o creștere de 1,1%, 21,7% la formarea PIB și la majorarea volumului cu 5,1%.

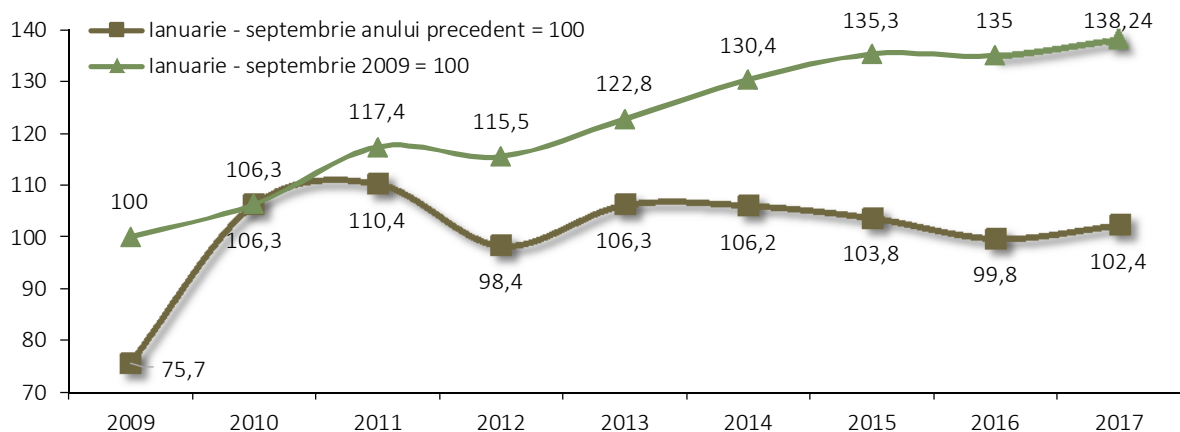
Figura 1.3. Contribuția componentelor de utilizări la formarea PIB în T.III 2017 și la creșterea acestuia față de T.III 2016, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Pe de altă parte, exportul net a avut o contribuție negativă la creșterea PIB (-3,6%), dat fiind faptul că importurile de bunuri și servicii contribuie mai semnificativ la formarea PIB decât exporturile, cu 71,1% și 41,4% respectiv.

Industria

În ianuarie-septembrie 2017 producția industrială a Republicii Moldova comparativ cu perioada similară a anului precedent a avut o creștere cu 2,4% (serie brută).

Figura 1.4. Indicii producției industriale în ianuarie-septembrie 2009-2017, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Această creștere se datorează sporirii producției industriale în industria prelucrătoare ce a însemnat o evoluție de +2,9% și a sporirii producției activității de producție și furnizare de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat, care s-a majorat cu 1,4%. În același timp volumul producției în cadrul industriei extractive s-a diminuat cu 5,2% f.p.s.a.p.

La nivel dezagregat în cadrul industriei prelucrătoare cele mai mari evoluții în perioada analizată au fost înregistrate la "Fabricarea echipamentelor electrice" (+30,9%), "Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice" (+20,1), categoria "Alte activități industriale" n.c.a. (16,4%) și "Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută" (+13%). Însă, în același timp, au fost categoriile de activități care au suferit și reduceri. Cele mai evidențiate sunt: "Fabricarea produselor din tutun" (-25,4%), "Fabricarea produselor textile" (-14,3%), "Fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie" (-25,4).

Tabelul 1.1. Activitatea sectorului industrial în ianuarie-septembrie 2017, %

	Ianuarie-septembrie 2017 fata de ianuarie-septembrie 2016, %
A	I
INDUSTRIE - TOTAL	102,4
INDUSTRIA EXTRACTIVĂ	94,8
INDUSTRIA PRELUCRĂTOARE din care:	102,9
Industria alimentară	103,6
Fabricarea băuturilor	108,8
Fabricarea produselor de tutun	74,6
Fabricarea produselor textile	85,7
Fabricarea de articole de îmbrăcăminte	102,5
Tăbăcirea și finisarea pieilor; fabricarea articolelor de voiaj și marochinărie; prepararea și vopsirea blănurilor	97,2

Tabelul 1.1 – continuare

A	I
Prelucrarea lemnului, fabricarea produselor din lemn și plută, cu excepția mobilei; fabricarea articolelor din paie și din alte materiale vegetale împletite	113,0
Fabricarea hârtiei și a produselor din hârtie	89,9
Tipărire și reproducerea pe suportți a înregistrărilor	100,8
Fabricarea produselor de cocserie și a produselor obținute din prelucrarea șteiului	98,7
Fabricarea substanțelor și a produselor chimice	95,1
Fabricarea produselor farmaceutice de bază și a preparatelor farmaceutice	108,6
Fabricarea produselor din cauciuc și mase plastice	120,1
Producția altor produse din minerale nemetalifere	98,3
Industria metalurgică	104,6
Industria construcțiilor metalice și a produselor din metal, exclusiv mașini, utilaje și instalații	99,6
Fabricarea calculatoarelor și a produselor electronice și optice	96,0
Fabricarea echipamentelor electrice	130,9
Fabricarea de mașini, utilaje și echipamente n.c.a.	106,0
Fabricarea autovehiculelor, a remorcilor și semiremorcilor	104,7
Fabricarea altor mijloace de transport	8,6
Fabricarea de mobilă	101,0
Alte activități industriale n.c.a.	116,4
Repararea, întreținerea și instalarea mașinilor și echipamentelor	92,4
PRODUCȚIA ȘI FURNIZAREA DE ENERGIE ELECTRICĂ ȘI TERMICĂ, GAZE, APĂ CALDĂ ȘI AER CONDIȚIONAT	101,4

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică.

Agricultura

În perioada ianuarie-septembrie a anului 2017, producția agricolă în gospodăriile de toate tipurile a înregistrat o creștere de 3,7% (prețuri comparabile) comparativ cu perioada similară a anului precedent. Acest fapt se datorează sporirii producției vegetale cu 6,3% și reducerii producției animaliere cu 1,5%.

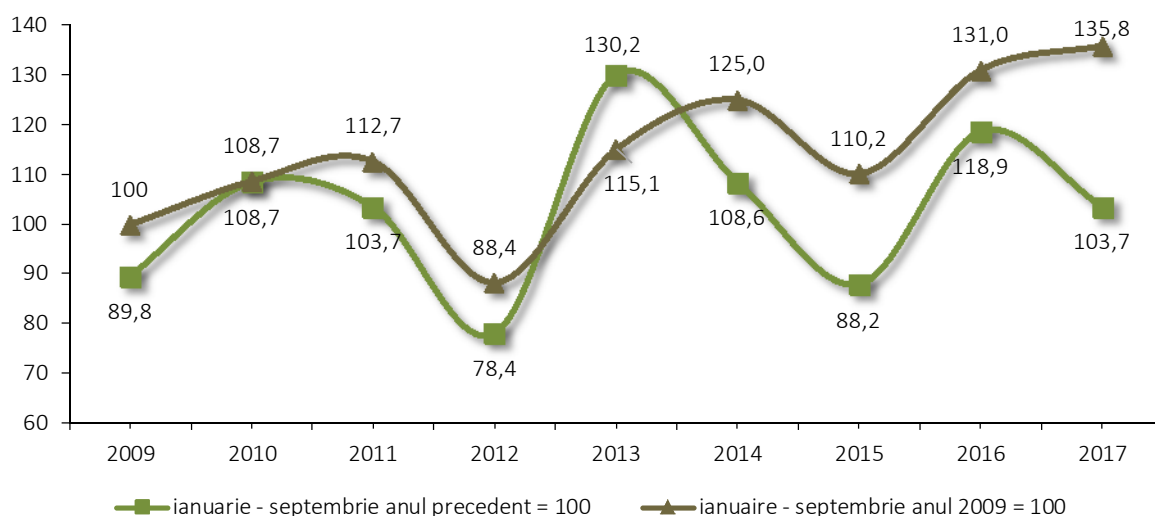
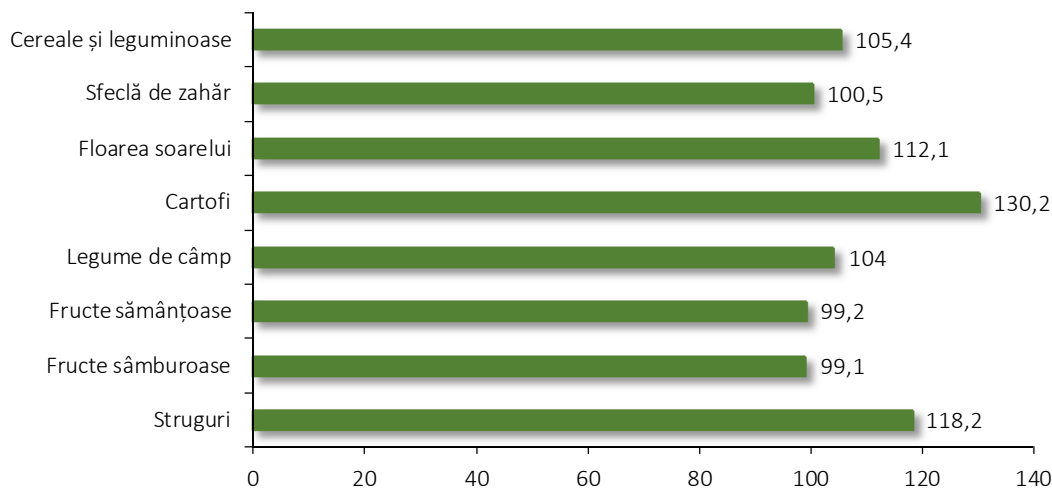

Figura 1.5. Evoluția volumului producției agricole în ianuarie-septembrie 2009-2017, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Recolta globală a culturilor cerealiere și leguminoase boabe (cu excepția porumbului) în gospodăriile de toate categoriile au avut o reducere de 2,5% comparativ cu anul 2016. Acest fapt se datorează în special recoltei de grâu care s-a redus cu 4,4% și a recoltei de orz cu o reducere de 3,9%. Însă sunt prezente și creșteri, și anume la leguminoase boabe, care au crescut cu 1,8 ori.

În cadrul întreprinderilor agricole și gospodăriilor țărănești se înregistrează o majorare a recoltei medii a culturilor agricole (excepție fiind fructele sâmburoase și sămânțoase).

Figura 1.6. Indicele roadei medii la hectar la principalele culturi agricole în primele 9 luni ale anului 2017, față de perioada similară a anului precedent, %

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

În primele nouă luni ale anului 2017 comparativ cu perioada similară a anului precedent a fost înregistrată o creștere a producției de ouă cu 5% (în întreprinderile agricole cu +6,6%; în gospodăriile populației cu +3,6%), o reducere a creșterii vitelor și păsărilor în masă vie cu 2,4% (în întreprinderile agricole -0,7%; în gospodăriile populației -3,3%) și o reducere a producției de lapte cu 3,4% (ca rezultat a reducerii producției de lapte în gospodăriile populației -3,6%).

Cea mai mare parte a producției animaliere a fost produsă în gospodăriile populației astfel: producția laptelui a constituit 94,8%, creșterea vitelor și păsărilor în masă vie – 62,8% și producția de ouă – 51%.

Tabelul 1.2. Principalele timpuri ale producției animaliere, ianuarie-septembrie 2017, %

	Total	în % f.p.s.a.p 2016	ponderea în % față de total
Creșterea vitelor și păsărilor în masă vie - total (mii tone)	145,5	97,6	100
din care:			
întreprinderile agricole	54,1	99,3	37,2
gospodăriile populației	91,4	96,7	62,8
Lapte - total (mii tone)	370,5	96,6	100
din care:			
întreprinderile agricole	19,1	100,3	5,2
gospodăriile populației	351,4	96,4	94,8
Ouă - total mil. buc	478,8	105	100
din care:			
întreprinderile agricole	234,7	106,6	49
gospodăriile populației	244,1	103,6	51

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Investițiile în active imobilizate

Investițiile în activele imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2017 au atins suma de 11113,4 mil. MDL (în prețuri curente), acest fapt, permițând să marcheze o creștere cu 2,4% (în prețuri comparabile) comparativ cu perioada similară a anului precedent. Creșterea dată se datorează în mare măsură investițiilor în imobilizările corporale, care având o contribuție de 98,3% în totalul investițiilor imobilizate au obținut o creștere cu 2,2% f.p.s.a.p. În același timp și investițiile în imobilizările necorporale se bucură de o creștere semnificativă cu 17% f.p.s.a.p. cu toate că au o cotă de doar 1,7% din totalul investițiilor în active imobilizate.

Repartizarea investițiilor pe tipuri de imobilizări corporale în perioada ianuarie – septembrie 2017 a notat un șir de schimbări, astfel: s-au înregistrat reduceri ale volumului de investiții la clădiri nerezidențiale și rezidențiale cu 9,7% și 4,4% respectiv, în același timp au crescut investițiile în construcțiile inginerești cu 25,8% și în mașini, utilaje și instalații de transmitere care au înregistrat cea mai mare cotă din totalul imobilizărilor corporale de 35,4% și au marcat o creștere de 7,7%.

Tabelul 1.3. Structura investițiilor în active imobilizate în perioada ianuarie-septembrie 2017

	Realizări, mil. MDL	în % față de ianuarie - septembrie 2016	în % față de total
Investiții în active imobilizate - total	11113,4	102,4	100
Imobilizări necorporale	186,1	117	1,7
Imobilizări corporale	10927,3	102,2	98,3
din care:			
- clădiri rezidențiale	1822,8	95,6	16,4
- clădiri nerezidențiale	1774,2	90,3	16
- construcții inginerești	1771,9	125,8	15,9
- mașini, utilaje, instalații de transmisie	3935,9	107,7	35,4
- mijloace de transport	1048,9	98,7	9,4
- alte imobilizări corporale	573,6	119,8	5,2

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Conform surselor de finanțare, cele mai mari surse vin din partea mijloacelor proprii ale investitorilor care constituie 70,3% din valoare totală și în perioada respectivă au avut o creștere de 0,8% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Cele mai mari creșteri a surselor de finanțare comparativ cu ianuarie-septembrie 2016 au fost din partea bugetului de stat care au crescut cu 34,1% fiind urmate de sursele de finanțare din partea bugetul unităților administrativ-teritoriale, + 25,4%. Reduceri din partea surselor de finanțare în perioada similară comparativ cu cea a anului precedent au fost a celor din străinătate (-4%) și din categoria altor surse de finanțare (-0,2%).

Tabelul 1.4. Structura investițiilor în active imobilizate pe surse de finanțare în perioada ianuarie-septembrie 2017

	Realizări mil. MDL	în % față de ianuarie - septembrie 2016	în % față de total
Investiții în active imobilizate - total	11113,4	102,4	100,0
care sunt finanțate din contul:			
- bugetul de stat	472,2	134,1	4,3
- bugetul unităților administrativ - teritoriale	527,0	125,4	4,7
- mijloacelor proprii	7810,1	100,8	70,3
- surselor din străinătate	525,8	96,0	4,7
- altor surse	1778,3	99,8	16,0

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Comerț și alte servicii destinate pieței

În ianuarie-septembrie 2017 cifra de afaceri a întreprinderilor a căror activitate principală este comerțul cu amănuntul (cu excepția comerțului cu autovehicule și motociclete) a înregistrat reduceri de 3,7% (în prețuri comparabile) comparativ cu perioada similară a anului precedent. În aceeași perioadă cifra de afaceri a comerțului cu ridicata (excepție face comerțul cu autovehicule și motociclete) s-a majorat cu 20,1% f.p.s.a.p.

Comerțul cu autovehicule și motociclete pentru ianuarie-septembrie a înregistrat o creștere cu 17,3% (în prețuri curente) a cifrei de afaceri comparativ cu aceeași perioadă a anului 2016. În aceeași perioadă serviciile de piață prestate populației au înregistrat o creștere de 0,2% (în prețuri curente) a cifrei de afaceri, dar în același timp, serviciile de piață prestate în principal întreprinderilor au atins o cifră de afaceri cu 8,5% mai mare (în prețuri curente) în raport cu perioada ianuarie-septembrie 2016.

Transportul

În perioada ianuarie-septembrie 2017 s-au transportat 11,9 mil. tone de mărfuri de către întreprinderile de transport pe cale rutieră, feroviară, fluvială și aeriană. Această valoare este net superioară față de cea a anului precedent cu 21,8%. De asemenea a crescut și parcursul mărfurilor în această perioadă care a constituit 3251,2 mil. tone-km (+14,4% f.p.s.a.p.).

Valorile obținute se datorează *transportului rutier* care transportând 8438,6 mii tone a constituit 70,63% din volumul total al mărfurilor transportate în perioada respectivă, marcând o creștere de 15,4%, *transportului feroviar* ce a transportat 3414,3 mii tone, a avut o pondere de 28,58% și a notat o creștere de 42,5% și cel *aerian* ce a transportat 0,7 mii tone cu o cotă de doar 0,01% și o creștere de 2,2 ori f.p.s.a.p.

În aceeași perioadă, transportarea mărfurilor pe cale fluvială a avut reduceri de 5,5% fiind transportate 94,5 mii tone care constituie o cotă de 0,79% din volumul total al mărfurilor transportate.

Tabelul 1.5. Volumul mărfurilor transportate în perioada ianuarie-septembrie 2017

	Ianuarie - septembrie 2017 (mii tone)	în % față de ianuarie - septembrie 2016	Cota din totalul mărfurilor transportate
Mărfuri transportate - total	11948,1	121,8	100
din care pe modul de transport:			
- feroviar	3414,3	142,5	28,58
- rutier	8438,6	115,4	70,63
- fluvial	94,5	94,5	0,79
- aerian	0,7	1,5	0,01

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Principalul mod de deplasare ales de către pasageri este prin intermediul autobuzelor și microbuzelor, ce în perioada respectivă a atins cifra de 74329,4 mii pasageri, fiind cu 2,4% mai mică față de ianuarie-septembrie 2016, fiind urmat de modul aerian de deplasare cu o cifră de 1331,3 pasageri și o majorare cu 52,4%, feroviar cu numărul de 1247,3 pasageri și o reducere de 22,1% f.p.s.a.p. și cel fluvial cu 97,9 mii pasageri și o reducere de 2,1% f.p.s.a.p.

Tabelul 1.6. Numărul de pasageri transportați pe moduri de transport public ianuarie-septembrie 2017

	Mii pasageri	în % față de ianuarie - septembrie 2016
Autobuse și microbuze	74329,4	97,6
Aerian	1331,3	152,4
Feroviar	1247,3	77,9
Fluvial	97,9	89,8

Sursa: Calculele autorului în baza datelor Biroului Național de Statistică.

Turismul

Agențiile de turism și turoperatorii în perioada ianuarie-septembrie a anului 2017 au acordat servicii turistice pentru 239,3 mii de turiști și excursioniști ce comparativ cu perioada corespunzătoare a anului precedent este în creștere cu 21%. Acest fapt a fost favorizat de creșterea turismului emițător și a turismului receptor cu 26,7% și 22,7% corespunzător. Însă, în aceeași perioadă se observă o reducere a turismului intern cu 7,5%.

Tabelul 1.7. Turiști și excursioniști participanți la turism organizat prin intermediul agențiilor de turism și a turoperatorilor

	Turiști și excursioniști în perioada ianuarie-iunie 2017	% față de ianuarie-iunie 2017
TOTAL	239 933	121,2
Turism receptor (primirea cetățenilor străini în țară)	13 007	122,7
Turism emițător (deplasarea rezidenților Republicii Moldova în străinătate)	198 746	126,7
Turism intern (deplasarea rezidenților Republicii Moldova prin interiorul țării, în scop turistic)	28 180	92,5

Sursa: Datele Biroului Național de Statistică.

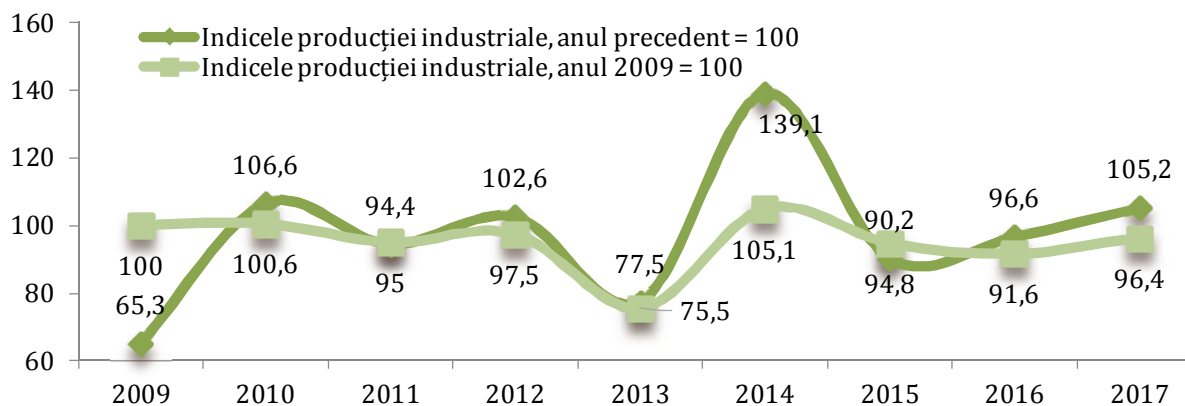
Din totalul persoanelor care au vizitat Republica Moldova prin intermediul serviciilor agențiilor de turism și a turoperatorilor 78,7% au venit cu scopul de odihnă, recreere și agrement, 16,3% au vizitat Republica Moldova cu scop de afaceri și 5% cu scop de tratament. Majoritatea nerezidenților sosiți în țară în perioada respectivă au fost din: România (15,3%), Federația Rusă (8,2%), Polonia (7,9%), Germania (7,8%), Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (5,4%), Ucraina (4,9%) etc.

Numărul persoanelor rezidente care au profitat de serviciile agenților economici și a turoperatorilor în perioada ianuarie-septembrie 2017 a constituit 198,7 mii, care a crescut față de perioada respectivă a anului trecut cu 26,7%. Majoritatea rezidenților au plecat peste hotare în scop de odihnă, recreere și agrement (99,1%). Principalele locuri de destinație au fost: Turcia (+38,6%), Bulgaria (26,2%), Grecia (11,3%), România (10,9%), Ucraina (2,9%), Egipt (1,9%), Spania (1,5%), Italia (1,0%) și Republica Cehă (0,8%).

Numărul de participanți la excursii și a turismului intern în perioada respectivă a însumat 28,2 mii persoane, astfel marcând o reducere de 7,5% comparativ cu perioada respectivă a anului 2016. Excursiile și turismul intern în principal au fost organizate de agențiile și turoperatorii din mun. Chișinău (46,8%), regiunile de dezvoltare Centru (26,4%) și Sud (22,9%).

Activitatea industrială și investițională în raioanele din stânga Nistrului și mun. Bender²

Conform datelor prezentate de către organul de statistică din regiunea transnistreană, pentru perioada ianuarie-septembrie 2017 indicele producției industriale în regiunea din partea stângă a râului Nistru și mun. Bender a marcat o creștere de 5,2% f.p.s.a.p.

Figura 1.7. Dinamica ianuarie-septembrie 2017 a indicelui producției industriale, %
Sursa: Calculele autorului în baza datelor organului de statistică din regiunea transnistreană.

Această creștere a fost condiționată în marea parte de creșterea volumului producției în cadrul industriei metalurgice cu 49,8%, a volumului producției industriei constructoare de mașini cu 25,2% și a industriei electrotehnice cu 17,3% f.p.s.a.p. Însă, în aceeași perioadă, au fost înregistrate și reduceri ale volumului producției în cadrul industriei electrice și termice cu 21,1% și industriei materialelor de construcție cu 2,5%.

De asemenea, a fost înregistrată și o creștere de 12% a industriei agroalimentare comparativ cu perioada ianuarie-septembrie a anului precedent.

Volumul investițiilor în capitalul fix pentru perioada ianuarie-septembrie 2017 a însemnat o diminuare semnificativă de 30,7% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Faptul dat se datorează lucrărilor de construcții și montaj, care s-au redus cu 8,5% și utilajelor, mașinilor și mijloacelor de transport care, de asemenea au avut reduceri cu 35,6% f.p.s.a.p.

Volumul lucrărilor de construcții realizate în antrepriză au constituit 68,1% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent. În cadrul acestora, lucrările de construcții noi, reconstrucții și tehnologizarea instalațiilor s-au redus cu 42,6%, reparațiile capitale s-au redus cu 42%, iar reparațiile curente au avut creșteri cu 14,6%.

Comerțul cu amănuntul și serviciile prestate populației au înregistrat creșteri cu 7,9% și 1,8% respectiv în prețuri comparabile f.p.s.a.p.

² Conform datelor organului de statistică din regiunea transnistreană: <http://mer.gospmr.org/gosudarstvennaya-sluzhba-statistiki/informacziya/o-soczialno-ekonomicheskom-polozhenii-pmr.html>

Capitolul II

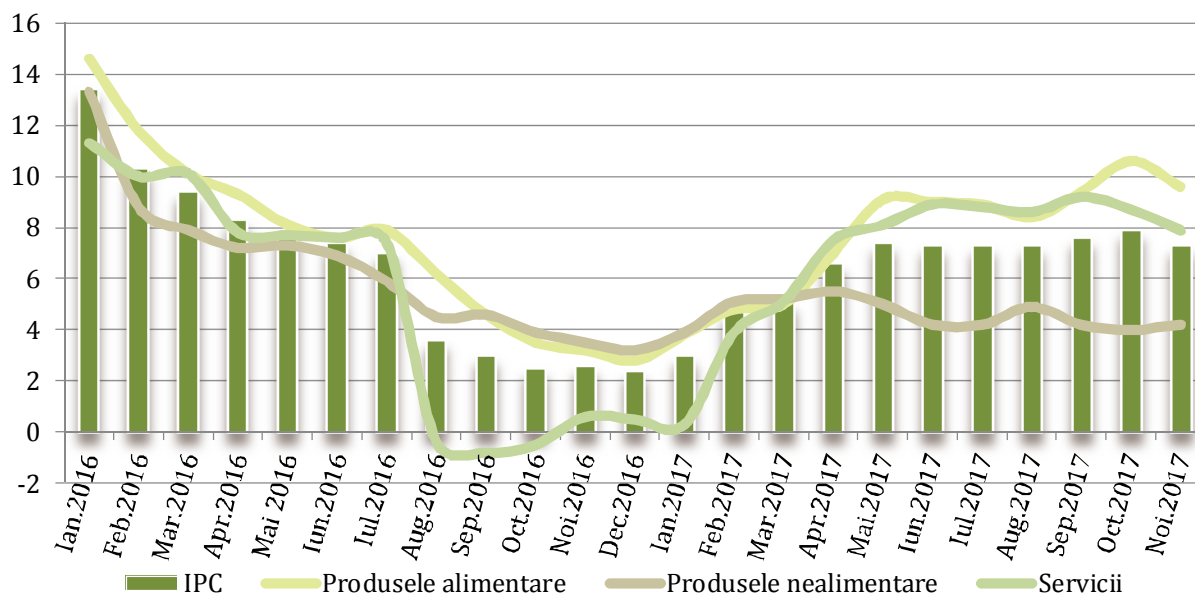
PREȚURI, RATE DE SCHIMB ȘI POLITICA MONETARĂ

2.1. Prețuri și rate de schimb

Prețuri

De la începutul anului curent rata anuală a inflației și-a menținut trendul ascendent, în condițiile în care IPC în primele nouă luni ale anului 2017 a constituit 6,3%, ceea ce reprezintă de fapt o diminuare cu 1,6 p.p. față de valoarea înregistrată în perioada similară a anului precedent. În aceeași perioadă, pentru componentele IPC s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 7,3%, produse nealimentare – 4,7%, servicii – 6,7%.

În trimestrul III, 2017 ritmul de creștere a IPC a fost de 7,4%, majorându-se față aceeași perioadă a anului precedent cu 2,9 p.p. Pentru componentele IPC în lunile iulie-septembrie 2017 s-au înregistrat următoarele majorări: produse alimentare – 8,9%, produse nealimentare – 4,4%, servicii – 8,9%. Se observă că, tendința de creștere este imprimată în special de segmentul mărfurilor alimentare și servicii, ca urmare a condițiilor climatice nefavorabile în primul caz și impactului majorărilor de tarife la unele servicii reglementate, în cel din urmă.

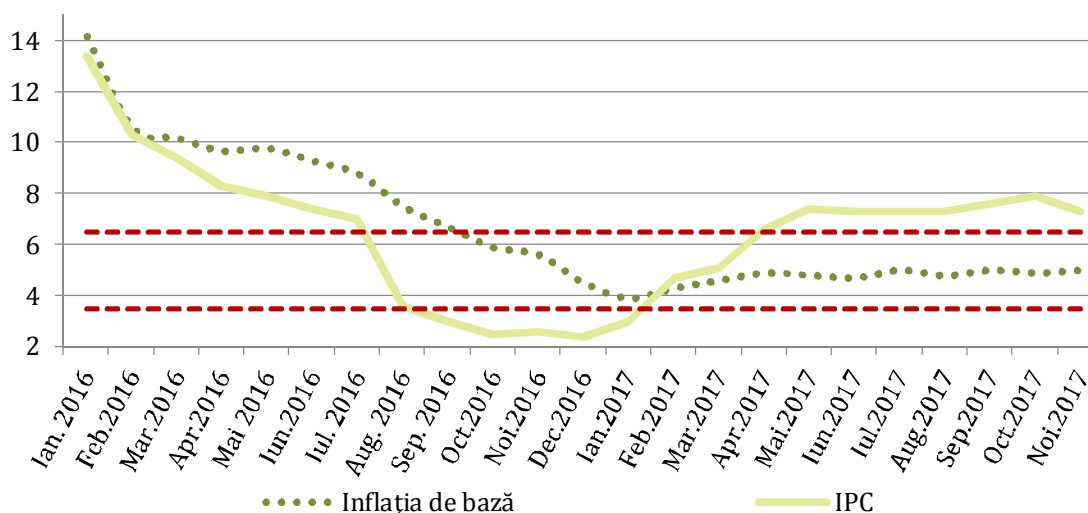
Figura 2.1.1. Ritmul anual de creștere a IPC și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În trimestrul III 2017, prețurile la produsele alimentare s-au majorat cu 8,9% cu 2,7 puncte procentuale peste nivelul înregistrat față în trimestrul III al anului precedent (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, s-au produs următoarele majorări: în iulie – 8,9%, în august – 8,4%, în septembrie – 9,4%). Proiecția ascendentă la prețurile produselor alimentare în trimestrul III al anului 2017, s-a datorat în special scumpirii legumelor cu 28,8%, inclusiv varza cu 17,4%, cartofii – 42,3% etc., fructele proaspete s-au scumpit cu 17,2%, untul cu 10,6%, ouăle – cu 7,6% etc. Reduceri de preț neconsiderabile au fost înregistrate doar la castraveți, la făina de grâu și de porumb.

Prețurile la produsele nealimentare în trimestrul III, 2017 s-au majorat cu 4,4% f.p.s.a.p, valoarea indicatorului dat descrescând cu 0,6p.p. față de aceeași perioadă a anului 2016 (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, creșterile au fost de: 4,2% în iulie, de 4,9% în august și de 4,2% în septembrie). În această perioadă au înregistrat creșteri de preț majoritatea produselor nealimentare, cu excepția autoturismelor, televizoarelor și medicamentelor. Cele mai mari majorări de preț au fost înregistrate la: țigări – cu 26,5%, încălțăminte – cu 8,6%, combustibili – 7,8%. Creșterea prețurilor la produsele nealimentare s-a datorat în parte majorării prețurilor la produsele reglementate precum și schimbărilor realizate în politica fiscală ce au condus la majorarea accizelor unor produse.

În trimestrul III al anului 2017 serviciile au înregistrat creșteri de preț esențiale, majorându-se cu 8,9% f.p.s.a.p, cu 6,8 p.p. peste nivelul indicatorului respectiv în 2016 (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent s-au înregistrat următoarele majorări: în iulie – 8,8%, în august – 8,6% și în septembrie – 9,2%). În perioada de referință, comparativ cu trimestrul III al anului precedent, cele mai mari majorări de preț au fost înregistrate în cazul serviciilor de sănătate – cu 74,3%, serviciilor comunal locative – cu 6,7%, inclusiv: apa și canalizarea cu 22,8%, apa caldă cu 13,7% și încălzirea centrală cu 14,1%. La majorarea prețurilor la servicii a contribuit în mare parte creșterea tarifelor la serviciile medicale adoptată de Guvern în trimestrul precedent, precum și creșterea altor prețuri reglementate.

Figura 2.1.2. Ritmul anual de creștere al IPC și inflației de bază, %

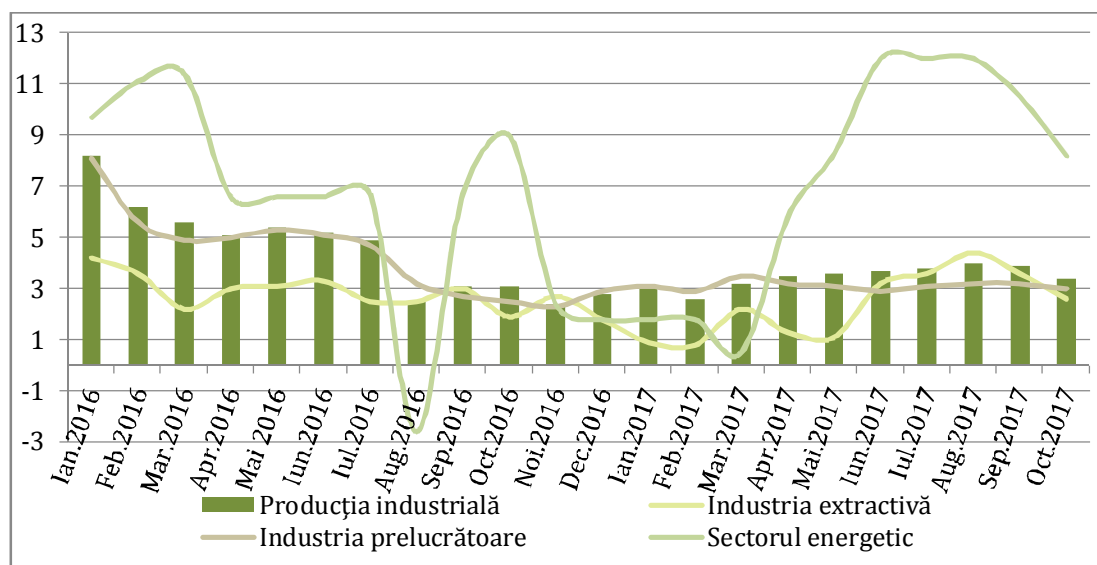
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Inflația de bază de la începutul anului 2017 înregistrează o decelerare comparativ cu dinamica IPC. În perioada iulie-septembrie 2017, indicele inflației de bază a constituit 4,9% f.a.p.a.p., scăzând față de aceeași perioadă a anului 2016 cu 2,7 p.p.

În expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent, ritmul de creștere a inflației de bază a înregistrat următoarele majorări: în iulie – 5%, în august – 4,8% și în septembrie – 5%. Rata anuală a inflației de bază de la începutul anului curent s-a situat într-un interval de variație mai puțin volatil comparativ cu fluctuațiile de IPC, la aceasta au contribuit aprecierea monedei naționale față de principalele valute de referință precum și prin eliminarea din calculul acesteia a unor prețuri asupra cărora influența politicii monetare este puțin semnificativă sau nulă: cele administrate, volatile (legume, fructe, ouă, combustibili), ale produselor din tutun și ale băuturilor alcoolice.

În trimestrul III al anului 2017 dinamica prețurilor producției industriale a înregistrat o accelerare ușoară de ritm. În lunile iulie-septembrie, 2017 ritmul de creștere a indicelui anual al prețurilor producției industriale a crescut comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 0,3p.p. și a atins nivelul de 3,9%. În ramurile industriei s-au înregistrat următoarele majorări

f.p.s.a.p.: industria extractivă – 3,9%, industria prelucrătoare – 3,2%, sectorul energetic – 11,5%. În perioada respectivă au fost majoratetarifele la serviciile de producere, furnizare și distribuție a energiei electrice și termice.

Figura 2.1.3. Ritmul anual de creștere a prețurilor producției industriale și a componentelor sale, %

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Prețurilor în construcții au înregistrat o scădere esențială de ritm. Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, în trimestrul III, 2017 a scăzut față de nivelul înregistrat în perioada similară a anului precedent cu 6,6 p.p., și a constituit 2,1%.

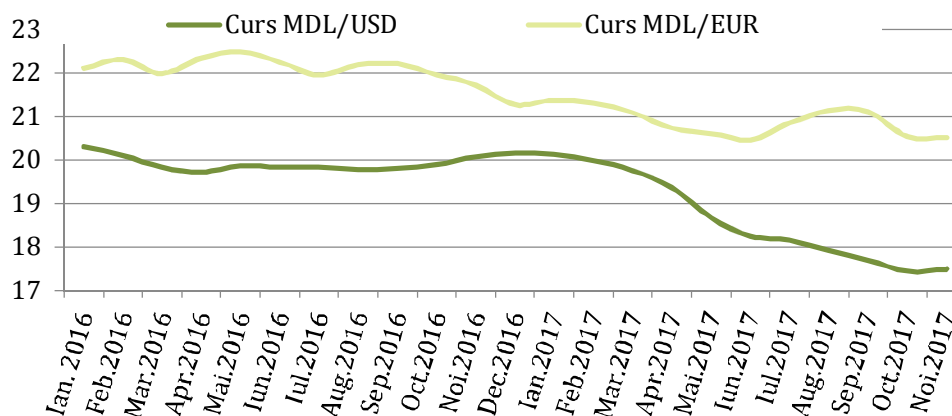
Dinamica prețurilor producătorilor agricoli însă s-a înscris pe o traiectorie ascendentă. În trimestrul III al anului 2017, prețurile producătorului la produsele agricole s-au majorat cu 1,2% față de perioada similară a anului 2016. La majorarea ritmului anual de creștere a acestei categorii de prețuri, în perioada corespunzătoare, au contribuit, atât produsele vegetale, a căror prețuri s-au majorat cu 1,4% f.p.s.a.p., precum și prețurile la produsele animale, care au înregistrat o majorare de 1,7%, comparativ cu perioada similară a anului trecut.

O dinamică ascendentă s-a atestat la ritmul de creștere prețurilor la combustibili. În trimestru III al anului 2017, ritmul de creștere a prețurilor la combustibili a înregistrat o valoare de 7,8% f.p.s.a.p., ceea ce atestă o majorare f.a.p.a.p. acestui indicator cu 11,1 p.p. (în expresie lunară, comparativ cu perioada similară a anului precedent indicii prețurilor la combustibili au înregistrat următoarele valori: în iulie – 5,9%, în august – 9,8% și în septembrie – 7,7%). Se observă o dinamică lunară fluctuantă a acestor prețuri, sub influența prețurilor la petrol pe piețele internaționale, precum și fluctuațiilor cursului monedei naționale față de dolarul american în această perioadă.

Rate de schimb

Atenuarea fluctuațiilor cursului de schimb a monedei naționale de la începutul anului curent a determinat aprecierea treptată a monedei naționale pe parcursul primelor nouă luni ale anului 2017. În trimestrul III, 2017 cursul mediu nominal de schimb față de principalele valute de referință a fost de 21,0 MDL/EUR și 17,9 MDL/USD, apreciindu-se comparativ cu perioada similară a anului precedent cu 4,9% față de moneda unică europeană și cu 9,5% față de dolarul SUA.

În expresie lunară, cursul mediu de schimb al monedei naționale față de moneda unică europeană a s-a depreciat ușor înregistrând valori de: în iulie – 20,8 MDL/EUR, în august – 21,1 MDL/EUR, iar în septembrie – 21,1 MDL/EUR. Însă față de dolarul american moneda națională s-a apreciat consecutiv, cursul mediu de schimb al leului față de dolarul SUA în decursul trimestrului III, 2017 fiind de 18,1 MDL/USD în luna iulie, 17,9 MDL/USD în luna august și 17,7 MDL/USD în luna septembrie.

Figura 2.1.4. Evoluția cursului nominal de schimb mediu lunar al MDL comparativ cu USD și EURO

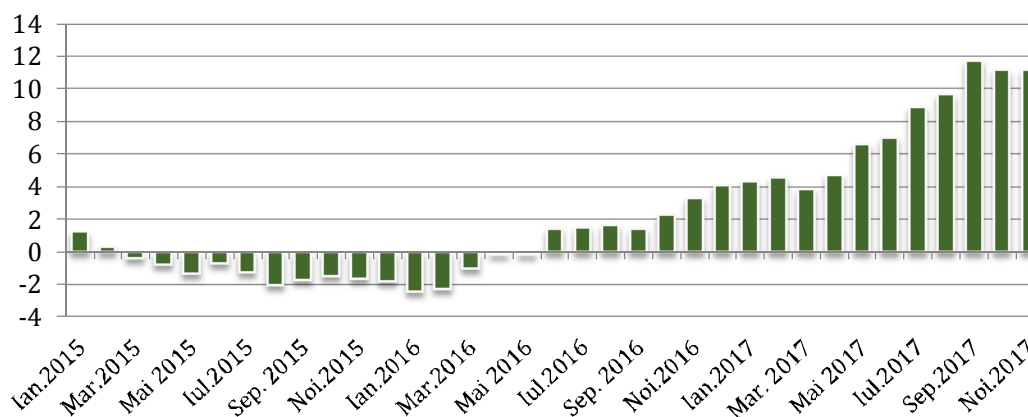
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Aprecierea cursului nominal de schimb în trimestrul III, 2017 a consolidat și poziția cursul real de schimb a monedei naționale. Leul moldovenesc în termeni reali s-a apreciat în această perioadă cu 14,2% față de USD (comparativ cu perioada similară a anului trecut) și cu 10,1% față de moneda Euro comparativ cu p.s.a.p.

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru.

De la începutul anului 2017, rata anuală a inflației în regiunea din partea stângă a râului Nistru urmează un trend relativ ascendent.

În trimestrul III al anului 2017 ritmul anual de creștere al IPC a constituit 10,1% sporind cu 8,6 p.p. față de perioada similară a anului 2017. Cele mai mari presiuni inflaționiste asupra IPC în această perioadă au venit din partea prețurilor la produsele alimentare, efect considerat de autoritățile locale cu caracter sezonier.

Figura 2.1.5. Ritmul anual de creștere a IPC în regiunea din partea stângă a râului Nistru, %

Sursa: Conform datelor Băncii Centrale a regiunii din partea stângă a râului Nistru.

O influență majoră asupra situației economice a regiunii din partea stângă a râului Nistru a exercitat situația pe piața valutară internă, unde cursul de schimb stabilit Banca Centrală și cel stabilit de intermediarii valutar pe piață a ajuns la o deferență maximă.

În aceste condiții, Banca Centrală a intervenit majorând în luna iunie 2017, cursul fixat al dolarului SUA de la 11,30 la 15,00 ruble. În rezultatul acestor modificări a scăzut indicele cursului real efectiv de schimb, principalul indicator în luarea deciziilor privind politica de schimb valutar.

După intervențiile Băncii Centrale, la sfârșitul trimestrului I, 2017 rubla transnistreană s-a depreciat ușor. Cursul mediu nominal de schimb, în perioada de referință, a fost de 15,6 ruble pentru un Euro, depreciindu-se față de valoarea perioadei similare a anului precedent cu 27%.

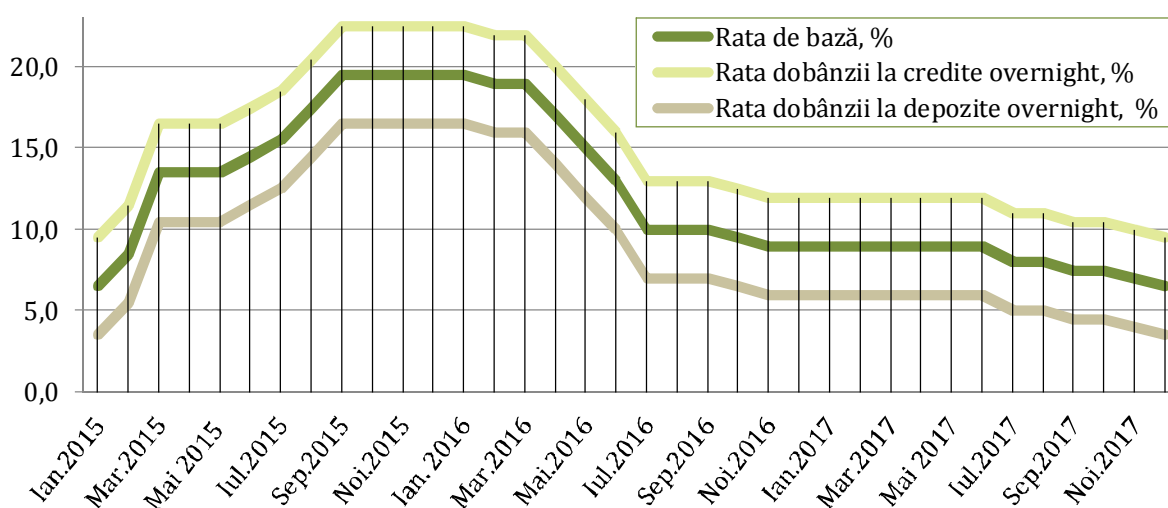
2.2. Politica monetară

În trimestrul III al anului 2017 BNM și-a menținut neschimbată politica monetară restrictivă, orientată spre diminuarea inflației prin metode cantitative, aplicate asupra componentelor masei monetare, ceea ce însă nu s-a soldat cu rezultatul scontat, analizând ritmul de creștere a inflației anuale.

Instrumentele politicii monetare

De la începutul anului curent până la sfârșitul trimestrului II al anului III, 2017 Banca Națională a Moldovei a menținut ratele de politică monetară neschimbate, după care până la sfârșitul trimestrului III acestea au fost diminuate în două etape cu 1,5 p.p.

În trimestrul III, 2017 după decizia BNM la ședința din 28 iunie 2017, rata de bază s-a redus de la 9% la 8% fapt ce atestă o scădere cu circa 2p.p. față de nivelul acesteia în perioada similară a anului trecut. În același sens sau modificat și rata dobânzii la creditele overnight care s-a redus până la 11%, iar rata dobânzii la depozitele overnight până la 5%. Până la sfârșitul anului 2017, BNM a operat noi micșorări a ratelor de politică monetară, reducându-le în mai multe etape cu 1,5 p.p. corespunzător.

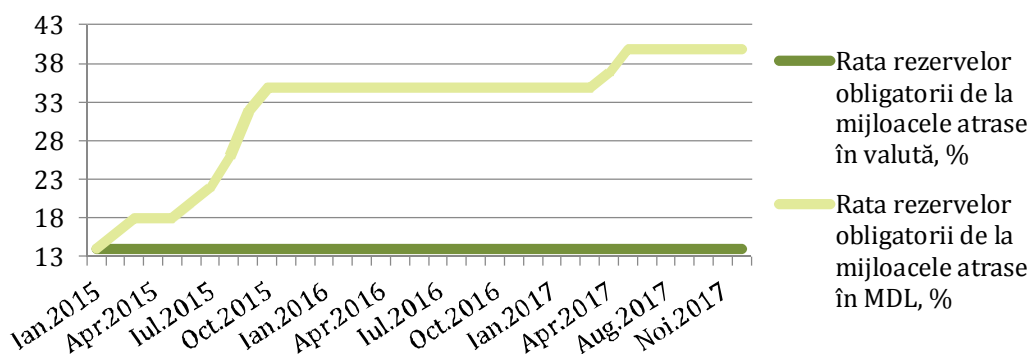

Figura 2.2.1. Evoluția ratelor de dobândă la instrumentele de politică monetară ale Băncii Naționale a Moldovei, în perioada 2015-2017

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Rezervele obligatorii

În trimestrul III al anului curent, BNM a menținut neschimbată norma rezervelor obligatorii din mijloace atrase în lei moldovenești și în valută neconvertibilă neschimbată, la nivelul de 40% din baza de calcul. Rata rezervelor obligatorii de la mijloacele atrase în valute convertibile a rămas neschimbată la nivelul de 14%.

Figura 2.2.2. Rata rezervelor obligatorii la BNM, %

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Reieșind din ritmul de creștere a inflației efectul creșterii normelor rezervării, încă se lasă așteptat, mai ales în condițiile în care după o comprimare ușoară a masei monetare în ani 2014-2015, în anii 2016-2017 aceasta își reia ritmurile de creștere. Prin menținerea ratei rezervelor obligatorii în așa mod se obține doar imobilizarea unei majore părți din resursele băncilor comerciale, care ar putea fi direcționate pentru creditarea și finanțarea economiei naționale. Considerăm că BNM ar trebui să găsească alte posibilități de sterilizare a lichidității excesive din economie, mai ales în condițiile în care canalul ratei dobânzii a politicii monetare s-a dovedit a fi nefuncțional.

Operațiunile de piață deschisă și facilitățile permanente

În trimestrul II al anului 2017 în vederea sterilizării volumului excesiv de lichidități pe piață volumul operațiunilor BNM de sterilizare a crescut considerabil. Pe parcursul trimestrului II, 2017 soldul mediu lunar al operațiunilor de sterilizare s-a situat la un nivel superior perioadei similare a anului precedent (în creștere cu 3,5 mld. MDL) și a constituit 5,5 mld. MDL. Cel mai înalt sold a fost înregistrat în luna iunie 2017, când soldul mediu zilnic al vânzărilor de CBN-uri a fost – 5,8 mld. MDL.

În trimestru II al anului 2017 comparativ cu perioada similară a anului precedent, solicitările de depozite "overnight" practic s-au dublat, soldul mediu zilnic constituind pentru lunile aprilie, mai și iunie 2017 – 1105 mil. MDL, 1126 mil. MDL și 1092 mil. MDL, corespunzător. Solicitarea facilității de credite "overnight" de la BNM din partea băncilor comerciale a parvenit doar în luna aprilie și a constituit 8,2 mil. MDL.

Intervențiile pe piața valutară

În trimestrul III, 2017 BNM a intervenit pe piața valutară în special ca cumpărător de valută iar volumul procurărilor de valută a constituit în sumă circa 105,9 mil.USD. Aceste intervenții au fost în concordanță cu politica monetară promovată de BNM și au avut drept scop suplinirea activelor oficiale de rezervă.

Tabelul 2.2.1. Activitatea BNM pe piața valutară interbancară în perioada ianuarie 2016 – septembrie 2017

Luna	Volumul procurărilor, (echivalentul în mil. dolari SUA)	Volumul vânzărilor, (echivalentul în mil. dolari SUA)
Ianuarie 2016	0,38	-
Februarie 2016	0	-
Martie 2016	11	-
Aprilie 2016	108,8	-
Mai 2016	47,5	-
Iunie 2016	20,6	-
Iulie 2016	74,4	-
August 2016	94,3	-
Septembrie 2016	62,9	-
Octombrie 2016	5,98	10,7
Noiembrie 2016	0	17,5
Decembrie 2016	0,59	-
Ianuarie 2017	0,48	-
Februarie 2017	0,46	-
Martie 2017	28	-
Aprilie 2017	9,5	-
Mai 2017	37,4	-
Iunie 2017	52,81	-
Iulie 2017	70	-
August 2017	58,9	-
Septembrie 2017	67	-
Octombrie 2017	80	-
Noiembrie 2017	20	-

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Volumul activelor oficiale de rezervă la sfârșitul trimestrului III al anului 2017 s-a majorat de la începutul anului curent cu 423,5 mil.USD și continuă să crească. Soldul activelor oficiale de rezervă la sfârșitul trimestrului III, 2017 a constituit 2,63 mld. USD, sporind cu 22,5% f.p.s.a.p. Creșterea stocului de active oficiale de rezervă a fost determinată de intervențiile pe piața valutară internă a BNM sub formă de cumpărări de valută, înregistrarea creditelor și granturilor în favoarea Ministerului Finanțelor al RM, veniturile de la gestionarea rezervelor valutare etc.

Indicatorii monetari

În trimestrul III al anului 2017, ritmul de creștere a masei monetare în sens larg (M3) se menține la nivelul trimestrului, fiind în creștere cu circa 2 p.p.f.p.s.a.p. Principala contribuție la creșterea masei monetare au avut-o componentele agregatului monetar M1, în special depozitele la vedere în monedă națională.

Ritmul de creștere a masei monetare, în această perioadă, a crescut față de valorile acestuia înregistrate în perioada similară a anului precedent, creștere generată de majorarea volumului de depozite în monedă națională.

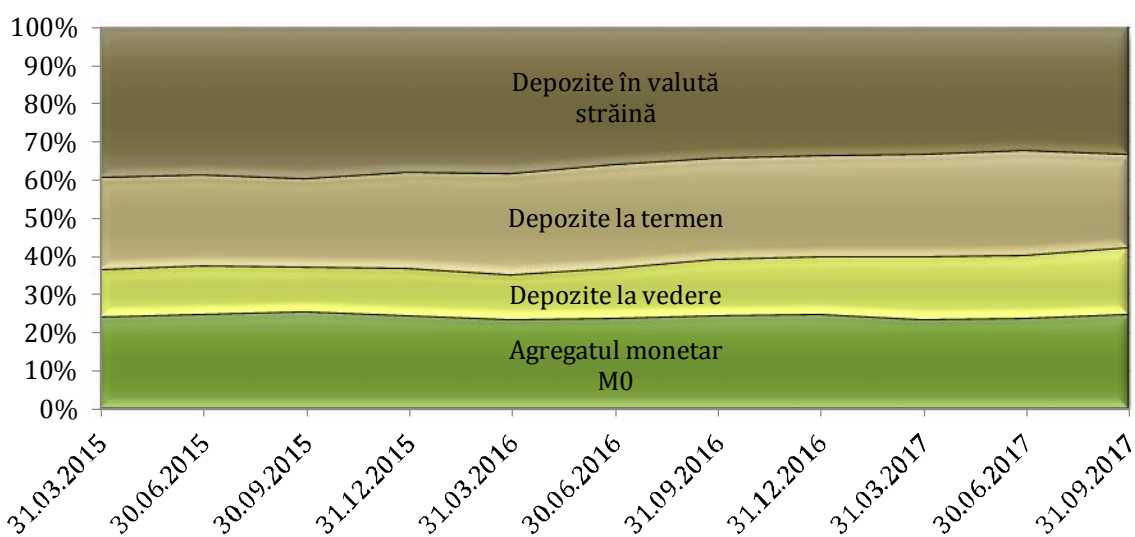
În acest context, stocul agregatelor monetare la data de 30.09.2017, comparativ cu datele înregistrate la data de 30.09.2016 a evoluat după cum urmează:

- agregatul monetar M0 a înregistrat o creștere cu 8,2%, și a constituit aproximativ 18,2 mld. MDL;
- agregatul monetar M1 s-a majorat cu 15,8% și a atins un nivel de 31,4 mld. MDL;
- ritmul de creștere a agregatului monetar M2 a sporit cu 9%, și a constituit 49,4 mld. MDL
- agregatul monetar M3 a înregistrat o creștere de 7,4% și s-a cifrat la 74,7 mld. MDL.

La sfârșitul trimestrului III al anului 2017, volumului bazei monetare a înregistrat un spor esențial de 15% f.p.s.a.p. și a constituit 38 mld. MDL.

Masa monetară în monedă națională își fortifică ușor valoarea în total masă monetară, însă din contul majorării volumului agregatului monetar M1. În trimestrul III, 2017 schimbări majore de structură, în ceea ce privește distribuția ponderilor diferitelor componente în cadrul masei monetare în sens larg nu s-au produs.

La 30.09.2017 componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 24,5%; depozite la vedere – 17,6%; depozite la termen – 24,1% și depozite în valută – 33,8%. Comparativ cu datele de la sfârșitul trimestrului III al anului 2016, menționăm o reducere a ponderii depozitelor în valută străină cu 1 p.p. și a ponderii depozitelor la termen în monedă națională cu 2,1 p.p. f.p.s.a.p. Totodată ponderea agregatului monetar M0 și depozitelor la vedere s-a majorat cu 0,2 p.p. și 2,8 p.p. corespunzător.

Figura 2.2.3. Structura masei monetare M3

Sursa: Calcule conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Politica monetară în regiunea din partea stângă a râului Nistru

Strategia de politica monetară a băncii centrale din regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru se bazează pe principiul depășirii crizei economice din regiune și menținerea stabilității sistemului financiar. În acest context, în anul 2017 s-a decis menținerea modelului de promovare a politicii monetare bazat pe țintirea cursului valutar de schimb.

Pe parcursul trimestrului III al anului 2017, în condițiile unor procese inflaționiste stabil moderate în regiune, rata de refinanțare a băncii centrale s-a menținut la nivelul de 7%. Rata rezervelor obligatorii a fost menținută la nivelul stabilit în luna februarie 2017, de 12% pentru sursele atrase în valută străină și de 15% pentru cele atrase în ruble.

La sfârșitul trimestrului III, 2017, masa monetară în regiunea din stânga Nistrului constituia 6990,2 mil. ruble (echivalentul a cca. 5873,9 mil. MDL³), înregistrând un spor de aproximativ 31,3%, comparativ cu volumul ofertei monetare înregistrat la sfârșitul trimestrului III al anului precedent. Această creștere se datorează devalorizării rublei în această perioadă de banca centrală din regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru (în luna iunie 2017, cursul fixat al dolarului SUA a fost majorat de la 11,30 la 15,00 ruble).

³Calculat conform cursului oficial de schimb al CBPMR la data de 01.10.17, <http://www.cbpmr.net/?kv=1&lang=ru>

Modificările de politică monetară și-au lăsat amprenta și asupra structurii masei monetare. La 01.10.2017 componentele masei monetare erau distribuite în felul următor: agregatul monetar M0 (bani în circulație) – 14,2%; cvasimoneda – 19,9%; masă monetară în valută străină – 65,8%. Comparativ cu perioada similară a anului precedent, la sfârșitul trimestrului III al anului 2017 a crescut esențial ponderea masei monetare în valută cu 13%, iar ponderea banilor în circulație și a cvasi monedei scăzut cu 6,3 p.p. și 6,8 p.p. corespunzător.

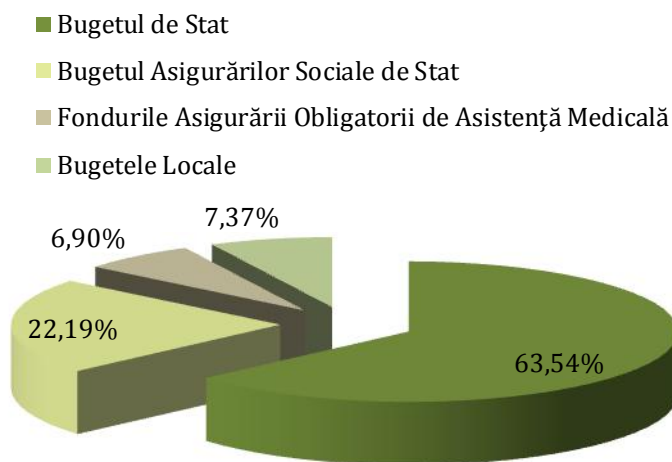
Capitolul III

FINANȚE

3.1. Finanțe publice

Pe parcursul a trei trimestre ale anului 2017 situația economică s-a dovedit a fi favorabilă pentru executarea bugetului public național. Astfel, Veniturile Bugetului Public Național, în pofida anticipațiilor pesimiste, au fost colectate la data de 30.09.2017 în valoare de 34425,5 mil. MDL sau cu 18,3% mai mari față de perioada similară a anului precedent.

În 9 luni ale anului 2017, veniturile totale ale bugetului public național au fost asigurate de bugetul de stat în mărime de 24 424,5 mil. MDL, bugetul Asigurărilor Obligatorii de Asistență medicală -13 205,8 mil. MDL, Bugetul Asigurărilor Sociale de Stat 4 595,1 mil. MDL și bugetele locale -9 176,4 mil. MDL. Majorările încasărilor au constituit după cum urmează: la bugetul de stat veniturile s-au majorat cu 4 273,80 mil. MDL, la bugetul asigurărilor sociale de stat – cu 1 299,80 mil. MDL, la fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală – cu 309,60 mil. MDL și la bugetele locale – cu 72,00 mil. lei. Analiza structurii veniturilor nete ale BPN (fără transferurile între componentele bugetare) reflectă o pondere considerabilă a încasărilor bugetului de stat, cu 63,54% contribuții la veniturile totale, fiind urmat de bugetul asigurărilor sociale, cu 22,19%, o pondere mai mică a încasărilor bugetelor locale cu 7,37%, iar cea mai mică contribuție a avut-o FAOAM, cu 6,90%.

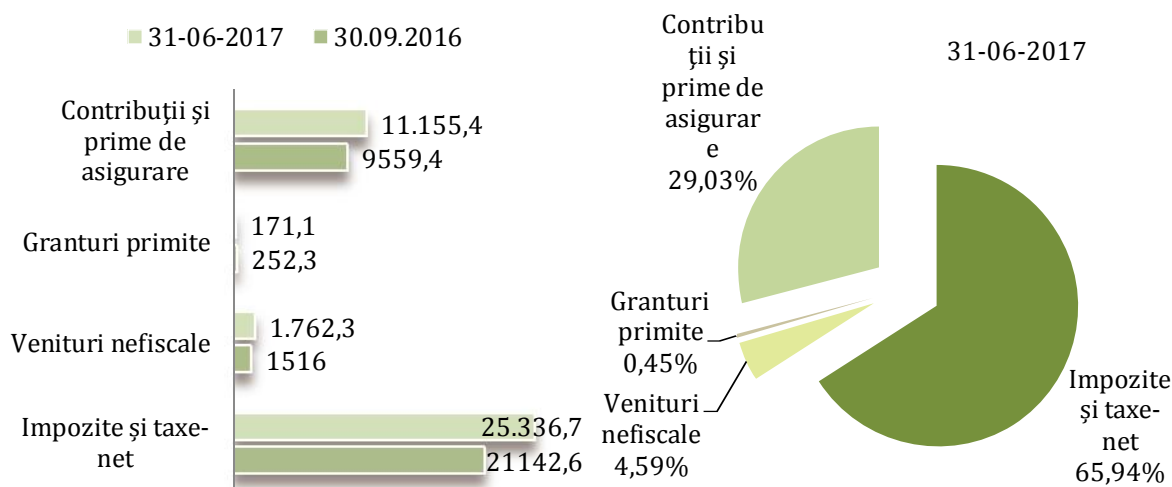

Figura 3.1.1. Structura veniturilor în BPN în III trimestru 2017, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Totodată, transferurile dintre componentele bugetului public național denotă o discrepantă majoră dinte capacitatea lor de colectare a fondurilor și necesitatea de finanțare a cheltuielilor sale. Astfel, din contul bugetului de stat au fost efectuate transferuri în valoare de 12 976,30 mil. MDL, dar încasate doar 9,4 mil. MDL, cele mai mari fiind efectuate în favoarea bugetelor locale și a bugetului Asigurării Sociale de Stat. Astfel Bugetul de stat a acordat 6343,5 mil MDL sub formă de transferuri bugetelor locale, 1 944,80 – FAOAM și 4 678,60 – bugetului asigurărilor sociale. Tendința de finanțare a bugetelor locale, dar și a altor componente ale BPN din contul bugetului de stat se menține pe parcursul ultimilor ani, punând pe agenda guvernării problema modificării mecanismului de formare și administrare a finanțelor la nivelul fiecărui buget în parte, fie al fondului social sau al FOAM, fie a celor locale.

Valoarea veniturilor provenite din impozite și taxe în perioada nominalizată a înregistrat 25336,7 mil. MDL, în creștere față de anul precedent cu 19,84% sau cu 4194,1 mil MDL. Totodată, s-a înregistrat o descreștere de - 81,2 mil MDL sau 32,19% a veniturilor din granturi. Creșteri practic similare în indici relativi le-au avut veniturile din contribuții de asigurări - 16,25% sau 1596 mil. MDL și venituri nefiscale -16,70 sau 246,3 mil MDL. Aportul cel mai mare la formarea venitului BNP le-au avut impozitele pe mărfuri și servicii cu 47,3%, (sau 71,7% din totalul veniturilor fiscale), din care TVA a acumulat 32,45% din total venituri al BPN, iar accizele -11,3%, cea mai mare parte, cca 96%, revenind accizelor la mărfurile importate. Impozitul pe venit a contribuit la formarea venitului BNP cu 14,51%, impozitele și taxele provenite din comerțul exterior - 3,02% iar impozitele pe bunurile imobiliare au avut o valoare nesemnificativă de 1,13%. Menționăm, că ponderea scăzută a impozitelor pe venit comparativ cu impozitele și taxele pe mărfuri și servicii ne permite să afirmăm, că economia Republicii Moldova se bazează în continuare pe modelul economiei de consum cu accent pe import de mărfuri și servicii.

Figura 3.1.2. Structura veniturilor după sursă în BPN în 9 luni 2016-2017, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Veniturile nefiscale au constituit în 9 luni a anului 2017 1762,3 mil. MDL, cu 16,25% mai mult față de perioada similară al anului 2016, însă s-au modificat esențial componentele acestuia: „Venituri din proprietatea statului” au însumat 307,5 mil. MDL, în creștere cu 23,2% față de perioada similară a anului precedent, „Venituri din vânzarea mărfurilor și serviciilor” cu 1043,2 mil. MDL, în creștere cu 2,4% pe când amenzile și sancțiunile au crescut cu cca 200%.

Contribuții și prime de asigurări obligatorii la data de 31.09.2016 a constituit suma de 11155,4 mil. MDL, contribuind la formarea BPN cu 29,03%, în creștere cu 16,7% față de perioada similară a anului precedent.

În 9 luni ale anului 2017, Republica Moldova a primit granturi în sumă de 171,1 mil. MDL, ce constituie doar 67,6% din suma primită în anul precedent. Cele mai importante donații au fost cele primite de la organizațiile internaționale, pe când guvernele altor state au virat doar 40,9% din granturile acordate în 9 luni ale anului 2016. *Donatorii externi au redus volumul finanțării prin granturi în condițiile în care nu există o stabilitate preponderent politică în țară, iar unele proiecte finanțate din contul organismelor internaționale au fost înghețate sau amânate.*

Partea de **cheltuieli a bugetului public național** în 9 luni ale anului 2017 s-a realizat în valoare de 25 010,7 mil. lei, reprezentând o creștere cu 3 302,2 mil. lei sau cu 15,2% față de aceeași perioadă a anului precedent. Ca pondere în PIB acestea au înregistrat o creștere cu 1,4 p.p. de la 16,1% din PIB în trimestrul III 2016 până la 17,5% din PIB în trimestrul III 2017.

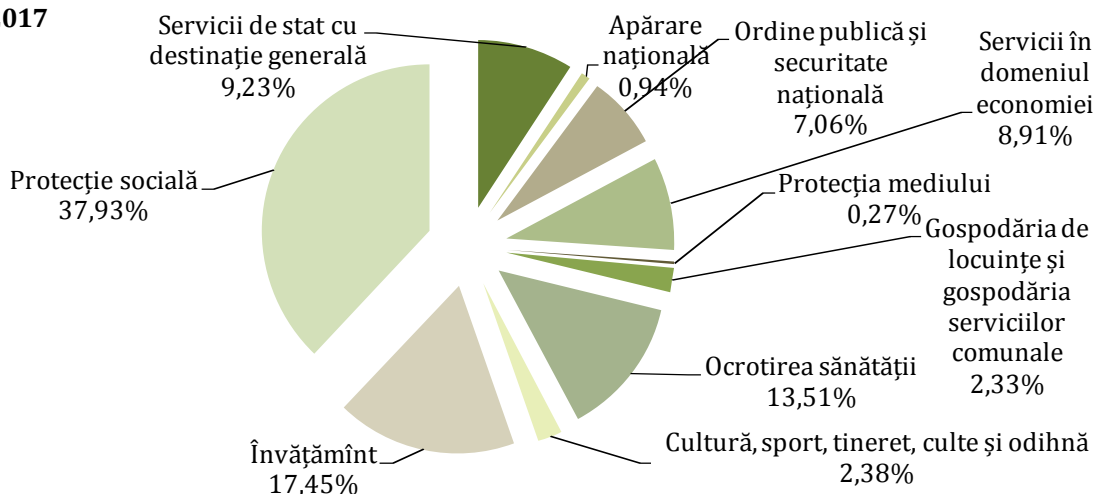
Cheltuielile efectuate în 9 luni ale anului 2017 au constituit: 37 263,4 mil. MDL, cu 11,2% sau 37 477,3 mil. MDL mai mult comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, inclusiv pe următoarele componente ale BPN:

- bugetul de stat – 23 984, mil. lei,
- bugetul asigurărilor sociale de stat – 13 116,7 mil. lei,
- fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală – 4 405, mil. lei,
- bugetele locale – 8 733,7 mil. lei.

În această perioadă cea mai mică creștere a cheltuielilor a fost înregistrată la bugetul de stat – 9,36%, cea mai mare creștere au atins cheltuielile din fondurile asigurării obligatorii de asistență medicală – 21,87%, iar creșterea cheltuielilor bugetului asigurărilor sociale de stat și a bugetelor locale a constituit, respectiv, 17,66% și 12,98%.

Comparativ cu 9 luni ale anului 2016, au înregistrat o descreștere cheltuielile pentru servicii de stat cu destinație specială, apărare națională și cele pentru protecția mediului cu respectiv 3,0%, 1,45 și 4,8%. Finanțările sectorului social au avut ponderea cea mai mare din total, ele înregistrând și cele mai mari creșteri. Astfel, cheltuielile pentru protecția socială, au sporit comparativ cu perioada similară a anului, cu 10,6% până la o valoare de 14 134,4 mil. MDL; învățământul a fost finanțat în creștere cu 10,1% f.p.s.a.p. atingând suma de 6 504,1 mil. MDL; iar cheltuielile cu ocrotirea sănătății au înregistrat o creștere cu 22,2%, fiind la 30 septembrie 2017 de 5 033,2 mil. MDL. Descreșterea cheltuielilor s-a atestat la cele pentru protecția mediului cu 5%. Menționăm o scădere a cheltuielilor destinate protecției mediului al treilea an consecutiv, fapt ce nu poate fi considerat unul pozitiv pentru viitorul economic și social al Republicii Moldova.

30.09.2017

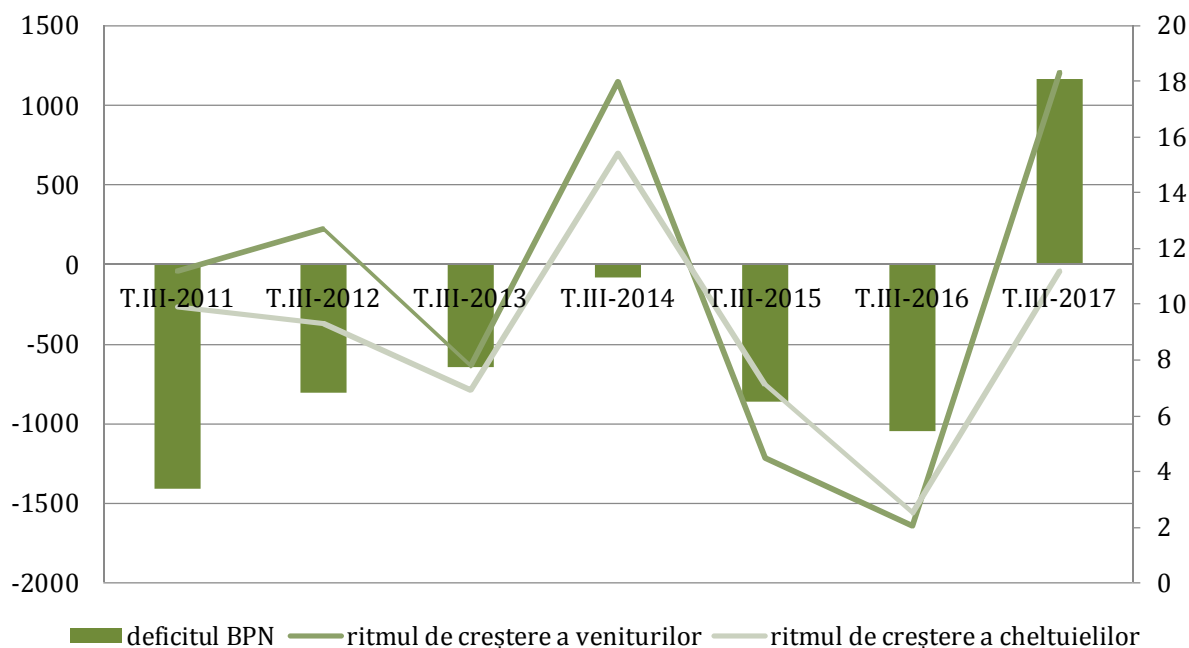

Figura 3.1.3. Structura cheltuielilor executate din BPN în III trim. 2017, %

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Executarea bugetului public național în 9 luni ale anului 2017 a rezultat cu un sold bugetar (excedent) de 1 162,1 mil. lei în condițiile în care pentru anul 2017 a fost stabilită ținta de deficit bugetar de 3,0% din PIB. Este pentru prima dată în ultimii 6 ani când soldul bugetar este excedentar. Acest excedent s-a format din contul acumulării mai rapide a veniturilor bugetare, comparativ cu ritmul de creștere a cheltuielilor bugetare.

La finele lunii septembrie 2017, soldurile mijloacelor bănești în conturile bugetului public național comparativ cu începutul anului, s-au majorat cu 3 250,0 mil. lei și au constituit 8 026,3 mil. lei, inclusiv 904,4 mil. lei – la proiecte finanțate din surse externe.

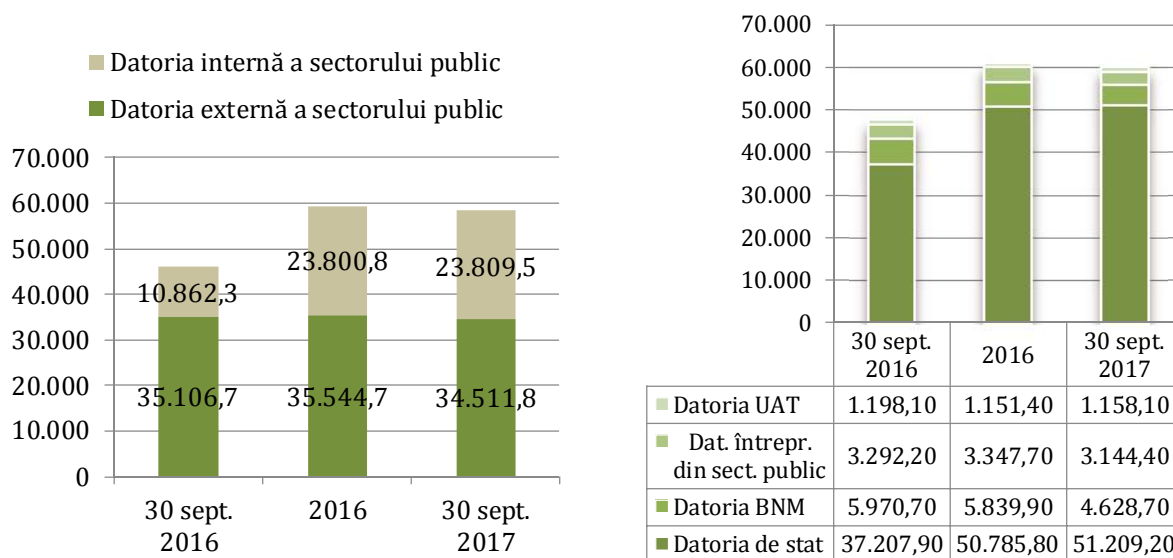

Figura 3.1.4. Deficitul BPN, mil. MDL

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

Toate componentele BPN au încheiat 9 luni cu excedent, cel mai mare fiind la Bugetul de Stat și la Bugetele locale.

La situația din 30 septembrie 2017, **soldul datoriei sectorului public** s-a diminuat cu 1 024,1 mil. lei sau cu 1,7% comparativ cu sfârșitul anului 2016 și a constituit 58 321,4 mil. lei. Conform datelor privind PIB-ul estimat pentru anul 2017, ponderea datoriei sectorului public în PIB, la situația din 30 septembrie 2017, a constituit 39,2%, înregistrând o diminuare cu 4,8 p.p. comparativ cu situația de la finele anului 2016 și cu o majorare în raport cu perioada similară a anului precedent cu 5,2 p.p.

Figura 3.1.5. Structura datoriei sectorului public în perioada 2016-2017

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

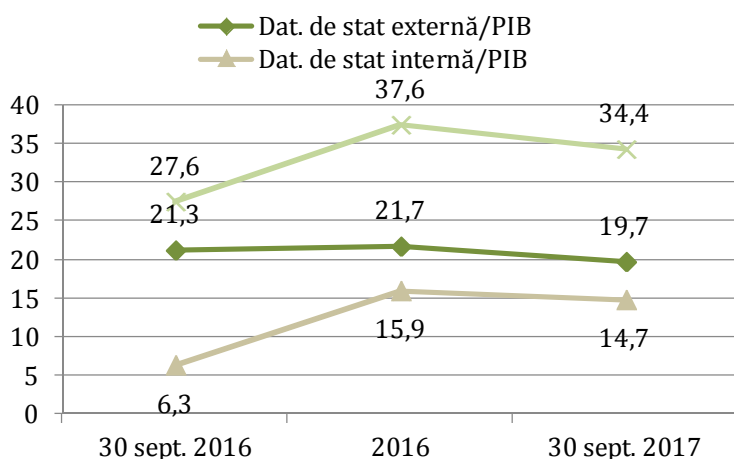
Diminuarea soldului datoriei sectorului public la situația de la finele lunii septembrie a anului 2017 în comparație cu sfârșitul anului 2016 este condiționată în special de diminuarea soldului datoriei BNM cu 1 211,2 mil. lei și datoriei directe a întreprinderilor din sectorul public cu 247,3 mil. lei. Respectiv, soldul datoriei de stat s-a majorat cu 423,4 mil. lei și datoria directă a UAT s-a majorat cu 11,0 mil. lei.

Deoarece cea mai mare pondere din datoria sectorului public aparține datoriei de stat, ea merită o atenție deosebită. La situația din 30 septembrie 2017, *soldul datoriei de stat* a constituit **51 209,2 mil. lei**, majorându-se cu 423,4 mil. lei sau cu 0,8 la sută față de sfârșitul anului 2016, fiind influențat îndeosebi de majorarea soldului datoriei de stat interne cu 392,3 mil. lei și respectiv a datoriei de stat externe cu 31,1 mil. lei. Conform datelor privind PIB-ul prognozat pentru anul 2017, *ponderea datoriei de stat în PIB*, la situația din 30 septembrie 2017, a constituit 34,4%, înregistrând o diminuare în raport cu situația de la sfârșitul anului 2016 cu 3,2 p.p.

Majorarea soldului datoriei sectorului public la situația de la finele trimestrului III al anului 2017 în comparație cu sfârșitul anului 2016 este condiționată de majorarea soldului datoriei de stat cu 423,4 mil. lei. În aceeași perioadă, soldul datoriei BNM s-a diminuat cu 1211,2 mil. lei, datoria întreprinderilor din sectorul public s-a diminuat cu 203,3 mil. lei, iar datoria UAT s-a majorat cu 6,7 mil. lei

La situația din 30 septembrie 2017, *soldul datoriei de stat externe* a constituit **1 663,5 mil. dolari SUA** (echivalentul a 29 297,3 mil. lei), fiind format în totalitate din datorie de stat externă directă.

De la începutul anului 2017, soldul datoriei de stat externe *exprimat în dolari SUA* a înregistrat o majorare cu 198,8 mil. dolari SUA sau cu 13,6%. Această modificare este justificată prin finanțarea externă netă pozitivă în valoare de **99,3 mil. dolari SUA**, și prin fluctuația pozitivă a ratei de schimb a dolarului SUA față de alte valute în sumă de **99,5 mil. dolari SUA**.

Figura 3.1.6 raportul tipurilor de datorii față de PIB

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei

Îndelungată. Astfel, datoria de stat pe termen scurt se situează la nivelul de 19,3 la sută, ceea ce înseamnă că circa o cincime din soldul datoriei de stat urmează să ajungă la scadență în decurs de un an. Datoria pe termen lung constituie 80,7 la sută din portofoliul datoriei de stat, cele mai lungi perioade ale maturității fiind caracteristice împrumuturilor de stat externe și valorilor mobiliare de stat emise pentru executarea obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat.

Ca pondere în PIB, la 30 septembrie 2017, datoria de stat externă a înregistrat **19,7** la sută, micșorându-se cu 2,1 p.p. comparativ cu situația din 31 decembrie 2016. Această evoluție poate fi explicată prin ritmul de majorare a PIB-lui prognozat pentru anul 2017 mai mare decât cel al datoriei de stat externe.

Calitatea datoriei de stat poate fi analizată prin prisma a patru aspecte, cum sunt: maturitatea, valuta, rata dobânzii și instrumentele ale datoriei.

1. În funcție de maturitate, datoria de stat poate fi considerată de calitate, dacă scadența ei este mai

2. Potrivit structurii pe valute a datoriei de stat, ponderea majoră îi revine datoriei de stat interne în Lei moldovenești – 42,8%, urmată de împrumuturile de stat externe denumite în coșul valutar DST cu 32,6%. Următoarele poziții sunt ocupate de Euro – 17,0%, dolarul SUA – 5,6%, Yenul japonez – 2,0% și lira sterlină – 0,02%. În structura datoriei de stat pe valute, cu descompunerea coșului valutar DST, poziția dominantă este ocupată de Leul moldovenesc – 42,8%, urmat de Euro – 27,5%, dolarul SUA – 19,1%, yenul japonez – 4,4%, Yuanul Renminbi chinezesc – 3,5% și lira sterlină – 2,7%.

3. În ce privește structura pe tipuri de rată a dobânzii, datoria cu rata dobânzii flotantă a constituit 14,7 la sută din portofoliul datoriei de stat la situația din 30 septembrie 2017, ceea ce reprezintă o micșorare cu 0,6 p.p. în comparație cu sfârșitul anului 2016 și cu 4,5 p.p. față de situația din 30 septembrie 2016. Totodată, la situația din 30 septembrie 2017 datoria de stat purtătoare de rată a dobânzii fixă a constituit 85,3 la sută din portofoliul datoriei de stat. Instrumentele de datorie *cu rata fixă* a dobânzii la situația din 30.09.2017 sunt:

- a) împrumuturile de stat externe contractate de la instituțiile financiare internaționale (BEI, BDCE, FIDA, AID, FMI), precum și de la creditorii bilaterali (Guvernul SUA, Guvernul Germaniei, UniCredit Austria, Guvernul României, Banca germană KfW, Turk Eximbank, JICA);
- b) VMS emise pentru executarea obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat;
- c) VMS emise pe termen scurt (bonurile de trezorerie);
- d) VMS convertite;
- e) VMS emise pe termen lung (obligațiunile de stat cu maturitatea de 1, 2 și 3 ani).

Instrumentele *cu rata flotantă* a dobânzii sunt:

- a) împrumuturile de stat externe cu rata flotantă a dobânzii, contractate de la organizațiile financiare internaționale (BEI, BIRD, BERD), de la creditorii bilaterali (Guvernul Japoniei, Guvernul Rusiei);
- b) alocarea DST de la FMI;
- c) VMS emise pe termen lung (obligațiunile de stat cu maturitatea de 2 ani).

4. În structura datoriei de stat, pe instrumente, la situația de la 30 septembrie 2017, ponderea majoritară o dețin împrumuturile de stat externe cu 51,5 la sută, cu 0,1 p.p. mai mult față de sfârșitul anului 2016, și diminuându-se cu 16,8 p.p. în comparație cu situația din 30 septembrie 2016. A doua poziție este ocupată de VMS emise pentru executarea obligațiilor de plată derivate din garanțiile de stat cu ponderea de 26,1%, după care urmează VMS emise pe piața primară cu ponderea de 2,7%, alocarea DST cu 5,7%, și VMS convertite (în portofoliul BNM) cu 4,0%.

În primele nouă luni ale anului 2017, pentru *serviciul datoriei de stat*, din bugetul de stat au fost utilizate mijloace în sumă de **1061,0 mil. lei**, care se compune din:

- a) Serviciul datoriei de stat externe în valoare de **264,5 mil. lei** (24,9%);
- b) Serviciul datoriei de stat interne în valoare de **796,5 mil. lei** (75,1%).

În primele nouă luni ale anului 2017, suma destinată serviciului datoriei de stat s-a diminuat cu 231,9 mil. lei sau cu 17,9 la sută comparativ cu situația similară a anului 2016, fiind influențată de diminuarea cheltuielilor pentru serviciul datoriei de stat interne.

Ratingul de țară al Republicii Moldova a fost revizuit de compania Moody's în ianuarie 2017 fiind schimbată perspectiva de dezvoltare din negativ în stabil, astfel că la sfârșitul lunii septembrie 2017, ratingul de țară a constituit B3 stabil.

Finanțele publice în regiunea din partea stângă a râului Nistru

În 9 luni ale anului 2017 bugetul republican a încasat venituri în valoare de 1 847,9 mil. ruble transnistrene, cu 111,1 mil. ruble transnistrene (6,4%) mai mult decât veniturile efective pentru aceeași perioadă în 2016 și cu 2,1% mai mult decât cele planificate pentru perioada de respectivă a anului curent. Aceste venituri au fost obținute din următoarele surse:

- Veniturile fiscale în valoare de 1 308,6 mil. ruble (70,8% din totalul veniturilor bugetului), ceea ce este cu 57% mai mult decât veniturile fiscale planificate pentru 9 luni a 2017;
- Încasări ale sistemului vamal 221,5 mil. ruble transnistrene, cu 12,7% mai mult decât valoarea planificată și cu 31,1 mil. ruble transnistrene sau 16,4% mai mult decât în perioada respectivă a anului trecut.
- Accize -114,4 mil. ruble transnistrene sau cu 42,1% mai mult decât valoarea planificată și cu 40,9 mil. ruble transnistrene sau 55,7% mai mult decât în perioada respectivă a anului trecut.
- Impozitul pe venitul persoanelor fizice – 246,1 mil. ruble transnistrene
- Sau cu 2,8% mai mult decât cele planificate pentru anul curent și cu 11,5 mil. ruble transnistrene sau 4,5% mai puțin decât în perioada similară a anului trecut. Impozitul pe venit ale persoanelor juridice 512,0 mil. ruble transnistrene sau 98,9% din valoarea planificată dar cu 5,4 mil. ruble transnistrene (1,1%) mai mult decât în perioada respectivă a anului trecut.
- Venituri nefiscale în valoare de 210,3 mil.ruble sau 99,7% din totalul veniturilor nefiscale planificate pentru această perioadă, dar de 4,1 ori mai mult decât în perioada similară a anului trecut.
- Ajutor al Federației Ruse în valoare de 5,3 mil. ruble transnistrene
- Ajutoare nerambursabile în valoare de 20,1 mil. ruble transnistrene sau 149,9% din totalul planificat pentru acest capitol al veniturilor pentru această perioadă și de 9,5 ori mai mult decât în perioada similară a anului trecut.
- venituri din activitatea comercială – 155,3 mil. ruble transnistrene sau 81,7% din totalul veniturilor de acest tip planificate pentru această perioadă, și cu 5,3% mai puțin decât în perioada similară a anului trecut.

Ministerul finanțelor din regiunea din partea stângă a râului Nistru menționează, că există unele probleme privind administrarea fiscală, astfel, 19 companii mari nu au achitat impozite în buget în valoare de 157,4 mil. ruble transnistrene sau 27,6% din valoarea încasărilor fiscale, în special "Energocapital – 67,9 mil. ruble transnistrene sau 63% din datoria formată, Tiraspolitransgaz – 15,1 mil. ruble transnistrene sau 24,5% din datoria față de buget și GRES Moldovenească – 15,1 mil. ruble transnistrene sau 10,2%. Aceste companii sunt marii contribuabili, diminuarea plăților lor are un impact mare asupra veniturilor bugetare ale autoproclamatei republici.

În 9 luni ale anului 2017 cheltuielile bugetului național au fost finanțate în sumă de 2768,0 mil. ruble transnistrene cu 133,6 mil. ruble transnistrene mai puțin decât în perioada similară a anului 2016, la nivel de doar 84,9% din cele planificate. Din declarațiile autorităților republicii separatiste, bugetului republican a avut o natură socială, ponderea cheltuielilor destinate

finanțării protecției sociale a fost în mărime de 85,76% din totalul cheltuielilor bugetare din această perioadă sau 2350,0 mil. ruble transnistrene.

Executarea bugetului a fost finalizată cu un sold deficitar în mărime de 920,1 ruble transnistrene, în creștere cu 20,08% față de perioada similară a anului precedent.

3.2. Sectorul bancar

Sectorul bancar al Republicii Moldova a cunoscut evoluții pozitive pe a 9 luni al anului 2017, ele fiind condiționate atât de factori de natură macroeconomică internă, cât și consolidarea supravegheriiprudențiale, promovate de BNM în vederea trecerii cadrului de reglementare la cerințele acordului Basel III.

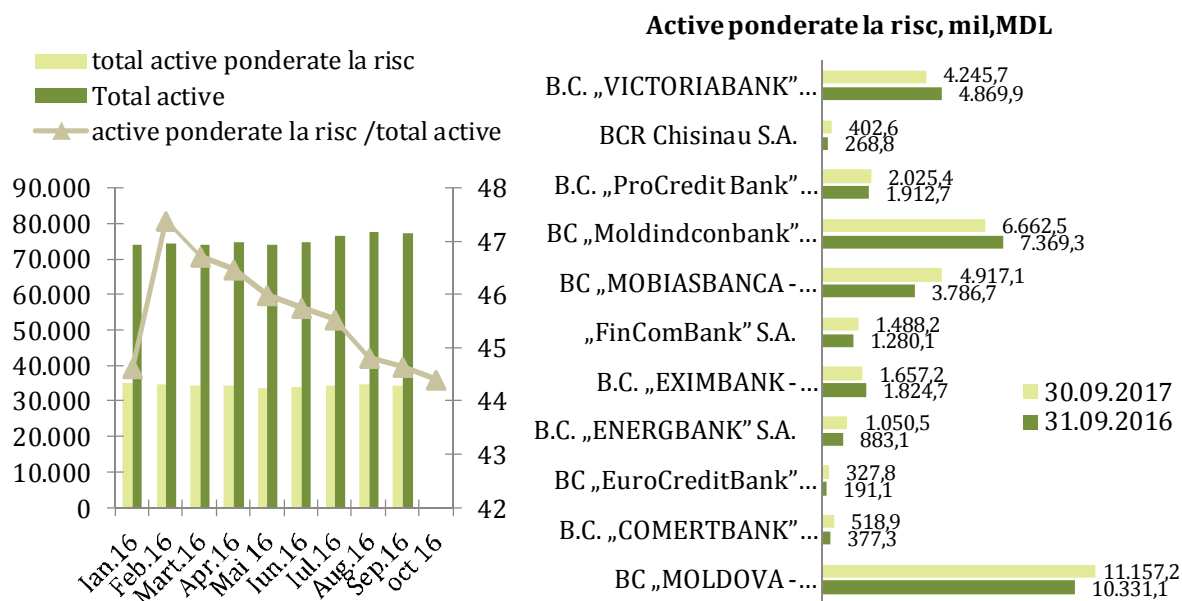
Pe parcursul a 9 luni ale anului 2017, activele sectorului bancar au continuat să înregistreze creștere, băncile menținând capitalul, lichiditatea și profitabilitatea la un nivel înalt. Totodată, creditele neperformante au înregistrat o creștere ușoară. De asemenea, se menține trendul descrescător a activității de creditare. Totuși există carențe la capitolul transparență și guvernanta corporativă la nivelul primelor 3 bănci din sistem, BC „Moldova-Agroindbank” S.A., și B.C. „Victoriabank” S.A., pentru care a fost păstrat regimul de supraveghere intensivă, cu care a fost înlocuită supravegherea specializată, instituită la data de 11.06.2015 în urma modificărilor în legislație din 04.10.2016 iar pentru BC „Moldindconbank” S.A. a fost introdus regimul de intervenție timpurie. Acest fapt induce o anumită notă de nesiguranță în viitoarele evoluții ale sistemului bancar, deoarece băncile menționate dețin la momentul actual în total 64,6% din activele sectorului bancar, 56,55% din capital și 64,33% din portofoliul de credite.

Banca Națională a Moldovei continuă procesul de promovare a reformelor în sectorul bancar, în special stabilirea unei structuri transparente a acționariatului în scopul atragerii unor noi investitori solizi, evaluarea adecvată a managementului băncii și identificarea tranzacțiilor încheiate cu persoanele afiliate băncilor, deoarece pachetul considerabil al BC „Moldova - Agroindbank” S.A. și BC „Moldindconbank” S.A. încă nu și-a găsit cumpărătorii oportuni pentru asigurarea continuă a dezvoltării stabilității acestor două bănci.

În 9 luni ale anului 2016, activele bancare au înregistrat tendințe de creștere atât în volum, cât și în calitate. Pe tot parcursul anului 2016, ritmul de creștere a activelor bancare s-a situat pe o pantă ascendentă, iar în primele nouă luni ale anului curent volumul activelor s-a majorat cu 4600,3 mil MDL sau 6,5%, fiind la finele lunii septembrie 2017 în valoare de 77547,5 mil MDL, în principal, din contul creșterii activelor lichide.

Activele ponderate la risc au înregistrat și ele o creștere de la 32 553 mil. MDL la finele anului 2016 la 34 453,0 mil. MDL la sfârșitul lunii septembrie 2017 sau cu 1900,0 mil. MDL mai mult. Creșterea volumului de active ponderate la risc a fost similară ritmului de creștere a activelor totale, astfel încât ponderea activelor riscante în total active înregistrează o scădere continuă de la începutul anului 2017, atingând valoarea de 44,66%, ce este mai puțin decât la finele lunii septembrie 2016 cu 0,2 p.p.

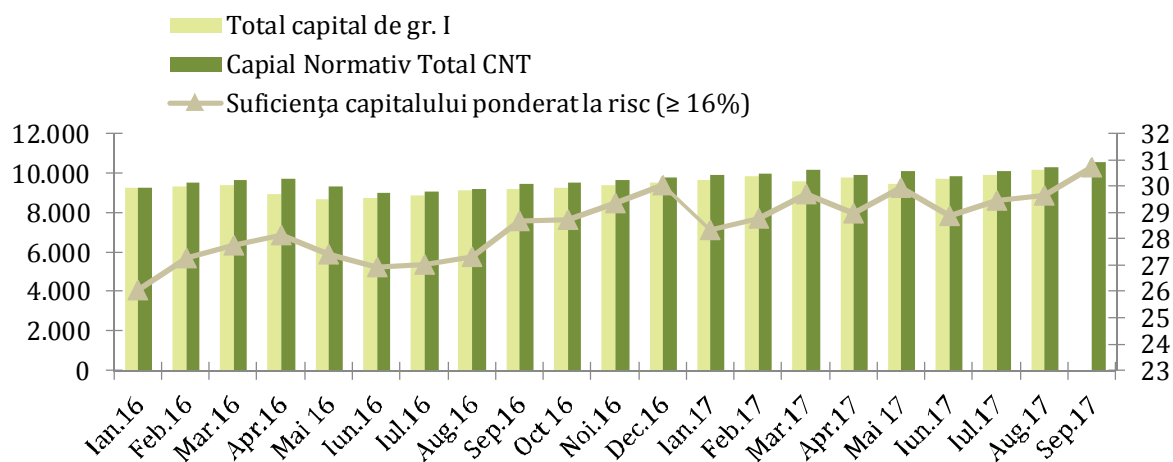
Totodată, se observă că doar 4 bănci B.C. „Victoriabank” S.A, B.C. „EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca” S.A., B.C. „ProCredit Bank” S.A, B.C. „Moldindconbank” S.A. și-au îmbunătățit calitatea activului față de perioada similară a anului precedent. Pot fi menționate, în special banca B.C. „Victoriabank” S.A., valoarea activului riscant a căreia s-a redus cu 624,16 mil MDL și banca B.C. „Moldindconbank” S.A. cu o reducere de 706,84 mil MDL. Celelalte 7 bănci au crescut valoarea activelor ponderate la risc. Lider la acest capitol poate fi menționată BC „MOBIASBANCA - Groupe Societe Generale” S.A. cu 1130,43 mil MDL și B.C. „Moldova - Agroindbank” S.A. cu 826,12 mil MDL. Din băncile, aflate în supraveghere intensivă, două și-au îmbunătățit poziția la acest capitol, iar „Moldova - Agroindbank” S.A. și-a înrăutățit-o.

Figura 3.2.1. Evoluția calității activelor bancare

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Calitatea activelor bancare a fost susținută și de volumul de capital propriu, astfel, încât gradul de acoperire a capitalului este net superior minimului impus de cerințele prudențiale de 16% ajungând la nivelul de 30,7% în mediu pe sistem. Panta graficului ce reprezintă gradului de suficiență a capitalului pentru perioada a noua luni al anului 2017 a adus gradul de suficiență a capitalului la un nivel maxim în toată istoria evoluției sistemului bancar, având pe parcursul perioadei supuse analizei variații, în limita 1,5%, ce pot fi considerate nesemnificative la o rată atât de înaltă a acoperirii capitalului. Diminuarea bruscă a acestui indicator, înregistrată în luna februarie a anului 2017 a fost rezultată din creșterea activelor ponderate la risc într-un ritm mult mai accelerat decât creșterea Capitalului Normativ Total. Nivelul înalt al indicatorului suficienței capitalului ponderat la risc (media pe sector- 30,7 la sută, limita reglementată pentru fiecare bancă >16 la sută) a permis băncilor absorbirea pierderilor legate de înrăutățirea calității creditelor. Concomitent, toate băncile respectă limita reglementată, aceasta variind între 23,8 la sută și 100,0 la sută (Figura 3.2.2 comparativ cu Figura 3.2.1).

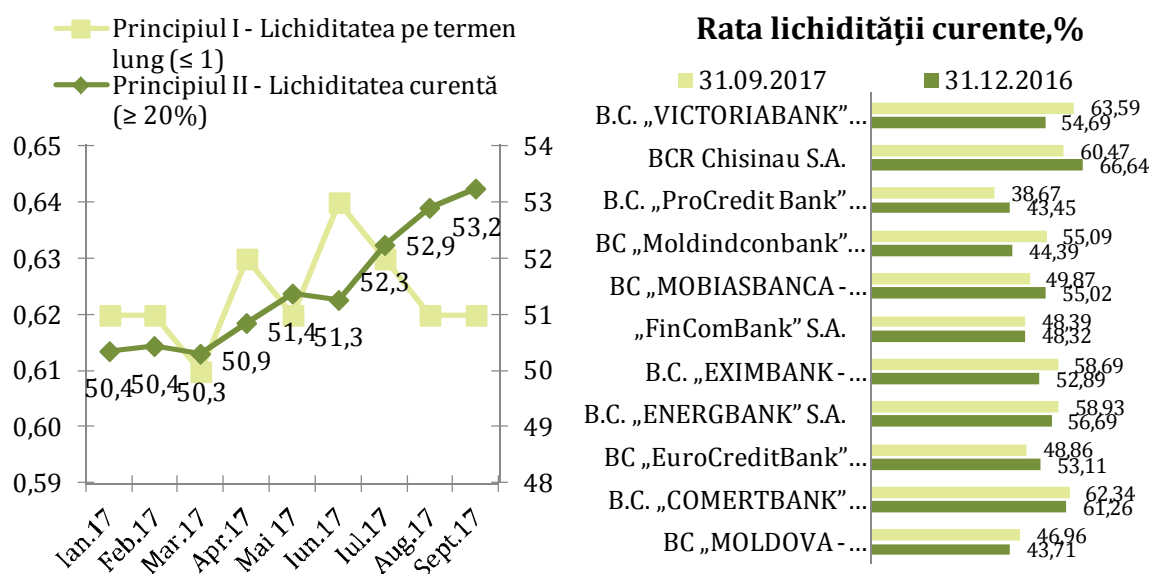

Figura 3.2.2. Evoluția calității capitalului bancar

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Creșterea valorii activelor, din păcate s-a datorat mai mult creșterii lichidităților, decât a creditelor acordate. La 31.09.2017, portofoliul de credite brut a constituit 43,43 % din totalul

activelor sau 33 841,87 mil. MDL, micșorându-se pe parcursul a nouă luni al anului 2017 cu 2,64 la sută (919,4 mil. lei). Comparativ cu perioada similară a anului precedent, reducerea este și mai drastică, constituind 2 494,6 mil. MDL sau 6,86%. Luând în considerație că creditarea sectorului real este pilonul de bază care asigură o creștere sustenabilă a țării, această tendință poate fi considerată una negativă. Investițiile în valori mobiliare (certIFICATELE Băncii Naționale și valorile mobiliare de stat) au înregistrat o pondere de 13,2 la sută din totalul activelor, fiind cu 2,1 p.p. mai mică comparativ cu sfârșitul anului 2016, urmare a diminuării ratei de bază de la 9 la sută la 7,5 la sută. Restul activelor, care constituie 43,1 la sută, sunt menținute de către bănci în conturile deschise la Banca Națională, în alte bănci, în numerar ș.a., formând, în marea sa parte, de potrivă cu valorile mobiliare de stat, componenta activelor lichide, ce sunt luate în considerație la calcularea principiului II de lichiditate.

Figura 3.2.3. Nivelul lichidității sectorului bancar la 30.09.2017

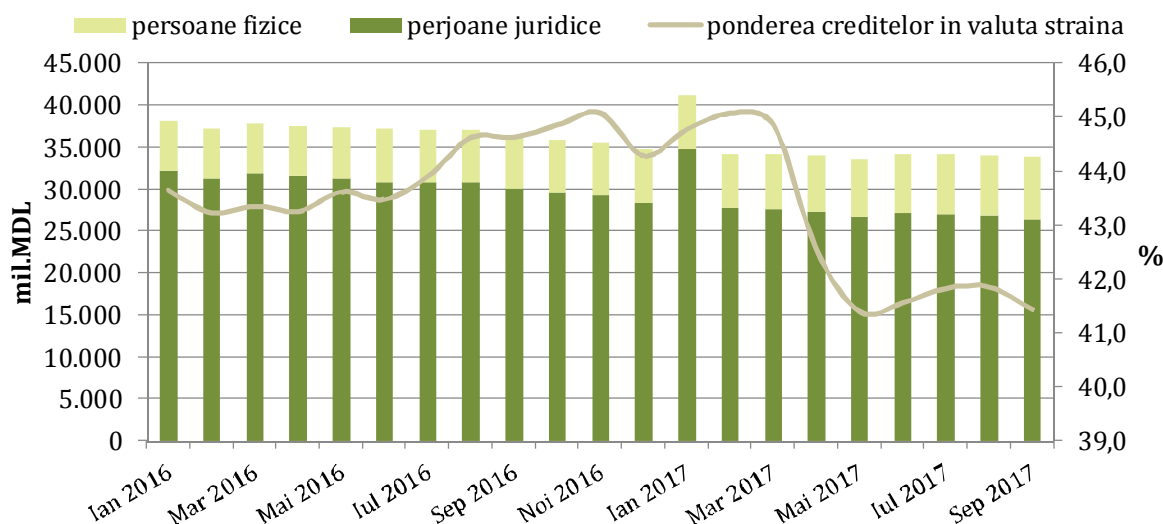
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În nouă luni ale anului 2017, indicatorii de lichiditate a sectorului bancar se încadrează în limitele prudențiale, stabilite de BNM, ponderea activelor lichide în totalul activelor (principiul II al lichidității) înregistrează 53,20%, în creștere cu 4,0 p.p. față de 31.12.2016 fiind de cca 2,5 ori mai mult decât limita minimă, stabilită de BNM. Valoarea indicatorului de lichiditate pe termen lung (principiul I al lichidității (≤ 1)) al întregului sistem bancar a constituit 0,60, la 31.09.2017, mai puțin cu 0,01 față de 31.12.2016. Prin urmare, constatăm o creștere exagerată a lichidităților bancare, precum și la o migrare a unei părți de active din credite spre active lichide cu risc redus și rentabilitate acceptabilă, cum ar fi valorile mobiliare de stat.

Majoritatea băncilor înregistrează un exces de lichiditate, indicatorul lichidității curente fiind în creștere continuă. Lideri la acest capitol sunt B.C. „Comertbank” S.A. cu 62,34%, B.C. „Victoriabank” S.A. cu 63,59% și B.C. „Energbank” S.A. cu 58,93%. B.C. „BCR Chișinău” S.A. și-a diminuat considerabil ponderea activelor lichide de la 66,64% la finele anului precedent, la 60,47% către data de 30 septembrie 2017. Cu excepția B.C. „Victoriabank” S.A., care își are creșterea lichidităților ca rezultat al modificării strategiei sale de evaluare a riscului de credit în condițiile unei supravegheri intensive, nivel exagerat de lichidități raportează băncile cu capital mic, care, în situația unei supravegheri drastice, preferă să-și reorienteze activitatea din acordarea creditelor în plasarea de mijloace în active puțin riscante, dar cu un nivel acceptabil de profit. Din păcate, această situație este favorizată de BNM, care menține la un nivel destul de înalt rata de dobândă la valorile mobiliare, emise de ea, dar și la depozitele, atrase de la bănci.

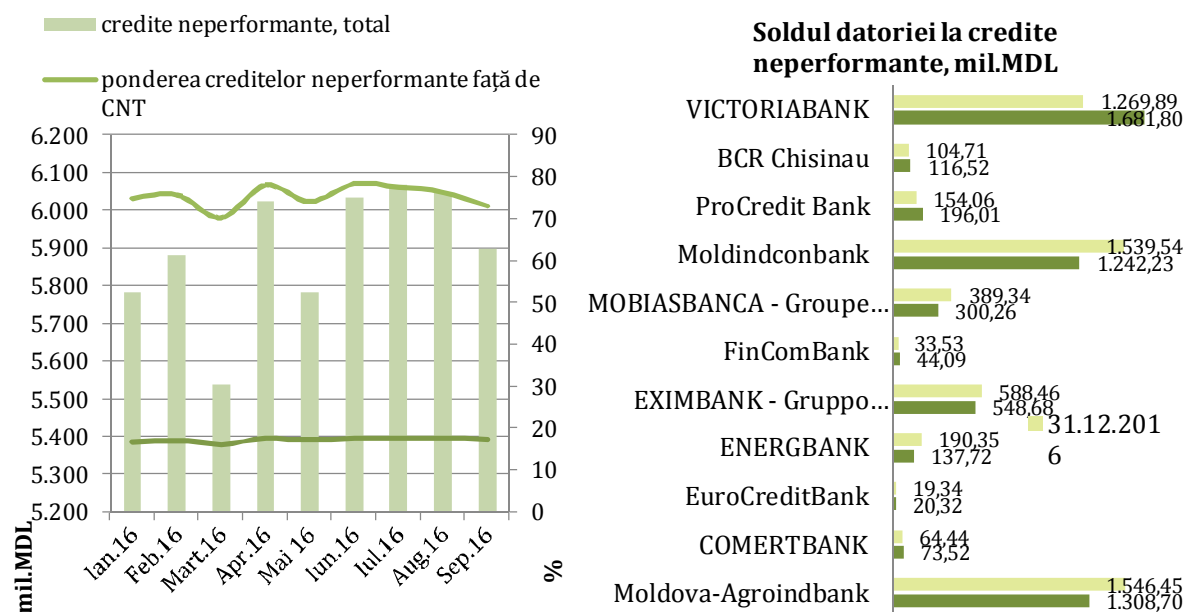
Încetinirea creșterii volumului creditelor noi acordate, care a început la sfârșitul anului 2014, s-a transformat într-o diminuare moderată a creditării pe parcursul anilor 2015 și 2016, continuându-se și în anul 2017. Portofoliul de credite brute acordate de către băncile comerciale, a avut o evoluție negativă în 9 luni ale anului 2017. Deși în luna ianuarie a fost înregistrată o creștere bruscă a creditelor acordate persoanelor juridice cu 6 425 mil. MDL, acest fapt poate fi considerat drept anomalie. Mai mult ca atât, această valoare anormală a creditelor, apărută în ianuarie, nu s-a mai regăsit nici în lunile februarie, nici în iunie, valoarea creditelor fiind la finele trimestrului III chiar mai mică decât la începutul anului.

Totodată se remarcă migrarea creditelor de la persoanele juridice spre persoanele fizice și din valută străină în cea națională, (44,86%). Acest fapt se datorează stabilității monedei naționale, care pe parcursul anului 2017 a înregistrat o creștere în raport cu valutele de referință. Dacă se exclude riscul valutar din rata de dobândă nominală, creditele în valută națională devin mai ieftine decât cele în valută străină. Astfel, pe fondalul reducerii volumului general al creditelor, cele acordate persoanelor fizice au crescut cu 154,61 mil. MDL, iar cele acordate persoanelor juridice ai scăzut cu 727,70 mil. MDL. *Tendința de creștere a creditelor acordate persoanelor fizice de la 15,61% din totalul creditelor în ianuarie 2016 la 21,99% în septembrie 2017 confirmă modelul de dezvoltare a economiei moldovenești ca fiind unul bazat pe consum (persoanele fizice sunt creditate preponderent cu credite de consum) precum și nivelul înalt de incertitudine față de modul de evoluție a economiei reale, care face ca businessul să nu fie capabil sau să nu dorească să se crediteze.*

Figura 3.2.4. Evoluția creditelor după valuta în care sunt acordate și categoria debitorilor
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În 9 luni ale anului 2017, ponderea creditelor neperformante (substandard, dubioase și compromise) în totalul creditelor a crescut cu 1,0 p.p. față de finele anului 2016, constituind 17,4 la sută la 30.09.2017, ca rezultat al reclasificării creditelor în categorii de risc neperformante în urma controalelor BNM. Indicatorul menționat variază de la o bancă la alta, valoarea cea mai mare constituind 33,7 la sută. Comparativ cu 30.09.2017, ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor s-a diminuat ușor. Dinamica pozitivă în trimestrul III 2017 se datorează acțiunilor întreprinse de bănci în scopul diminuării creditelor neperformante, în conformitate cu recomandările Băncii Naționale a Moldovei referitor la monitorizarea continuă a calității creditelor, promovarea bunei guvernante și întărirea politicilor și strategiilor interne aferente riscului de credit.

Figura 3.2.5. Evoluția creditelor neperformante în sectorul bancar

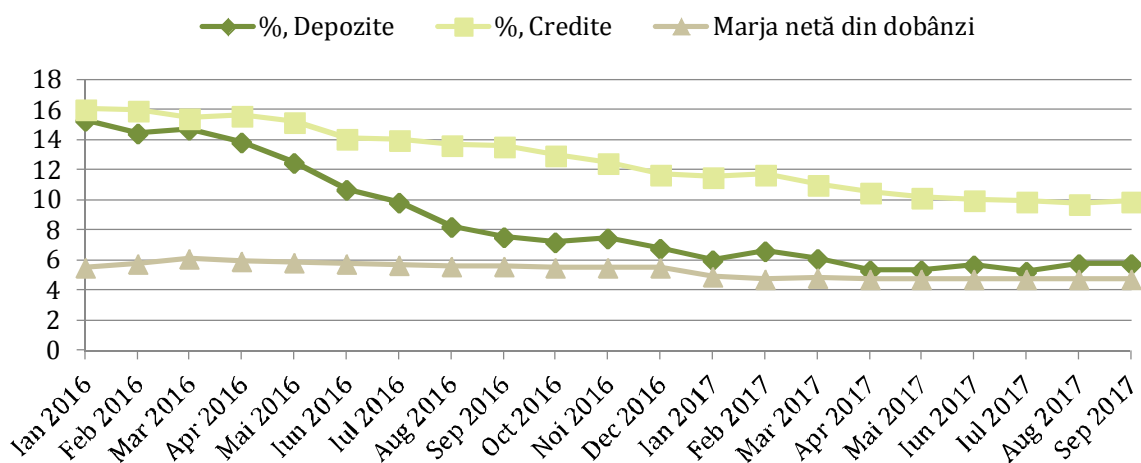
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Urmărind indicatorii relativi, remarcăm, că ponderea creditelor neperformante în totalul creditelor, la data de 31.09.2017 a crescut semnificativ, cu 1,1 p.p., față de data 31.12.2016 și cu 1,5% mai mult față de perioada similară a anului precedent, situându-se la finele Trimestrului III a anului curent la cel mai înalt nivel. Indicatorul menționat variază de la o bancă la alta, valoarea cea mai mare alcătuind 33,71 % la B.C. „EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca” S.A., iar cea mai mică fiind de 2,68% la B.C. „FinComBank” S.A. Băncile aflate în supravegherea intensiva au înregistrat acest indicator în mărimile respective: B.C. „Moldova-Agroindbank” S.A., – 14,21% B.C. „Moldindconbank” S.A. – 23,07%, B.C. „Victoriabank” S.A. – 30,11%. Lider la capitolul risc de credit între aceste trei bănci rămâne a fi B.C. „Victoriabank” S.A., care și-a majorat riscul de credit pe parcursul anului 2017 și ca indicatori absoluți și ca indicatori relativi, însă conducerea băncii depune eforturi considerabile pentru a redresa situația.

Ponderea creditelor neperformante în total CNT a atins nivelul de 55,7%, în scădere cu 2,2% față de finele anului 2016. Băncile care au atins nivelul acestui indicator peste medie sunt aceleași trei bănci aflate în supraveghere intensivă B.C. „Moldova-Agroindbank” S.A. – 55,11% B.C. „Moldindconbank” S.A. – 99,05%, B.C. „Victoriabank” S.A. – 88,52%, dar și B.C. „EXIMBANK-Gruppo Veneto Banca” cu 57,00%. De menționat, că pe parcursul a 9 luni B.C. „Victoriabank” S.A. și-a redus indicatorul respectiv cu 21,22 p.p. de la nivelul de 120,27%.

În perioada ianuarie 2016 – septembrie 2017, ratele medii a dobânzii practicate de băncile comerciale pentru credite și depozite au scăzut cu 9,51 p.p. și 6,13 p.p. corespunzător, situându-se la nivelul de 9,96% pentru creditele noi atrase și 5,82% pentru depozitele noi atrase. Diminuarea mult mai rapidă a dobânzilor la depozite decât la credite indică asupra unui trend descrescător în continuare, fapt ce va descuraja economisirea din partea populației. Deși în februarie s-a atestat o creștere a ratei de dobândă la depozite până la 6,68%, ea a fost una de durată scurtă, revenind pe o pantă descrescătoare imediat în luna următoare.

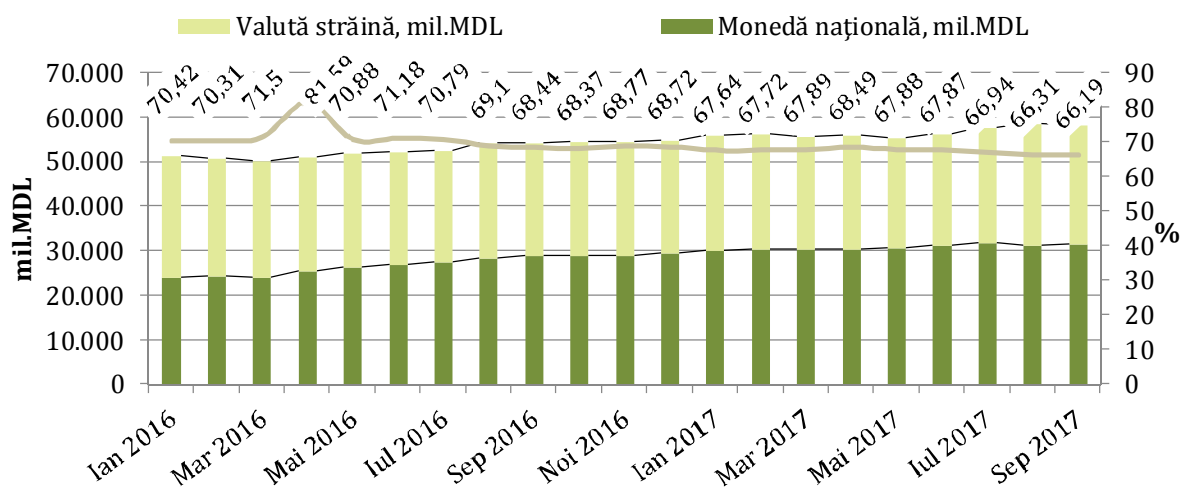
Pe parcursul a 9 luni ale anului 2017, în sectorul bancar a continuat tendința de creștere a soldului depozitelor. Conform rapoartelor BNM, acesta s-a majorat cu 6,1 la sută în perioada de referință, constituind 58178,8 mil MDL. Depozitele persoanelor fizice au constituit 66,19 la sută din totalul depozitelor, depozitele persoanelor juridice – 33,6 la sută și depozitele băncilor – 0,21 la sută. Cel mai mare impact asupra majorării depozitelor au avut-o creșterea depozitelor persoanelor juridice cu 2068,79 MDL sau 15,0 %. De asemenea, s-a majorat și soldul depozitelor persoanelor fizice cu 839,9 mil. MDL sau 2,2%. Concomitent cu acesta s-a micșorat soldul

Figura 3.2.6. Evoluția marjei bancare nete, a ratelor medii ale dobânzii la depozite și la credite noi atrase în MDL, %

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

depozitelor băncilor cu 51,7 mil. MDL sau cu 30,1%. Totodată, soldul depozitelor în lei a continuat să crească și pe parcursul a 9 luni ale anului 2017 majorându-se cu 2055,87 mil lei (7.0 la sută) până la 31423,5 mil MDL, creșterea fiind înregistrată și la soldul depozitelor în valută – cu 1.3 miliarde lei (5.0 la sută) până la 26.8 miliarde lei.

Figura 3.2.7. Evoluția soldului depozitelor în bănci, mil. MDL

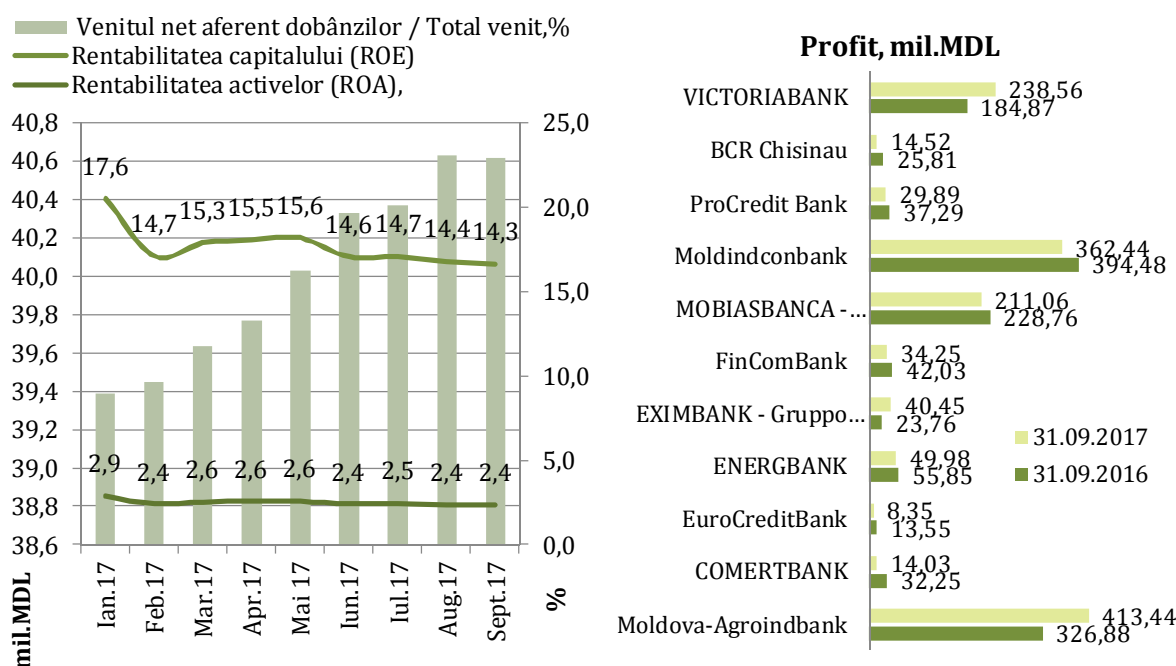
Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Această creștere este cauzată de majorarea fluxului remitențelor și lipsa altor instrumente de economisire pe piața financiară din Republica Moldova. Totodată, creșterea soldurilor depozitelor persoanelor juridice conduce spre concluzia că business-ul este în așteptarea unei modificări a situației economice și nu se grăbește să investească, optând deținerea mijloacelor libere în conturile bancare în detrimentul finanțării unor activități investiționale.

Problemele sistemului bancar, identificate anterior, sunt reflectate de structura rezultatului financiar, realizat de bănci în 9 luni ale anului 2017. În luna septembrie 2017, profitul băncilor pe întregul sistem a constituit 1417 mil. MDL, în creștere cu 51,4 mil. MDL sau 3,8% față de aceeași perioadă a anului precedent. Majorarea profitului este determinată de diminuarea cheltuielilor cu dobânzile (de la depozite) cu 39,9 la sută, diminuarea deprecierilor la activele financiare cu 76,6 la sută și de majorarea veniturilor neafectate dobânzilor cu 5,4 la sută (în mare parte, din taxe și

comisioane cu 11,8 la sută). Se atestă și o creștere a veniturilor din activitatea de bază a băncilor, raportul dintre venitul net aferent dobânzilor și total venituri ajungând de la 37,84% la începutul anului curent la 40,6% la data de 31.09.2017. Creșterea ponderii veniturilor din dobânzi în total venituri, însă a fost condiționată de creșterea încasărilor din deținerea până la scadență a valorilor mobiliare de stat, și nu din creșterea încasărilor din creditele acordate.

Sub incidența creșterii veniturilor în formă absolută, a fost înregistrată însă o diminuare a indicatorilor relativi de rentabilitate – ROE și ROA cu respectiv 3,3 p.p. și 0,5 p.p., ei atingând cota de 14,3% pentru rentabilitatea capitalului și 2,4% la rentabilitatea activelor. Diminuarea indicatorilor relativi a fost cauzată de creșterea într-un ritm mai rapid a volumului capitalului și a activelor decât ritmul de creștere a profiturilor. Totuși, doar 40,4% din totalul veniturilor sunt asigurate de activitatea de intermediere financiară, fapt ce confirmă o implicare foarte slabă a băncilor în activitatea de redistribuire a fondurilor și, implicit, la creșterea economică prin asigurarea cu resurse necesare a economiei reale.

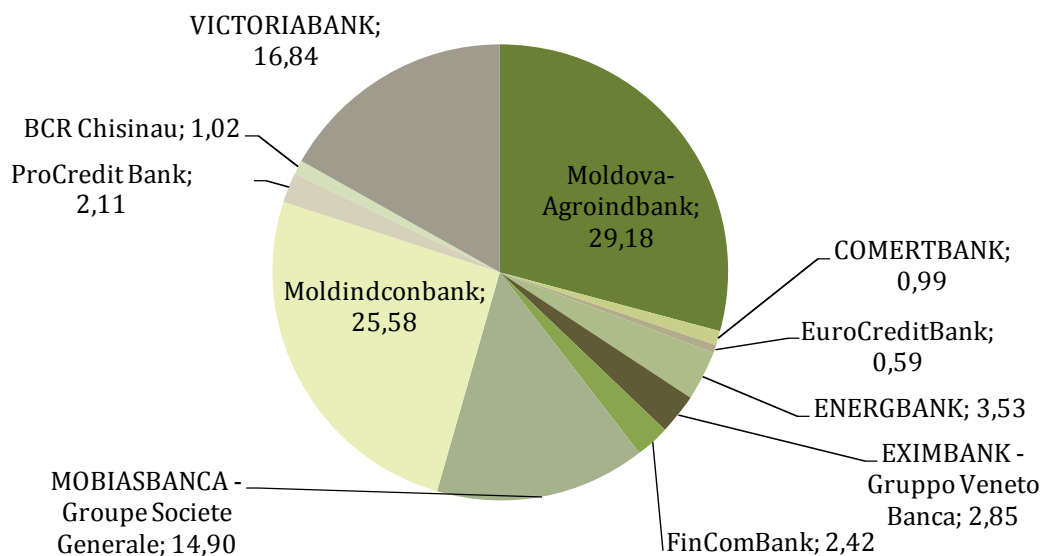

Figura 3.2.8. Evoluția rentabilității și profitabilității bancare în 2016-2017

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Analiza contribuției fiecărei bănci la formarea profitului net al sistemului bancar relevă, că doar 3 bănci din 11 au înregistrat o creștere a valorii profiturilor, celelalte urmând un trend negativ. Astfel, față de 30.09.2016 și-a majorat profitul BC „MOLDOVA-AGROINDBANK” S.A. cu 86,6 mil. MDL sau 26,48%, B.C. „EXIMBANK - Gruppo Veneto Banca” cu 16,7 mil. MDL sau 70,24% și B.C. „VICTORIABANK” S.A. cu 53,7 mil. MDL sau 29,04%. Cea mai mare descreștere au înregistrat-o B.C. „BCR Chișinău” S.A. cu 11,3 mil. MDL sau 43,74%, B.C. „COMERTBANK” S.A. cu 18,2 mil. MDL sau 56,49% și B.C. „EuroCreditBank” S.A. cu 5,2 mil. MDL sau 38,38%. Menționăm că aceste bănci, fiind destul de mici, sunt supuse pericolului diminuării capacității de creștere a capitalului propriu din resurse interne.

Reduceri moderate au înregistrat și băncile mari, care au avut pe parcursul a 9 luni ale anului 2017 un trend ascendent al profitului. Astfel, B.C. BC „MOBIASBANCA - Groupe Societe Generale” S.A. și-a diminuat profitul comparativ cu 9 luni ale anului 2016 cu 17,7 mil. MDL sau 7,74%, BC „Moldindconbank” S.A., cu 32,0 mil. MDL sau 8,12%. Menționăm, totuși, că valoarea profitului pe parcursul anului financiar are un caracter mai puțin informativ, el fiind ajustat cu toate creșterile și reducerile sezoniere la finele anului. Rămânem cu speranța, că băncile menționate își vor suplini neîncasările de profit pe parcursul anului.

Figura 3.2.9. Contribuția băncilor la formarea profitului la data de 30.09.2017

Sursa: Calculele autorilor conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Sectorul bancar în regiunea din partea stângă a râului Nistru

În nouă luni ale anului 2017, sectorul bancar al regiunii din partea stângă a Nistrului a înregistrat tendințe de revigorare la principalii indicatori de activitate. În perioada analizată a anului 2017, ritmul mediu anual de creștere a activelor bancare în regiunea transnistreană s-a situat pe un trend ascendent, constituind o creștere de 23,2% f.p.s.a.p. sau 1481,9 mil. ruble, formând la data de 31.09.2017 valoarea de 7864,7 mil. ruble transnistrene⁴.

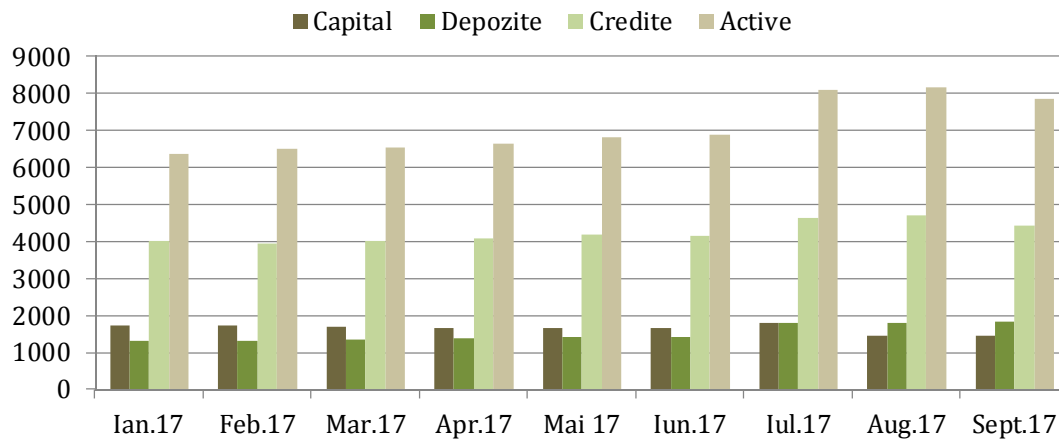
Soldul creditelor acordate sectorului economic a atins la data de 31.09.2016 suma de 4437,8 mil. ruble transnistrene, mai mult cu 403,0 mil. ruble transnistrene sau cu 9,9% față de 31.12.2016. se observă, că sistemul bancar din regiunea transnistreană de confruntă cu aceleași probleme ca și stemul bancar din Republica Moldova – creșterea activelor din contul lichidităților și nu din contul creditelor. Creditele persoanelor fizice în această perioadă au constituit 876,3 mil. ruble transnistrene, mai mult cu 16,42% față de 31.12.2016, iar creditele acordate sectorului real au însumat 3561,5 mil. ruble transnistrene, cu 279,4 mil. ruble transnistrene sau 8,51% mai mult. Totodată, se atestă un ritm mult mai mare de creștere a reducerilor pentru pierderile la credite, ce demonstrează creșterea riscului de credit. Astfel, suma reducerilor s-a majorat cu 509,46 mil. ruble transnistrene sau 124,65%, ajungând la valoarea de 918.17 mil. ruble transnistrene.

Totodată, de observă o scădere a volumului capitalului propriu de la 1759,8 mil. ruble transnistrene la 1453,5 mil. ruble transnistrene, cu 306,3 mil. ruble transnistrene sau 17,41%. Acesta se datorează reducerii capitalului băncii *ЗАО "Приднестровский Сбербанк"* cu 256,8 mil. ruble transnistrene sau 29,63% și *ОАО "Эксимбанк"* cu 44,63 mil. ruble transnistrenesau 34,25%.

Soldul depozitelor bancare, atrase de la populație, a constituit la data de 31.09.2017 valoarea de 1858,6 mil. ruble, în creștere cu 41,52% sau 545,3 mil. ruble transnistrene față de 31.12.2016. Din cauza discrepanțelor majore dintre depozitelor atrase și volumul de credite, cerute de către economie, băncile sunt nevoite să facă eforturi mai mari pentru a atrage fonduri pe piața interbancară. Astfel, volumul resurselor atrase, cu excluderea celor provenite din depozite ale populației sunt de 6414,2 mil. ruble, în creștere cu 1787,3 mil. ruble sau 38,66%. Și în cazul sectorului bancar din dreapta Nistrului există o problemă importantă ce ține de transparența

⁴ www.cbpmr.net

a acționariatul băncilor transnistrene, dar și un risc de credit major. Datorită devalorizării rublei transnistrene, sectorului bancar local îi vine tot mai greu să facă față riscului valutar.

Figura 3.2.10. Ritmul anual de creștere a activelor, depozitelor și creditelor bancare în regiunea Transnistreană, %

Sursa: Calculele autorului conform datelor Băncii Transnistrene.

Capitolul IV

SECTORUL EXTERN

Balanța de plăți

Gradul de dependență a economiei naționale de exterior rămâne a fi înalt. Soldul contului curent al balanței de plăți a R. M. în perioada ianuarie-septembrie a fost în creștere cu 87,7% față de cel din perioada similară a anului precedent. Contul curent al balanței de plăți a înregistrat în ianuarie-septembrie 2017 un deficit de 532,56 mil. USD (din care 207,62 mil. USD – în trimestrul III 2017). Înrautățirea contului curent a fost cauzată în totalitate de majorarea deficitului comerțului exterior cu bunuri, celelalte componente înregistrând solduri excedentare în creștere.

Tabelul 4.1. Evoluția principalelor agregatelor ale Balanței de plăți în perioada ianuarie-septembrie a. 2016-2017, mil. USD (date provizorii)

Anul	2016			2017			T.I-III 2017/ T.I-III 2016 (%)
	T. I	T. II	T. III	T. I	T. II	T. III	
Contul curent	-91,58	-81,18	-111,01	-128,05	-196,17	-207,6	187,7
Bunuri	-463,38	537,24	-522,44	-522,44	-674,29	-689,8	122,1
Servicii	44,6	51,51	62,21	57,20	58,42	78,05	121,8
Venituri primare	85,3	129,24	102,31	101,60	140,32	123,76	116
Venituri secundare	241,9	275,3	269,23	236,11	277,51	280,4	101
Contul de capital	-6,98	-2,56	-1,71	-5,97	-6,47	-5,46	88,3
Contul financiar	-152,46	-32,33	-61,44	-45,28	-126,48	-129,4	122,6
Investiții directe	-34,18	9,41	-66,7	-40,92	-27,45	-69,21	149,2
Investiții de portofoliu	-0,12	-0,12	-0,04	-1,11	0,17	0,09	307,1
Derivate financiare	-0,20	-0,29	-0,10	-0,20	-0,25	0,18	45,8
Alte investiții	-102,42	-203,53	-276,48	-42,15	-203,19	-280,6	90,3
Active de rezervă	-15,54	162,23	281,88	37,2	103,75	220,16	84,4
Transferuri de mijloace bănești din străinătate efectuate în favoarea persoanelor fizice prin intermediul băncilor licențiate, net	223,9	279,59	294	251,77	299,9	320	9,3

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În perioada ianuarie-septembrie 2017, *balanța serviciilor* s-a majorat până la 192,87 mil.USD comparativ cu ianuarie-septembrie 2016. Majorarea soldului pozitiv al balanței serviciilor s-a datorat creșterii exporturilor cu 15,7% și importurile de servicii cu 14,1%. O creștere semnificativă a fost înregistrată la exporturile de servicii de călătorii (cu 23,1%), în special călătorii personale (20,9%), servicii de transport (13,5%), în particular transport aerian (25,2%), precum și de servicii de informatică (62,5%). Majorarea importurilor de servicii, de asemenea, a rezultat, preponderent, din creșterea importurilor de servicii de călătorii (19,6%), precum și de transport (14,8%).

Contul de capital în perioada ianuarie-septembrie a înregistrat un sold negativ de 17,88 mil. USD (din care -5,46 mil.USD în trimestrul III, 2017), determinat de ieșirile de capital înregistrate

de sectorul privat (28,04 mil. USD), precum și de intrările de asistență din exterior primită de administrația publică pentru finanțarea proiectelor investiționale (10,16 mil. USD). Suma soldurilor contului curent și contului de capital indică că, drept rezultat al tranzacțiilor curente și de capital ale rezidenților R.M. cu străinătatea, economia națională s-a confruntat cu necesitatea de finanțare externă în sumă de 550,44 mil. USD.

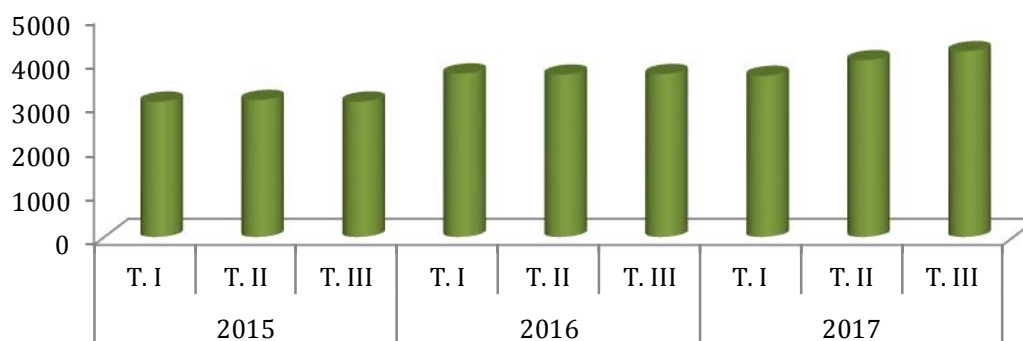
Contul financiar în perioada ianuarie-septembrie a constituit o valoare de 301,96 mil. USD (din care 129,44 mil. USD în trimestrul III 2017) ca rezultat al majorării nete a pasivelor economiei naționale față de străinătate cu 361,70 mil. USD ca urmare a tranzacțiilor efective, în timp ce activele financiare externe ale rezidenților au crescut cu 59,74 mil. USD.

Investițiile străine directe

Poziția investițională internațională a Republicii Moldova și-a continuat tendința din perioadele precedente. În trimestrul III a.2017, poziția investițională internațională a fost în creștere și a constituit 4201,41 mil.USD. Poziția investițională internațională față de sfârșitul anului 2016 (stocul ISD a. 2016 a constituit 3548,32 mil.USD) a fost în creștere cu 18,3%.

Majorarea soldului debitor al poziției investiționale internaționale, pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie a. 2017, a fost determinată în proporție de 63,2% de fluctuația ratei de schimb a valutelor originale față de dolarul SUA (-411,56 mil. USD), de tranzacțiile efective nete cu nerezidenții (-301,96 mil. USD), de schimbările de preț ale instrumentelor financiare (-68,49 mil. USD), în timp ce alte schimbări (131,17 mil. USD) au influențat soldul debitor al poziției în sensul diminuării. Toate schimbările menționate au rezultat într-o deteriorare totală a poziției la finele trimestrului III 2017 cu 650,84 mil.USD.

Poziția investițională internațională

Figura 4.1. Poziția investițională internațională pe trimestre în anii 2015-2017, mil. USD

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

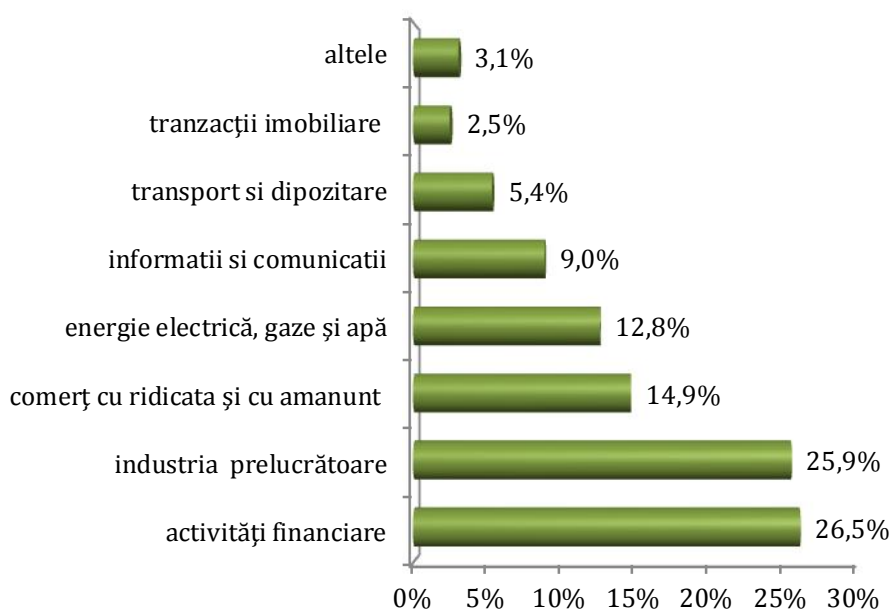
În T. III a. 2017 intrări nete de investiții directe au constituit o valoare de 146,31 mil. USD, aprecierea prețului acțiunilor a constituit 67,46 mil. USD, evoluția ratelor de schimb ale valutelor originale față de dolarul SUA (în special a leului moldovenesc) a generat o apreciere a valorii acțiunilor de 318,53 mil. USD (ce constituie 59,3% din dinamica totală a stocului), iar alte modificări de stoc au constituit 4,53 mil. USD.

În distribuția geografică a ISD din totalul capitalului acumulat la 30.09.2017, investitorilor din țările UE le-au revenit o pondere de 90,3%, investitorii din țările CSI au deținut o pondere de 4,6%, cei proveniți din alte țări dețin investiții în proporție de 5,1%.

Principalii investitori sunt: Olanda, Spania, urmată de Franța, Cipru, România și abia pe locul șase se găsește Rusia. Căderea de pe primul loc a Rusiei, unde s-a aflat aproape două decenii, se datorează schimbării metodologiei de calcul a investițiilor străine.

Principalele activități economice care au beneficiat de investiții străine din stocul de ISD sub formă de capital propriu sunt: activitățile financiare și de asigurări 26,5% și industria prelucrătoare 25,9%. Alte activități care au atras investitori străini au fost comerțul, industria energetică, informații și comunicații, transport și depozitare, tranzacțiile imobiliare.

La stocul investițiilor directe în sectorul bancar lider au fost Italia, urmată de Cipru, Franța, România, Olanda, Germania, Austria, Grecia, Irak și SUA.

Figura 4.2. Distribuția ISD, capital propriu acumulat la 30.09.2017, pe activități

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

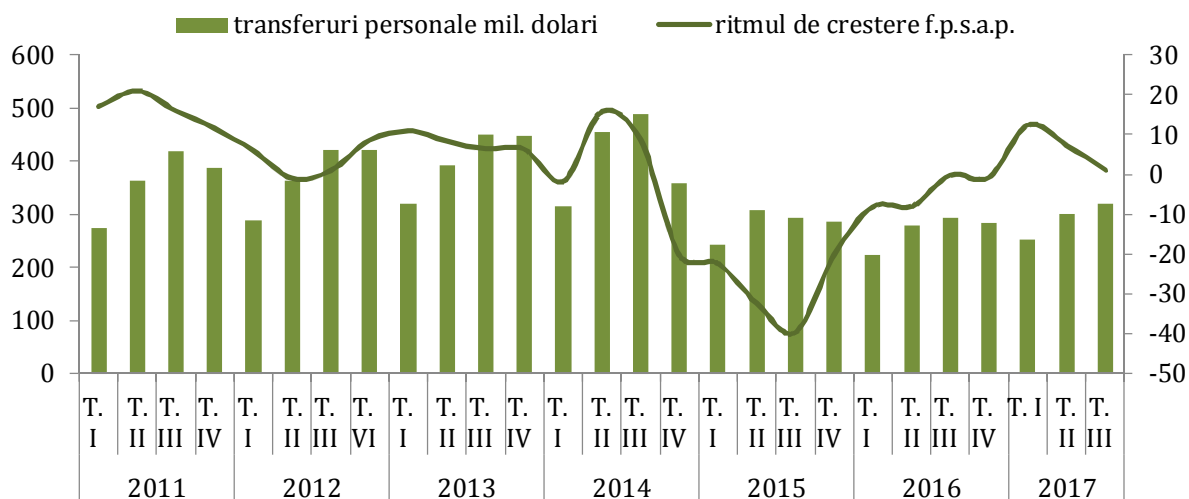
Transferurilor de peste hotare

În primele nouă luni ale acestui an, volumul transferurilor de mijloace bănești din străinătate a fost în creștere cu 9,5% față de aceeași perioadă a anului 2016. Volumul transferurilor de mijloace bănești din străinătate a atins valoarea de 870 de mil. USD.

În T.III a anului 2017, volumul transferurilor de mijloace bănești din străinătate a atins valoarea 320,52 mil. dolari SUA cu 9,2% mai mult comparativ cu perioada similară anului precedent sau cu 27 mil. USD. În luna septembrie, transferurile au depășit 109 milioane de dolari, în creștere cu 9,4% comparativ cu aceeași lună din anul trecut.

Conform provenienței geografice, în trimestrul III a. 2017, cele mai multe transferuri provin din CSI – 36,5% și din UE – 34,5%. Transferurile din alte state, au constituit 29%. Majoritatea banilor (85,3%) au fost transferați prin sisteme de remitere de bani (în dolari, euro și ruble rusești).

Din totalul transferurilor din CSI, transferurile din Rusia dețin o pondere de 96,2%. Transferurile din alte state CSI au următoarele ponderi: Ucraina – 1,2%, Kazahstan – 0,9%, Belarus – 0,5%, Azerbaidjan – 0,4%, Uzbekistan – 0,3% și restul statelor CSI – 0,5%.

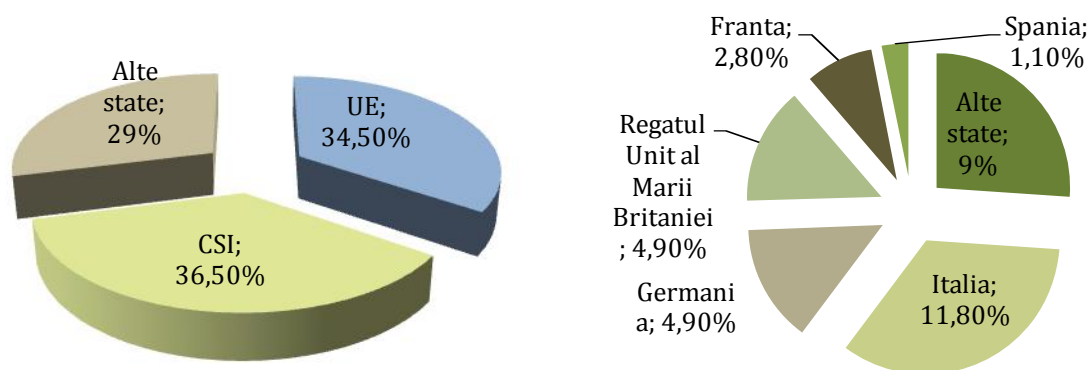

Figura 4.3. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice efectuate prin băncile din Republica Moldova pe trimestre, în anii 2011-2017, mil. USD

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

În cadrul transferurilor din UE, transferurile din Italia au cea mai mare pondere, de 34,2%, urmate de transferurile din Regatul Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord (14,3%), Germania (14,3%), Franța (8,1%), Spania (3,3%), Polonia (3,3%), Irlanda (2,8%), Cehia (2,6%), Portugalia (2,5%), România (2,4%), Belgia (1,9%), Cipru (1,7%) și Grecia (1,2%).

În distribuția pe state F. Rusă ocupă poziția de lider, cu o pondere de 35,1% din totalul transferurilor (112,35 mil. USD). Pe locul doi sunt transferurile din Israel, cu o pondere de 15,7% (50,41 mil. USD), iar pe locul trei – Italia, cu 11,8% (37,81 mil. USD). De menționat că, 98,8% din totalul transferurilor din F. Rusă au fost efectuate prin sistemele de remitere de bani. Transferurile din SUA au o pondere de 7,7% din total transferuri, Regatului Unit al Marii Britanii și al Irlandei de Nord îi revin 4,9%, Germania deține o pondere de 4,9%, Franța – 2,8%, Turcia – 1,2%, Polonia – 1,1%, Spania – 1,1%, Portugalia – 0,9%, Cehia – 0,9%, România – 0,8%, Belgia – 0,6%, Emiratele Arabe Unite – 0,6%, Cipru – 0,6%, Canada – 0,5%, Ucraina – 0,4% și Kazahstan – 0,3%.

Figura 4.4. Transferuri de mijloace bănești din străinătate în favoarea persoanelor fizice, în distribuția pe state, trimestrul III, 2017

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Comerțul exterior cu bunuri

Comerțul exterior cu bunuri în perioada ianuarie-septembrie 2017 a înregistrat o creștere cu 17,6%, comparativ cu perioada similară a anului precedent (în perioada ian.-sep. 2016, comerțul

a constituit 4327,8 mil. USD). Astfel, comerțul exterior cu bunuri a constituit 5090,5 mil. USD (cu 762,7 mil.USD mai mult). Evoluția comerțului exterior cu bunuri în perioada ianuarie-septembrie 2017 a fost influențat de situația economică din regiune, de modificarea prețurilor mondiale la produsele alimentare și resursele energetice, precum și aprecierea valutei naționale. Pe plan intern se menține dominarea produselor necesare pentru funcționarea economiei, precum și celor destinate consumului populației. De asemenea, unul dintre factorii principali ce a influențat comerțul exterior a fost creșterea esențială a volumului producției agricole în anul 2016.

Exporturile de bunuri în ianuarie-septembrie 2017 s-au cifrat la 1651,8 mil. USD fiind în creștere cu 15,3%, importurile au constituit 3438,7 mil. USD și s-au majorat cu 19,4%, comparativ cu perioada similară a anului precedent.

Tabelul 4.2. Evoluția schimburilor comerciale în perioada ianuarie-septembrie 2016-2017, mil. USD

	ian.-sept. 2016	ian.-sept. 2017	Dinamica 2017/2016
	mil. USD	mil. USD	%
Comerțul exterior cu bunuri	4327,8	5090,5	17,6
Export	1432,7	1651,8	15,3
Inclusiv:			
țările UE	914,6	1066,7	16,6
țările CSI	300,9	336,3	11,8
alte țări	217,2	248,8	14,5
Import	2895,1	3438,7	18,8
Inclusiv:			
țările UE	1435	1713,7	19,4
țările CSI	729,1	850,5	16,7
alte țări	731	874,5	19,6
Balanța comercială	1462,5	1787	22,2
Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi	49,8%	48,2%	-

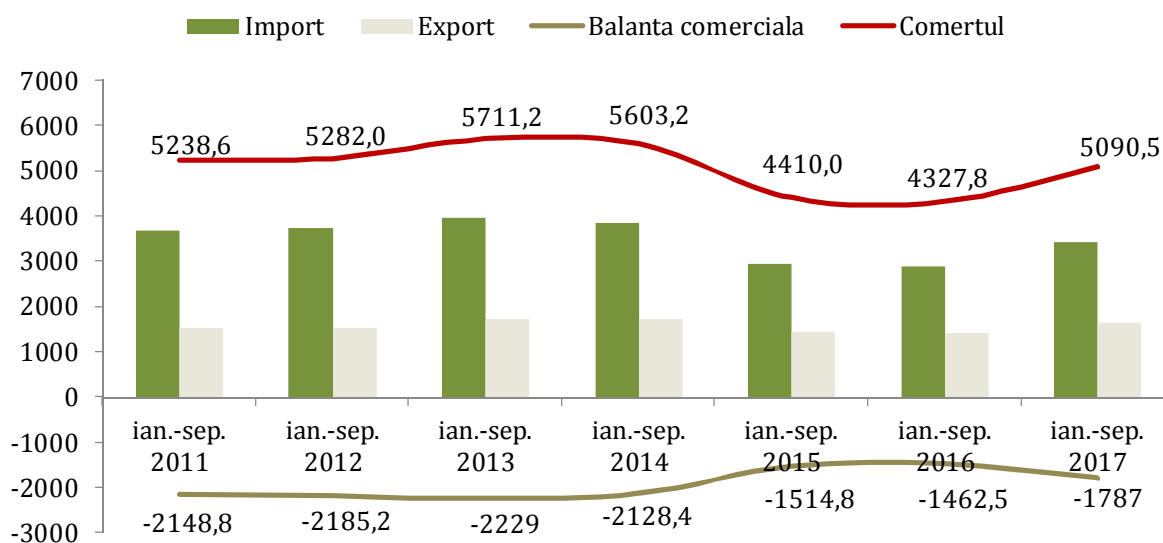
Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Decalajul considerabil în evoluția exporturilor și importurilor a determinat acumularea în perioada ianuarie-septembrie 2017 a unui **deficit al balanței comerciale** în valoare de 1787 mil.USD, cu 324,5 mil. USD (22,2%) mai mult față de cel înregistrat în aceeași perioadă a a. 2016. Cu țările UE balanța comercială s-a încheiat cu un deficit de 647,1 mil. USD (în ianuarie-septembrie 2016 – 520,7 mil. USD), iar cu țările CSI – de 514,2 mil.USD (în ianuarie-septembrie 2016 – 428,3 mil. USD). Deficitul balanței comerciale în luna septembrie 2017 a fost de 206,7 mil.USD, cu 15,1 mil.USD (-6,8%) mai mic, față de cel înregistrat în luna august 2017 și cu 38,7 mil.USD(+23%) mai mare comparativ cu luna septembrie 2016.

Gradul de acoperire a importurilor cu exporturi în ianuarie-septembrie 2017 a fost de 48%, comparativ cu 49,5% în perioada corespunzătoare din anul 2016.

Exporturile de mărfuri în perioada ianuarie-septembrie a.2017 au fost în creștere cu 15,3%, volum superior celui realizat în perioada corespunzătoare din anul 2016. Exporturile de mărfuri au constituit 1651,8 mil. USD. Exporturile de mărfuri realizate în luna septembrie 2017 s-au cifrat la 224,1 mil. USD, cu 7,8% mai mult față de luna precedentă și cu 15,8% – comparativ cu luna septembrie 2016. *Exporturile de mărfuri autohtone* au constituit 1070,8 mil. USD, circa 65% din total exporturi, în creștere cu 17,2% față de ianuarie-septembrie 2016, care a contribuit la majorarea pe total exporturi cu 11%.

Reexporturile de mărfuri străine au însumat 581 mil.USD (35,2% din total exporturi), majorându-se cu 11,9% comparativ cu ianuarie-septembrie 2016. Reexporturile de mărfuri

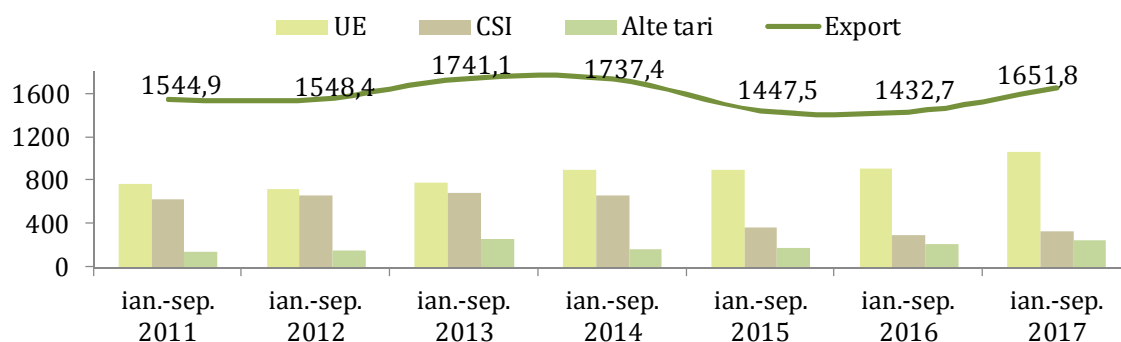

Figura 4.5. Tendințele comerțului exterior de mărfuri

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

după prelucrare (îmbrăcăminte, încălțăminte și părți de încălțăminte, scaune, fire și cabluri electrice) au deținut 23,5% în total exporturi, iar reexporturile de mărfuri clasice, care nu au suferit transformări esențiale (medicamente, țesături, materiale tricotate sau croșetate, mobilier, uleiuri esențiale, preparate pentru toaleta, produse pentru înfrumusețare, combustibili, vehicule) – 11,7%.

Exporturile de mărfuri destinate țărilor UE au fost în creștere cu 16,6% comparativ cu perioada similară a anului precedent și au deținut o cotă 64,6% în total exporturi (63,8% – în ianuarie-septembrie 2016). Volumul total a exporturilor de mărfuri destinate țărilor UE au constituit 1066,6 mil. USD. **Țările CSI au fost prezente în exporturile Moldovei** cu o pondere de 20,4% (21% – în ianuarie-septembrie 2016). Volumul exporturilor către țările CSI au constituit 336,4 mil.USD, în creștere cu 11,8%, comparativ cu ianuarie-septembrie 2016.

Figura 4.6. Evoluția exporturilor pe grupe de țări

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Analizând **evoluția exporturilor pe țări** în perioada ianuarie-septembrie 2017, comparativ cu perioada similară din anul 2016, observăm o majorare a exporturilor în România (15,6%), Turcia (45,8%), Germania (20,6%), Italia (11,9%), Federația Rusă (8,8%), Bulgaria (30,3%),

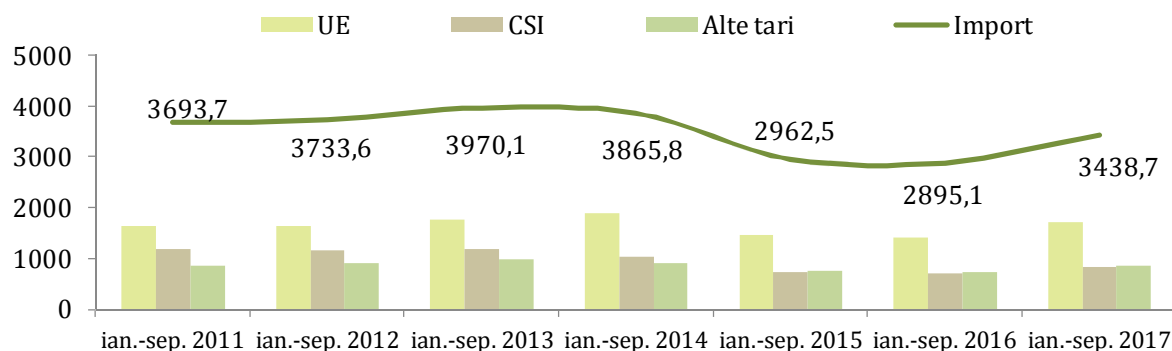
Ucraina (35%), Spania (de 3,8 ori), Polonia (19,7%), Austria (43,3%), Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (6,9%), Grecia (28,2%), Belarus (5,6%), Serbia (de 3 ori), Cipru (de 2,5 ori), Kazahstan (31,8%), Ungaria (de 1,6 ori), Belgia (32%), Arabia Saudită (de 2,9 ori), Slovacia (34,3%), Georgia (15,1%), Canada (de 1,9 ori), Vietnam (de 2,4 ori) și Emiratele Arabe Unite (de 3,1 ori), care a favorizat creșterea pe total exporturi cu 15,6%. Totodată au fost înregistrate reduceri livrărilor în Irak (52,6%), Israel (54,1%), Egipt (70,6%), Olanda (13,5%), Malaysia (27,6%), Elveția (8,5%), Liban (24,3%), India (69,3%) și Iordania (44,7%).

Evoluția exporturilor pe grupe de mărfuri au înregistrat creșteri: la mașini și aparate electrice (31,8%), semințe și fructe oleaginoase (31,4%), legume și fructe (22,2%), îmbrăcăminte și accesorii (8,6%), produse medicinale și farmaceutice (50,4%), băuturi alcoolice și nealcoolice (10,1%), cereale și preparate pe bază de cereale (8,8%), petrol, produse petroliere și produse înrudite (de 2,8 ori), mobilă și părțile ei (6%), produse chimice organice (46,2%), fire, țesături și articole textile (8,5%), tutun brut și prelucrat (46,8%), minereuri metalifere și deșeuri de metale (38,5%), construcții prefabricate; alte instalații și accesorii (de 1,8 ori), carne și preparate din carne (de 1,6 ori), încălțăminte (12,6%), îngrășăminte naturale și minerale naturale (48,7%), produse lactate și ouă (15,9%), vehicule rutiere (9,6%), cafea, ceai, cacao, condimente și înlocuitori ai acestora (25,7%), care au contribuit la majorarea pe total exporturi cu 15,6%, în perioada ianuarie-septembrie 2017, comparativ cu aceeași perioadă din anul 2016,

Totodată **au micșorat exporturile** de cauciuc prelucrat (84%), uleiuri esențiale și substanțe parfumate, (21%), articole din minerale nemetalice (13,5%), articole prelucrate din metal (10,8%), zahăr, preparate pe bază de zahar; miere (6,5%), animale vii (26,9%), articole de voiaj; sacose și similare (16%), mașini și aparate de birou sau pentru prelucrarea automata a datelor (70,1%).

Importurile de mărfuri realizate în perioada ianuarie-septembrie a. 2017 au crescut cu 18,8% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Volumul importurilor de mărfuri au constituit 3438,8 mil. USD. În luna septembrie 2017 importurile de mărfuri realizate au însumat 430,8 mil. USD, cu 0,3% mai mult față de luna anterioară și cu 19,1% – comparativ cu luna septembrie 2016.

Volumul importurilor de mărfuri din țările UE în perioada ianuarie-septembrie au deținut o pondere de 49,8% în total importuri (49,6% – în ianuarie-septembrie 2016). Importurile de mărfuri din țările UE au constituit 1713,7 mil.USD (cu 19,4% mai mult față de ianuarie-septembrie 2016). Importurile de mărfuri provenite **din țările CSI** au constituit 850,6 mil. USD (cu 16,7% mai mult decât în ianuarie-septembrie 2016), care echivalează cu o cotă de 24,7% în total importuri (25,2% – în ianuarie-septembrie 2016).

Figura. 4.7. Evoluția importurilor pe grupe de țări

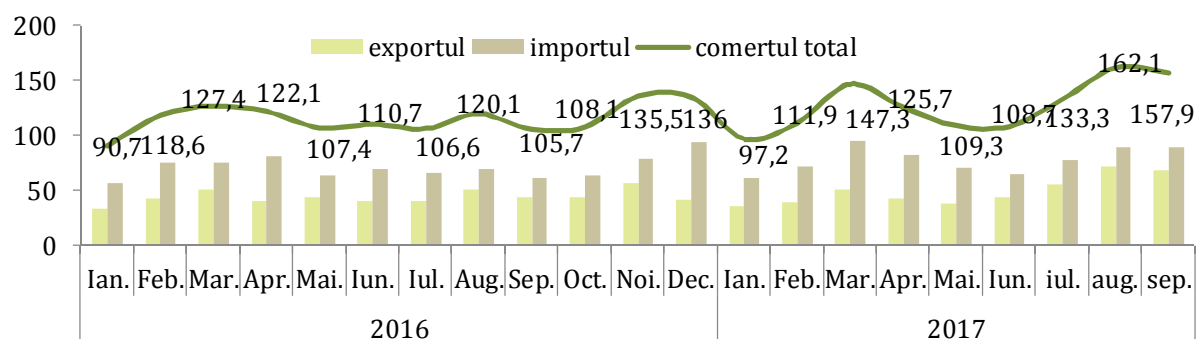
Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Importurile din alte țări în ianuarie-septembrie 2017 au înregistrat o creștere pe total importuri cu 18,5%, în comparație cu perioada similară a anului 2016. Cele mai semnificative importuri au fost din România (25,1%), Ucraina (34,3%), China (26,3%), Germania (21,2%), Italia (16,9%), Polonia (24,2%), Turcia (9,4%), Franța (23,6%), Statele Unite ale Americii (36%), Federația Rusă (3,8%), Ungaria (22,5%), Vietnam (de 1,8 ori), Belarus (15,5%), Bulgaria (24,8%), Republica Cehă (21,8%), Spania (20,5%), Belgia (20,5%), Japonia (18,9%), Grecia (26,4%), Egipt (de 2,2 ori), Slovacia (26,1%), Olanda (9,9%), Coreea de Sud (16,4%), Taiwan, provincie a Chinei (25,3%), India (15,5%) și Danemarca (31,6%). În același timp s-au diminuat livrările din Regatul Unit al Marii Britanii și Irlandei de Nord (8,6%) și Israel (27,3%).

În ianuarie-septembrie 2017, comparativ cu aceeași perioadă din anul 2016, **au crescut importurile** de petrol, produse petroliere (27,4%), energie electrică (de 192,6 ori), produse medicinale și farmaceutice (29,6%), mașini și aparate electrice și părți ale acestora (16,3%), vehicule rutiere (18,5%), mașini și aparate industriale (26,8%), îmbrăcăminte și accesorii (31,3%), aparate și echipamente de (40,1%), mașini și aparate specializate pentru industriile specifice (21,8%), metale neferoase (47,1%), fire, țesături și articole textile (8,9%), încălțăminte (de 1,7 ori), fier și oțel (14,7%), îngrășăminte minerale sau chimice (25,8%), articole din minerale nemetalice (13,1%), cărbune, cocs și brichete (de 2,5 ori), produse lactate și ouă (32,6%), zahăr, preparate pe bază de zahăr; miere (52,2%), articole prelucrate din metal (9,7%), articole de voiaj (de 3,2 ori), materiale plastice prelucrate (12,2%), carne și preparate din carne (40,4%), articole din lemn (18%), mașini și aparate de birou sau pentru prelucrarea automată a datelor (31%), instrumente și aparate, profesionale, științifice și de control (23,6%), legume și fructe (7,7%), cereale și preparate pe bază de cereale (11,4%), construcții prefabricate; (20,3%), hârtie, carton și articole din pastă de celuloză (7,8%), lemn și plută (22,3%), grăsimi și uleiuri vegetale (de 1,7 ori), materiale plastice sub forme primare (11,6%), băuturi alcoolice și nealcoolice (10%), hrană destinată animalelor (15,9%), mobilă și părțile ei (10,2%), cafea, ceai, cacao, condimente (9,4%), tutun brut și prelucrat (6,3%), produse chimice organice (21,0%), mașini generatoare de putere și echipamentele lor (29,4%), facilitând astfel creșterea pe total importuri cu 17,9%. Totodată au scăzut importurile de gaz și produse industriale obținute din gaz (14,1%), cauciuc prelucrat (9,8%).

Regiunea Republicii Moldova din partea stângă a râului Nistru

Comerțul exterior al regiunii transnistrene în perioada ianuarie-septembrie 2017 a înregistrat o creștere de 9,5% comparativ cu perioada similară a anului precedent. Comerțul exterior al regiunii transnistrene a constituit 1105,2 mil. USD. Atât exporturile cât și importurile au înregistrat creșteri față de perioada similară a anului precedent. Exporturile de bunuri au crescut cu 12,8%, iar importurile cu 7,9%. **Balanța comercială** a constituit 227,2 mil.USD.

Figura 4.8. Evoluția valorii comerțului exterior al regiunii Transnistrene, în perioada ianuarie-septembrie anul 2016 - 2017, mil. USD

Sursa: Conform datelor preluate de pe: <http://mer.gospmr.org/>

Exporturile de bunuri în perioada ianuarie-septembrie 2017 au constituit 439 mil.USD. Comparativ cu perioada similară a anului precedent exporturile au crescut cu 12,8%. Mai mult de o treime din exporturi sunt metale și produse din metal – 146,4 mil. USD (de 2,1 ori), urmate de combustibil și produse energetice 76,2 mil. USD (-44,2%), aceasta este energia electrică furnizată către R. Moldova. Cel de-al treilea element al exporturilor este produsele alimentare și materia primă – 67,3 mil.USD (+ 30,7%).

Importurile de bunuri au constituit 666,2 mil. USD. Comparativ cu perioada similară a anului precedent importurile de bunuri au crescut cu 7,4%. Importul este dominat de resursele de combustibil și de energie (produse petroliere din Rusia, în special gaze) – 234,5 mil.USD (-23,2%), metale, de regulă, fier vechi pentru uzina metalurgică 110,2 mil. USD (de 2,8 ori), și produse alimentare – 83,8 mil. USD (+ 21,3%).

Exporturile de bunuri către țările CSI au constituit 270,4 mil. USD, fiind în creștere cu 7,9% față de perioada similară a anului precedent. **Importurile de bunuri** către aceste țări au constituit 489,6 mil. USD, cu 4,2% mai mult față de perioada similară a anului precedent. Partenerul principal al Transnistriei este Federația Rusă, valoarea produselor exportate a constituit 48,4 mil. USD, în creștere cu 52,1%. Cele mai vândute sunt produse din industria ușoară, echipamente electrice, fructe și legume, băuturi alcoolice. Din Federația Rusă s-au importăm combustibil, materii prime și materiale, precum și echipamente, produse alimentare.

Exporturile către țările din afara CSI au constituit 168,7 mil.USD (38,4% din volumul total), fiind în creștere cu 21,4% față de anul precedent. Principalul partener este România, valoarea produselor exportate a constituit 71,6 mil.USD, fiind în creștere cu 35,9% față de perioada similară a anului precedent. Principalele bunuri exportate sunt textile, încălțăminte, articole de îmbrăcăminte, produse metalice, produse alcoolice, cereale și alte produse agricole. **Importul din țările din afara CSI** au constituit 176,6 mil. USD, (26,5% din volumul total). Comparativ cu perioada similară a anului precedent a fost în creștere cu 17,3%.

În perioada ianuarie-septembrie 2017 regiunea Transnistreană a realizat tranzacții comerciale externe cu 83 de țări ale lumii (în ianuarie-septembrie 2016 cu 84 de țări) inclusiv 10 țări din CSI. Atât exporturile cât și importurile către țările CSI au înregistrat o tendință pozitivă 7,9% și respectiv 4,2%. Principalii parteneri comerciali a regiunii transnistrene, în perioada ianuarie-septembrie 2017, privind operațiunile de export au fost:

- R. Moldova (31,4% din totalul exporturilor, sau 138 mil.USD (-21,6% comparativ cu perioada similară a anului precedent)). Principala marfă exportată în această direcție este energia electrică (57%). În plus, o parte semnificativă în exporturi se încadrează și produsele minerale (inclusiv ciment) 17,8%, metale și produse din acestea 12,9%, produse alimentare și materie primă 9,9%. Pentru toate elementele de mai sus, cu excepția produselor combustibile și a produselor energetice, au înregistrat creșteri;
- Ucraina (18,2% din total exporturi, sau 79,7 mil.USD (+97,1%)). Majoritatea exporturilor a reprezentat bunuri și materii prime (46,9%), metale și produse din acestea (44%), precum și bunuri din industria ușoară (4,4%).
- România (16% din total exporturi, sau 71,6 mil.USD (+ 35,9%)). Principala categorie de mărfuri a fost livrarea de metale și produse din acestea (96,7%), valoarea cărora a crescut în termeni absoluți cu 40,1%;
- Federația Rusă (10,8% din valoarea agregată, sau 48,4 mil. USD, care este cu 52,1% mai mare decât cifra de bază). Principalele grupuri de export trimise în țara în cauză au fost: produse pentru construcții de mașini (33,9%), bunuri din industria ușoară (26,2%), metale și articole din acestea (19,7%). Toate componentele structurale au înregistrat creșteri;

- Italia (6,6%, sau 29,8 mil. USD (-3,0%)) și Germania (4,5%, sau 20,2 mil. USD (-14,1%) din totalul exporturilor). Elementele principale ale exporturilor transnistrene către aceste țări sunt mărfuri din industria ușoară, care reprezintă aproximativ 98%.

Figura 4.9. Evoluția comerțului exterior al regiunii Transnistrene pe principalele grupe de țări pentru perioada ianuarie-septembrie 2016 - 2017, mil.USD

Sursa: Conform datelor, <http://mer.gospmr.org/gosudarstvennaya-sluzhba-statistiki/informacziya/o-soczialno-ekonomicheskom-polozhenii-pmr.html>

Capitolul V

MEDIUL DE AFACERI

Moldova în Raportul Global de Competitivitate (2017-2018)

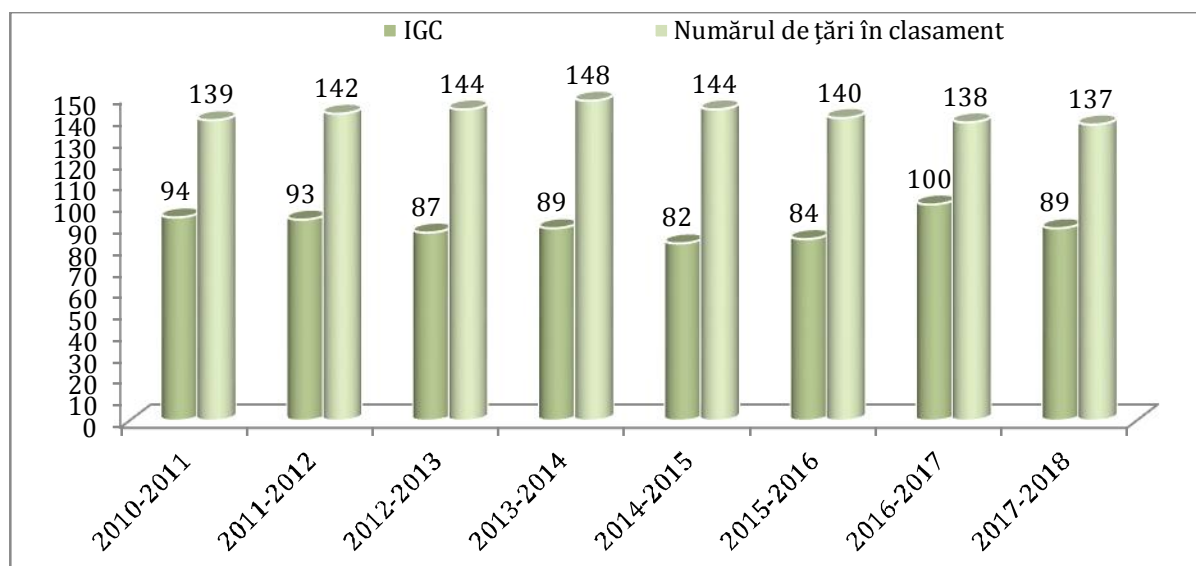
Raportul Global de Competitivitate este publicat anual de World Economic Forum și măsoară competitivitatea țării și în funcție de aceasta elaborează clasamentul țărilor lumii.

Pentru evaluarea comparativă a competitivității țărilor este utilizat Indicele Global de Competitivitate, care este definit prin 12 componente de bază. Acestea sunt repartizate în 3 piloni:

1. Cerințe de bază – „instituțiile”, „infrastructura”, „mediul macroeconomic”, „sănătatea și învățământul primar”;
2. Potențatori de eficiență – „învățământul superior și formare profesională”, „eficiența pieței de bunuri”, „eficiența pieței muncii”, „dezvoltarea pieței financiare”, „nivelul de pregătire tehnologică”, „dimensiunea pieței”;
3. Factori de inovare – „inovarea” și „gradul de sofisticare a afacerii”.

Potrivit Raportului Global de Competitivitate, în perioada 2017-2018, Republica Moldova s-a clasat pe locul 89 din 137 țări. Țara noastră a urcat 11 poziții față de anul trecut, înregistrând unul dintre cele mai mari salturi în ultimii ani.

Însă, analizând poziția Republicii Moldova în clasament pe o perioadă mai lungă de timp (începând cu a. 2010-2011), e de menționat că un loc similar sau în unele cazuri mai bunțara noastră l-a ocupat și în anii anteriori: 2012-2013 – locul 87 din 144 țări, 2013-2014 – locul 89 din 148 țări, 2014-2015 – locul 82 din 144 țări, 2015-2016 – locul 84 din 140 țări. În mod special, e de evidențiat perioada 2014-2015 și 2015-2016, când Republica Moldova a înregistrat, de facto, o poziție mai favorabilă, luând în considerare și un număr de state mai mare în clasament (Fig. 5.1).

Figura 5.1. Poziția Republicii Moldova în Clasamentul Indicele Global al Competitivității în dinamică, 2010-2018

Sursa: The Global Competitiveness Reports 2010-2011; 2017-2018.

E important de subliniat că îmbunătățirea cu 11 poziții a țării noastre în clasament în a.2017-2018 față de anul precedent trebuie analizată în contextul unei coborâri considerabile (înrăutățire a situației) cu 16 poziții a Republicii Moldova în perioada precedentă: 2016-2017 față de 2015-2016. Astfel, dacă e să comparăm cum a evoluat poziția Republicii Moldova în 2017-2018 față de 2015-2016, atunci remarcăm o înrăutățire cu 5 poziții.

În Raportul Global de Competitivitate 2017-2018, locuri mai bune Republica Moldova le-a obținut la pilonii (Tabelul 5.1.):

- Pregătirea tehnologică (locul 53),
- Învățământul superior și training (locul 83),
- Situația macroeconomică (locul 81).

Ca și în anii precedenți, în perioada 2017-2018, cele mai inferioare locuri în clasament, Republica Moldova le ocupă la indicatorii:

- Inovații (locul 128),
- Dezvoltarea pieței financiare (locul 124),
- Instituțiile (locul 119),
- Sofisticarea afacerilor (locul 120) și
- Dimensiunea pieței (locul 120).

Tabelul 5.1. Poziția Republicii Moldova în Clasamentul Indicele Global al Competitivității, 2016-2017 și 2017-2018

Piloni	2016-2017	2017-2018	Schimbarea 2017-2018/2016-2017
Total, inclusiv	100	89	↑+11
Cerințe de bază			
Instituțiile	128	119	↑+9
Infrastructura	86	88	↓-2
Situația macroeconomică	100	81	↑+19
Sănătatea și educația primară	95	97	↓-2
Amplificatori de eficiență			
Învățământul superior și formarea profesională	91	83	↑+8
Eficiența pieței bunurilor	107	97	↑+10
Eficiența pieței muncii	91	94	↓-3
Dezvoltarea pieței financiare	129	124	↑+5
Pregătirea tehnologică	58	53	↑+5
Dimensiunea pieței	124	120	↑+4
Factori de inovare și sofisticare			
Sofisticarea afacerilor	127	120	↑+7
Inovațiile	133	128	↑+5
Numărul de țări în clasament	138	137	

Sursa: The Global Competitiveness Reports 2016-2017; 2017-2018.

În perioada 2017-2018 față de perioada precedentă (2016-2017), Republica Moldova a înregistrat **schimbări pozitive la majoritatea pilonilor:**

- *Instituții* (o îmbunătățire cu 9 poziții);
- *Situația macroeconomică* (o îmbunătățire cu 19 poziții) – această schimbare fiind determinată de îmbunătățirea poziției la indicatorii *Economia națională brută* (*Gross national savings % GDP*) (+13 poziții); *Inflația* (*Inflation annual % change*) (+20 poziții);

Datoria publică (General government debt, % GDP) (+13 poziții); *Rata de credit a țării (Country credit rating 0-100) (best)* (+4 poziții);

- *Învățământul superior și formarea profesională* (o îmbunătățire cu 8 poziții);
- *Eficiența pieței bunurilor* (o îmbunătățire cu 10 poziții);
- *Dezvoltarea pieței financiare* (o îmbunătățire cu 5 poziții);
- *Pregătirea tehnologică* (o îmbunătățire cu 5 poziții);
- *Dimensiunea pieței* (+4 poziții);
- *Sofisticarea afacerilor* (+7 poziții);
- *Inovațiile* (+5 poziții).

De menționat însă, că pe fundalul înrăutățirii poziției în clasament a majorității acestor piloni din perioada precedentă (2016-2017 față de 2015-2016), îmbunătățirile în clasamentul din anul acesta sunt mai degrabă o "revenire" a pozițiilor din anii precedenți (2015-2016).

În această perioadă (2017-2018) schimbări negative față de perioada precedentă, au marcat 3 piloni: *Infrastructura* (o coborâre cu 2 poziții), *Sănătatea și educația primară* (coborâre cu 2 poziții), *Eficiența pieței muncii* (coborâre cu 3 poziții).

Conform Raportului Global de Competitivitate 2017-2018, Moldova este depășită de mai multe state din regiune: Georgia (67), România (68), Ucraina (81), Serbia (78).

Indicatorii de dezvoltare a businessului în regiunea din partea stângă a Nistrului

În perioada ianuarie-iunie 2017, în regiunea din partea stângă a Nistrului, în sectorul businessului mic activau 3771 de întreprinderi. În SI 2017, în sectorul businessului mic, inclusiv întreprinderile mici și micro (cu excepția persoanelor fizice) erau angajați 18976 salariați, în creștere cu 0,4% f.p.s.a.p. În această perioadă, următoarele sectoare economice înregistrează o tendință de diminuare a numărului de salariați (o descreștere de -1,1% în sectorul Industrie, -3,2% în Transport, -15,8% în sectorul Comunicații, -6,0% în Construcții, -1,4% Comerț și alimentația publică, -4,0% în sectorul Operațiuni imobiliare, etc.).

Totodată, în perioada analizată (ianuarie-iunie 2017) unele sectoare economice marchează o tendință de creștere a numărului mediu de salariați. Aici se includ Agricultură, Activitatea comercială generală, Logistica și distribuție, Sănătate și asigurare socială, Învățământ, Cultura și Arta, Agrement și turism, care au înregistrat o creștere a numărului mediu de salariați f.p.s.a.p. (Tabelul 5.2).

Tabelul 5.2. Date privind numărul mediu de salariați în întreprinderile sectorului businessului mic⁵, inclusiv întreprinderile mici și micro (fără persoanele fizice) din partea stângă a Nistrului pe genuri de activitate, în ianuarie-iunie 2017

	ianuarie-iunie 2017, pers.	ianuarie-iunie 2016, pers.	Indici, %
<i>A</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Total	18976	18892	100,4
Industrie	2993	3027	98,9
Agricultura	2253	2066	109,1
Transport	839	867	96,8
Comunicații	80	95	84,2
Construcții	1835	1953	94,0
Comerț și alimentația publică	6949	7047	98,6
Logistica și distribuție	42	40	105,0
Operațiuni imobiliare	856	892	96,0

⁵Datele sunt prezentate pentru întreprinderile sectorului businessului mic, inclusiv întreprinderile mici și micro, cu numărul mediu de salariați până la 50 persoane și cifra de afaceri anuală până la 1200000 RU MZP (nivelul calculat al salariului minim)1 RU MZP este echivalent cu 12,7 RUB transnistrene (a.2015).

Tabelul 5.2. – continuare

<i>A</i>	<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
Activitatea editorială	99	100	99,0
Gospodărie de locuințe și deservire comunală	498	508	98,0
Sănătate și asigurare socială	249	235	106,0
Învățământ	248	242	102,5
Cultura și arta	128	121	105,8
Agrement și turism	473	425	111,3
Alte ramuri	394	411	95,9

Sursa: «Основныепоказатели деятельности субъектов малого предпринимательства, включая микро и малые предприятия (без физических лиц), январь – июнь 2017 г.»

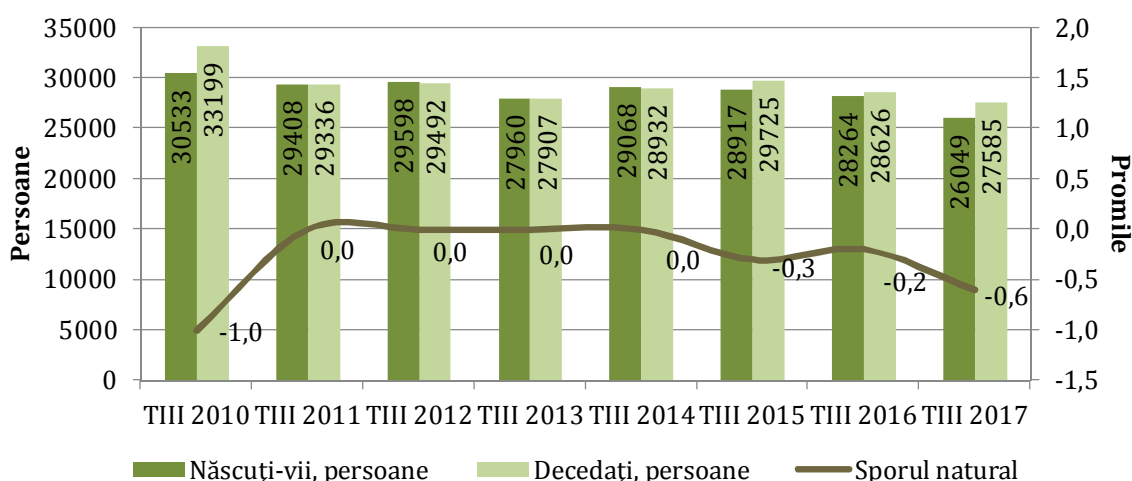
Capitolul VI SECTORUL SOCIAL

Situația demografică

În Trimestrul III al anului 2017 s-au redus valorile mai multor indicatori ai mișcării naturale: numărul de născuți-vii, decedați, căsătorii, divorțuri. Scăderea numărului de născuți-vii a fost mai puternică decât micșorarea numărului de decedați. De asemenea, scăderea numărului de divorțuri a fost mai mare decât scăderea numărului de căsătorii. S-a accentuat scăderea naturală a populației și a devenit cea mai pronunțată din ultimii 7 ani (în T III).

În Trimestrul III din anul 2017, conform datelor BNS, numărul născuților-vii total pe țară a constituit 26049 pers., fiind în scădere cu 7,8% comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent, rata natalității a fost de 9,8 născuți-vii la 1000 locuitori, fiind în scădere cu 0,8 p.p. f.p.s.a.p. Numărul de decedați a constituit 27585 pers., înregistrând o scădere de 3,6% f.p.s.a.p., iar rata mortalității a ajuns la 10,4 decedați la 1000 locuitori, în scădere cu 0,4 p.p. f.p.s.a.p. Numărul copiilor decedați în vârstă sub 1 an în T III din anul 2017 a constituit 251 cazuri și s-a redus cu 5 cazuri în comparație cu perioada similară a anului precedent. Scăderea naturală în T III din 2017 a constituit -1536 persoane (-362 persoane în același trimestru din anul precedent) sau -0,6 persoane la 1000 de locuitori (-0,2 persoane la 1000 de locuitori în același trimestru din anul precedent). În comparație cu T III din 2016 scăderea naturală s-a accentuat în T III din 2017 și a devenit cea mai pronunțată din ultimii 7 ani (în T III).

Numărul căsătoriilor total pe țară în T III din anul 2017 a constituit 16366, micșorându-se cu 3,0% față de perioada similară a anului trecut, iar rata nupțialității a constituit 6,1 căsătorii la 1000 locuitori, reducându-se cu 0,2 p.p. f.p.s.a.p. Indicatorul în cazul numărului divorțurilor din țară a constituit 6978, fiind în scădere cu 12,3% față de aceeași perioadă a anului precedent. Rata divorțialității a constituit 2,6 divorțuri la 1000 locuitori, cu 0,4 p.p. mai puțin f.p.s.a.p.

Figura 6.1. Mișcarea naturală a populației în trimestrul III în anii 2010-2017

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

În ceea ce privește migrația internă determinată de schimbarea domiciliului în T III din 2017 numărul total de sosiri/plecări în interiorul țării a constituit 23335 persoane, cu 3,0% mai puțin

decât în p.s.a.p. Dintre acestea, au fost 14268 sosiri în localități urbane, fiind cu 4,0% mai multe decât în p.s.a.p. și 9067 sosiri – în localități rurale (cu 12,4% mai puține decât în p.s.a.p.). Din numărul total de plecări 10029 au fost din localități urbane (cu 3,2% mai mult f.p.s.a.p.) și 13306 – din localități rurale (cu 7,3% mai puțin f.p.s.a.p.). Cea mai mare parte a sosirilor a fost în localități urbane (61,1%), iar a plecărilor – din localitățile rurale (57,0%). Cea mai mare parte a populației ce pleacă din localitățile rurale o reprezintă tinerii cu vârsta între 15 și 34 de ani (61,2%), iar cea mai mare pondere a populației ce pleacă din localități urbane o deține populația cu vârsta între 15 și 34 de ani (46,4%). Tinerii cu vârsta între 15 și 34 de ani dețin și cele mai mari ponderi ale sosirilor (52,3% – în localități urbane, 52,8% – în localități rurale).

Privitor la migrația forței de muncă, în T III din 2017 din țară au emigrat 351,0 mii persoane, cu 1,2% mai mult decât în p.s.a.p. Majoritatea dintre aceste persoane o constituiau bărbații (67,8%). Dintre bărbați 73,2 mii au emigrat din localități urbane (cu 6,4% mai puțin f.p.s.a.p.), iar 164,8 mii – din localități rurale (cu 4,1% mai mult f.p.s.a.p.). Dintre femei 28,7 mii au emigrat din localități urbane (cu 14,4% mai mult f.p.s.a.p.), iar 84,2 mii – din localități rurale (cu 1,3% mai puțin f.p.s.a.p.). În cazul bărbaților plecați, cea mai mare parte dintre ei (43,1%) erau între 25 și 34 de ani. Dintre femeile plecate, 28,7% erau între 25 și 34 ani, 24,2% - între 35 și 44 ani, 22,8% – între 45 și 54 ani.

Piața forței de muncă

În T III din anul 2017 indicatorii cu privire la activitatea economică a forței de muncă ca populația economic activă, populația ocupată, rata de activitate, rata de ocupare s-au redus în comparație cu perioada similară a anului precedent, pe când numărul șomerilor și rata șomajului au crescut. Grupul NEET a ocupat o pondere de 29,1% din populația din grupa de vârstă de 15-29 ani. Persoanele care nu doresc să lucreze constituie 78,1% din populația inactivă (de 15 ani și peste), care la rândul ei, constituie 56,1% din populația totală din această grupă de vârstă.

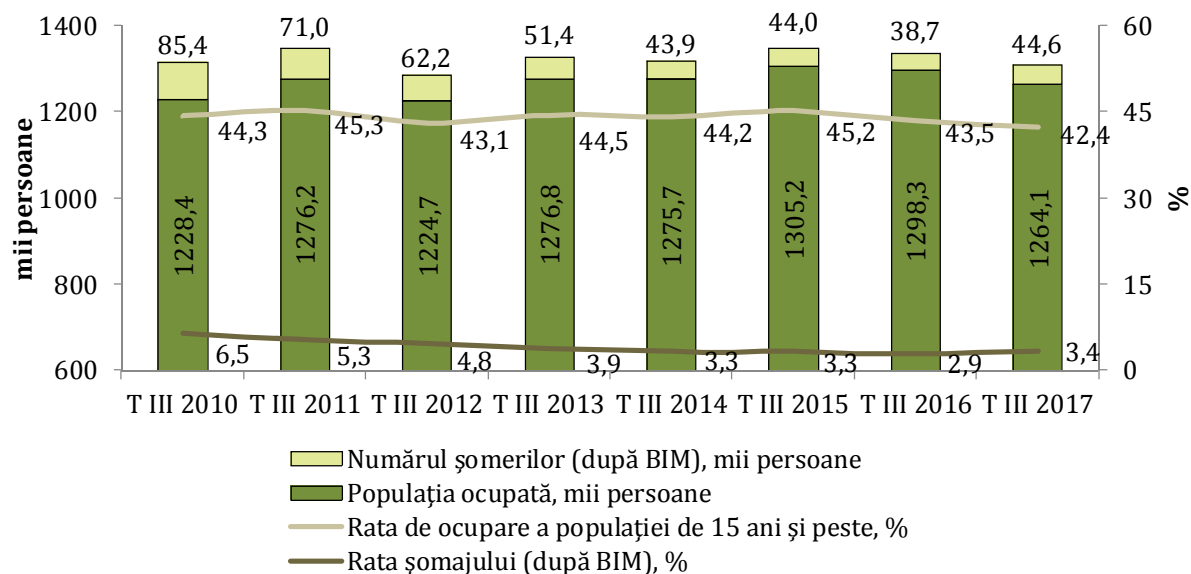
În Trimestrul III din 2017 populația economic activă a constituit 1308,7 mii pers., reducându-se cu 2,1% sau cu 28,3 mii persoane în comparație cu trimestrul respectiv din anul precedent. Totodată, rata de activitate a populației a fost de 43,9% și s-a redus cu 0,9 p.p. f.p.s.a.p. În rândul persoanelor economic active nu s-au înregistrat diferențe semnificative între bărbați (50,4%) și femei (49,6%), pe când în funcție de mediu există disparități mai semnificative, rata de activitate fiind mai mare în mediul rural (54,9%) decât în cel urban (45,1%).

În grupa de vârstă 15-29 ani rata de activitate a persoanelor economic active a constituit 31,6%, iar în grupa 15-64 ani – 48,5%. Rata de activitate economică a populației în vârstă de muncă (după legislația națională: 16-56 ani – femei și 16-61 ani – bărbați) a constituit 51,2%.

Populația ocupată a fost de 1264,1 mii persoane în T III din 2017, micșorându-se cu 2,6% comparativ cu p.s.a.p. Precum și la populația economic activă, nu au fost diferențe pe sexe – bărbați – 50,2% și femei – 49,8%. Ponderea persoanelor ocupate în mediul urban a fost mai mică decât cea din mediul rural: în localități urbane – 44,0%, în localități rurale – 56,0%.

Rata de ocupare a populației de 15 ani și peste a atins 42,4%, micșorându-se ușor față de nivelul p.s.a.p. (43,5%). Ea a fost mai ridicată la bărbați – 45,2% decât la femei (39,9%). După mediile de reședință, rata de ocupare a constituit în mediul urban – 42,4%, depășind puțin pe cea din mediul rural – 42,3%. Rata de ocupare a persoanelor în vârstă de muncă (16-56/61 ani) a avut valoarea de 49,3%, a persoanelor în vârstă de 15-64 ani – 46,8%, iar în grupa de vârstă 15-29 ani a constituit 29,1%.

Numărul șomerilor, conform Biroului Internațional al Muncii a constituit 44,6 mii pers., fiind cu 15,2% mai mare decât în p.s.a.p. (38,7 mii). Șomajul a fost într-o proporție mai mare în rândul bărbaților – 55,3% din numărul total al șomerilor, precum și în rândul persoanelor din localități urbane – 77,3%.

Figura 6.2. Evoluțiile ratelor de activitate, ocupare și a șomajului populației de 15 ani și peste, în Trimestrul III al anilor 2010-2017

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

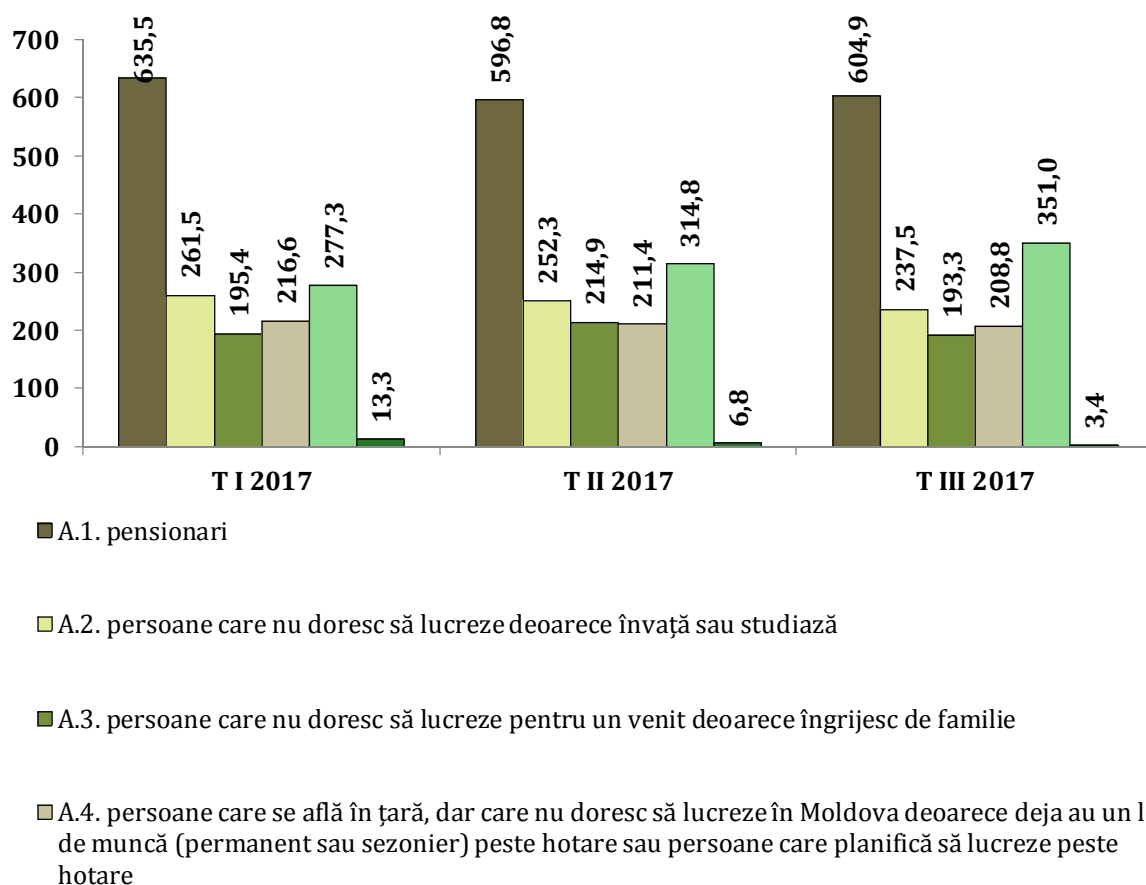
Rata șomajului la nivelul țării în T III din 2017 a fost de 3,4%, majorându-se cu 0,5 p.p. față de p.s.a.p. (2,9%). Rata șomajului la bărbați a constituit 3,7%, iar la femei – 3,1%. Au fost înregistrate disparități între ratele șomajului în mediul urban și cel rural (respectiv, 5,8% și 1,4%). În rândurile tinerilor (15-24 ani) rata șomajului a fost de 12,6%, iar în categoria de vârstă 15-29 ani a constituit 7,7%.

Populația inactivă din țară (15 ani și peste) în T III din anul 2017 a fost de 1675,2 mii persoane, constituind 56,1% din populația totală de această categorie de vârstă și s-a majorat cu 0,9 p.p. f.p.s.a.p. În populația inactivă se includ:

- persoanele care nu doresc să lucreze (1308,0 mii persoane sau 78,1% din populația inactivă), dintre care:
  - a) pensionari (604,9 mii persoane sau 46,2% din persoanele care nu doresc să lucreze);
  - b) persoane care nu doresc să lucreze, deoarece învață sau studiază (237,5 mii persoane sau 18,2% din persoanele care nu doresc să lucreze);
  - c) persoane care nu doresc să lucreze pentru un venit, deoarece îngrijesc de familie (193,3 mii persoane sau 14,8% din persoanele care nu doresc să lucreze);
  - d) persoane care se află în țară, dar care nu doresc să lucreze în Moldova, deoarece deja au un loc de muncă (permanent sau sezonier) peste hotare sau persoane care planifică să lucreze peste hotare (208,8 mii persoane sau 16,0% din persoanele care nu doresc să lucreze);
- persoanele declarate de către gospodării aflate peste hotare, la lucru sau în căutare de lucru (351,0 mii persoane sau 21,0% din populația inactivă);
- persoanele descurajate în a-și mai găsi un loc de muncă în țară (3,4 mii persoane sau 0,2% din populația inactivă).

În Figura 6.3 se poate observa că numărul persoanelor declarate de către gospodării aflate peste hotare, la lucru sau în căutare de lucru a crescut puternic în primele 3 trimestre ale anului 2016

(cu 26,6% sau cu 73,7 mii persoane), totodată s-a redus puternic numărul persoanelor descurajate în a-și mai găsi un loc de muncă în țară (cu 9,9 mii persoane sau cu 74,4%), ceea ce mai degrabă poate fi o consecință a faptului că o mare parte din aceste persoane ar fi plecat peste hotare, decât că și-au găsit un loc de muncă în țară.

Figura 6.3. Dinamica unor categorii de persoane din populația economic inactivă în perioada T I 2017 - T III 2017, mii persoane

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Boxa 6.1. Modificarea și completarea codului Muncii al RM

Proiectul legii pentru modificarea și completarea Codului muncii al Republicii Moldova (nr. 154 – XV din 28.03.2003) a fost votat de către Parlament pe 20.07.2017. Printre principalele modificări este: dreptul angajatului de a concedia salariatul chiar după o singură încălcare gravă a obligațiilor de muncă, precum și a concedia persoanele care au atins vârsta de pensionare, dar cu posibilitatea de a fi angajate pe o perioadă determinată, a fost redus și concediul suplimentar neplătit pentru îngrijirea copilului de la termenul de 6 ani la 4 ani, astfel, reducerea termenului de concediu vine să stimuleze participarea mai activă a femeilor pe piața muncii.

Conform noilor prevederi, angajatorii sunt obligați să ofere salariaților în anul de muncă cel puțin 14 zile calendaristice din contul concediului de odihnă anual, iar partea rămasă urmând a-i fi acordată până la sfârșitul anului următor.

Scopul modificărilor la Codul muncii este de a îmbunătăți climatul investițional prin liberalizarea relațiilor contractuale dintre angajator și angajat.

Surse:

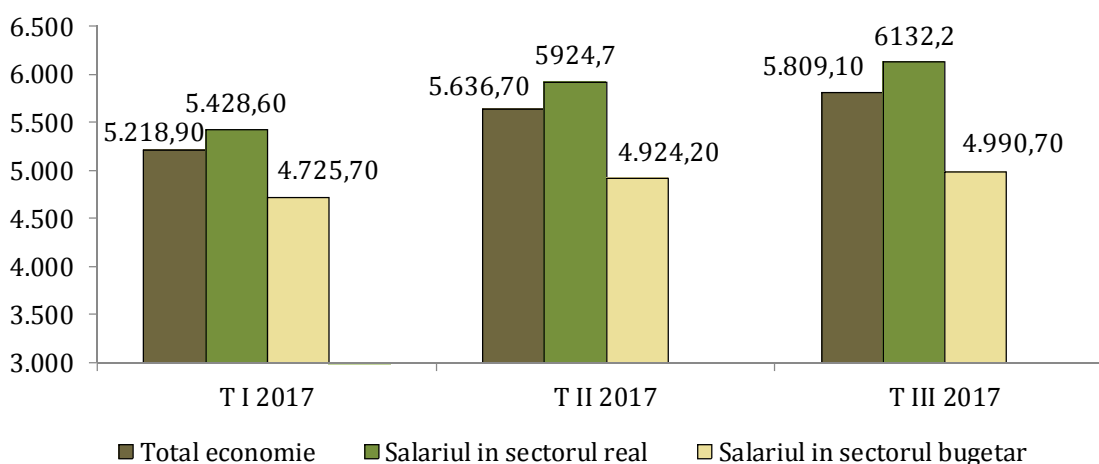
<http://parlament.md/ProcesulLegislativ/Proiectedeactelegislative/tabid/61/LegislativId/3824/language/ro-RO/Default.aspx>; <http://lex.justice.md/md/326757/>

Grupul NEET îl constituie tinerii în grupa de vârstă de 15-29 ani, ce nu sunt parte a populației ocupate, nu studiază în sistemul formal de educație și nu participă la cursuri sau alte instruirii din afara sistemului formal de educație. În T III din 2017 acest grup a deținut o pondere de 29,1% din populația din grupa de vârstă de 15-29 ani (în afară de populația plecată peste hotare la lucru sau în căutarea unui loc de muncă).

Remunerarea muncii

Trimestrul III al anului 2017 este caracterizat atât de o creștere a salariului nominal mediu lunar (5809,1 MDL) cu 11,1% față de același trimestru al anului precedent, cât și a celui real mediu lunar – cu 3,4%. În sectorul bugetar salariul mediu lunar (4990,7 MDL) s-a majorat f.p.s.a.p. cu 10,4%, într-o mai mică măsură decât câștigul salarial mediu lunar din sectorul real (6132,2 MDL), care a crescut f.p.s.a.p. cu 11,0%. Cele mai bine plătite tipuri de activități economice sunt: Informații și comunicații, Activități financiare și de asigurări și Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat.

În T III din anul 2017 câștigul salarial nominal mediu lunar brut a constituit 5809,1 MDL, înregistrând o majorare de 11,1% față de T III din 2016. Indicele câștigului salarial real pentru T III din anul 2017 față de T III din anul 2016 (calculat ca raport între indicele câștigului salarial nominal brut și indicele prețurilor de consum) a fost de 103,4%, fiind în creștere cu 3,4% față de nivelul trimestrului III al anului precedent. În T III din anul 2017, câștigul salarial mediu lunar în sectorul bugetar a fost de 4990,7 MDL (mai mult cu 10,4% față de T III din anul 2016), în sectorul economic real – 6132,2 MDL (mai mult cu 11,0% față de T III din anul 2016). După tipurile de activități economice, cel mai mare salariu mediu lunar în T III din anul 2017 s-a înregistrat în: *Informații și comunicații* – 12775,1 MDL (219,9% din salariul mediu pe economie), *Activități financiare și de asigurări* – 10763,9 MDL (185,3% din salariul mediu pe economie), *Producția și furnizarea de energie electrică și termică, gaze, apă caldă și aer condiționat* – 10614,6 MDL (182,7%). Cele mai mici salarii în T III din anul 2017 au primit persoanele din următoarele activități economice: *Artă, activități de recreere și de agrement* – 3209,3 MDL (55,2% din salariul mediu pe economie), *Activități de cazare și alimentație publică* – 3965,9 MDL (68,3% din salariul mediu pe economie) și *Agricultură, silvicultură și pescuit* – 4035,5 MDL (69,5%).

Figura 6.4. Dinamica salariului nominal în sectorul bugetar și în cel real în perioada TI 2017 – TIII 2017, MDL

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Boxa 6.2. Majorarea mărimii salariilor de bază în sectorul bugetar

Conform Legii Nr. 208 din 06.10.2017 pentru modificarea anexei nr.1 la Legea nr. 355/2005 cu privire la sistemul de salarizare în sectorul bugetar, salariile bugetarilor au fost majorate. Această majorare a fost implementată în 2 etape:

- de la 1 septembrie 2017 au fost majorate salariile angajaților din instituțiile de învățământ, cultură și artă, medico-sanitare, asistență socială, cultură fizică și sport.
- de la 1 ianuarie 2018 vor beneficia de majorare și ceilalți bugetari din sfera științei și inovării, militarilor, polițiștilor și ale altor angajați din organele apărării naționale, securității statului și ordinii publice.

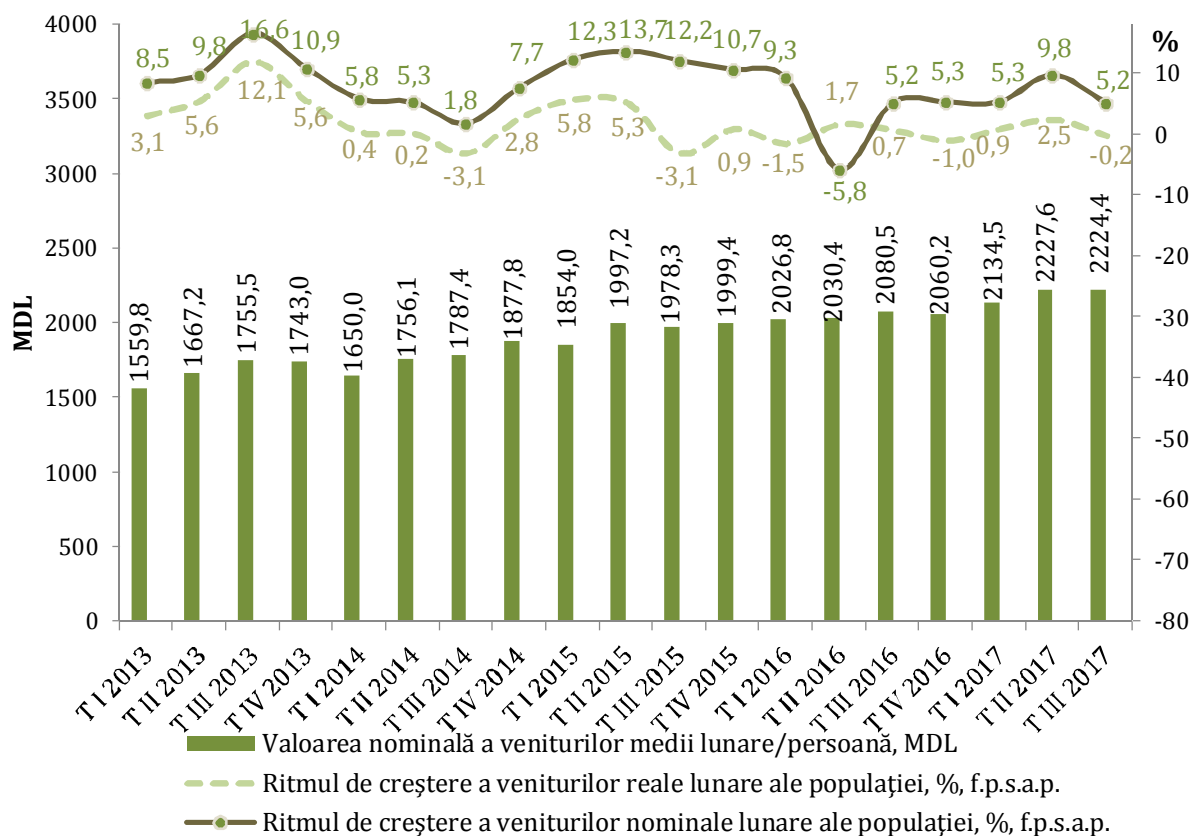
Salariul tarifar pentru categoria I este stabilit în cuantum de 1100 MDL în creștere progresivă cu 100 MDL până la 200 MDL pentru categoria de salarizare 25.

Din bugetul statului vor fi alocate aproape 337 de mil.MDL.

Sursa:<http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371985>

Veniturile disponibile ale populației pe o lună în T III din anul 2017 au constituit 2224,4 MDL în medie la o persoană, fiind în creștere cu 6,9% f.p.s.a.p. În termeni reali veniturile populației au rămas la nivelul perioadei similare a anului precedent. Cele mai importante surse de venit rămân a fi în continuare: salariile (43,5%), prestațiile sociale (25,8%) și transferurile bănești din afara țării (14,6%).

Veniturile disponibile ale populației în T III din anul 2017 au fost în medie la o persoană pe lună în mărime de 2224,4 MDL, cu 6,9% mai mult decât în p.s.a.p. În T III din 2017 veniturile populației în termeni reali cu ajustarea la indicii prețurilor de consum au rămas la nivelul p.s.a.p. Contribuția salariilor în structura veniturilor populației rămâne în continuare cea mai importantă sursă financiară. Veniturile din salarii reprezintă 43,5% din veniturile total disponibile, ponderea acestora fiind în creștere față de T III al anului 2016 cu 1,9 p.p. Prestațiile sociale sunt a doua sursă semnificativă de venit a moldovenilor ce constituie 25,8%, majorându-se cu 1,5 p.p. f.p.s.a.p. La formarea veniturilor au contribuit și activitățile pe cont propriu cu o pondere de 12,4% din veniturile medii lunare ale unei persoane, dintre care de la activitățile individuale agricole – 8%, iar din activitatea individuală non-agricolă – 4,4%. Încă o sursă foarte importantă pentru bugetul gospodăriei casnice o reprezintă transferurile bănești de peste hotare. Acestea constituie 14,6% din totalul veniturilor sau cu 1,5 puncte procentuale mai puțin comparativ cu p.s.a.p. Veniturile populației din mediul urban, în medie, au fost cu 555,7 MDL mai mari sau de 1,3 ori mai mari față de cele din mediul rural. Pentru populația din mediul urban principalele surse de venituri sunt activitatea salarială, care a asigurat veniturile populației în proporție de 57,8% (în creștere f.p.s.a.p. cu 2,5 p.p.) și prestațiile sociale – 24,8% (în creștere f.p.s.a.p. cu 1,7 p.p.). Veniturile populației din mediul rural sunt generate în baza activității salariale în proporție de 29,2%, iar contribuția acesteia fiind de 2 ori mai mică decât în mediul urban. În același timp, veniturile din activitatea individuală agricolă au avut o pondere de 15,2% din veniturile disponibile totale. Veniturile populației din mediul rural într-o proporție mai mare depind de prestațiile sociale și de transferurile de peste hotare decât veniturile populației din mediul urban. Astfel, prestațiile sociale în localitățile rurale au o proporție de 26,7%, în timp ce în localități urbane ponderea lor a fost de 24,8%, iar transferurile din afara țării în sate dețin o pondere de 21,1%, în timp ce în orașe ponderea dată este de 8,3%.

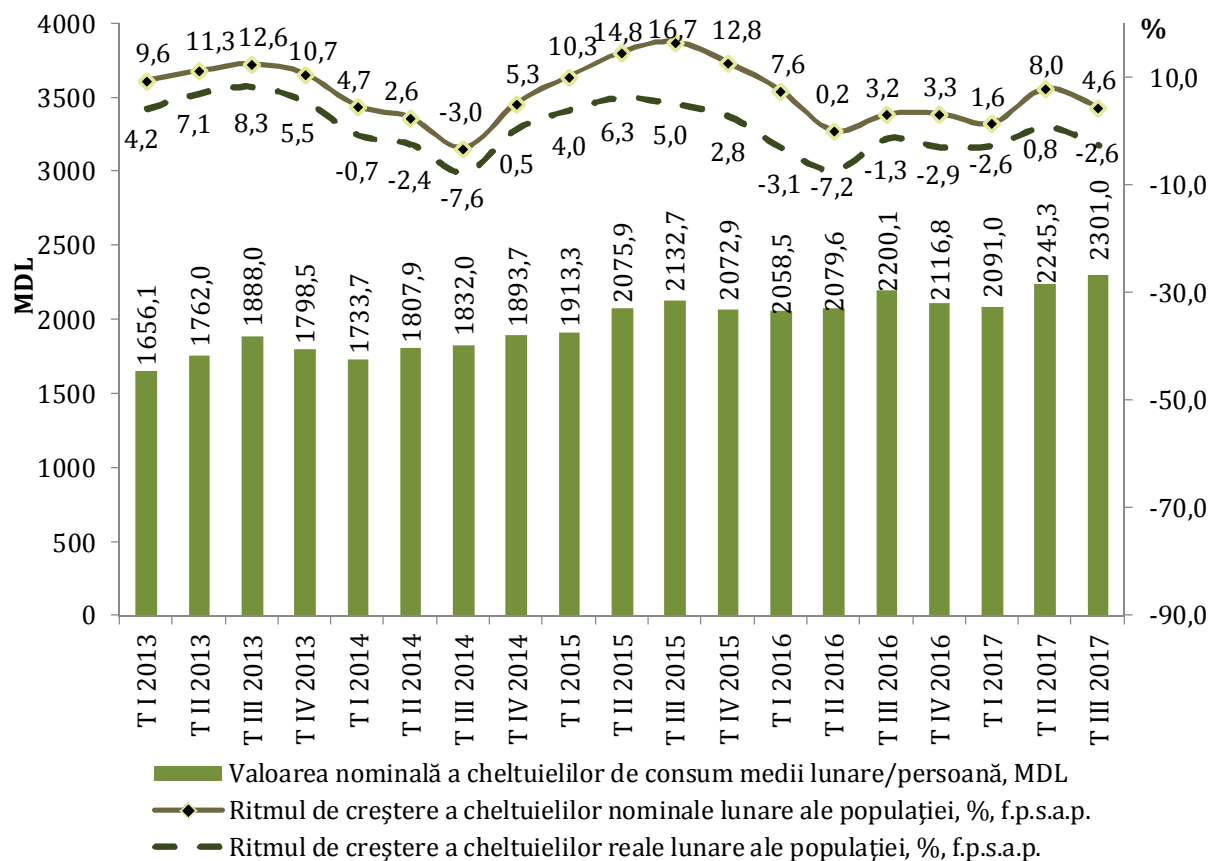

Figura 6.5. Evoluția veniturilor disponibile ale populației, valoarea nominală și ritmuri de creștere, pe trimestre, T I 2013 – T III 2017

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Cheltuielile de consum medii lunare ale populației în T III din 2017 au constituit în medie pe o persoană 2301,0 MDL, majorându-se cu 4,6% față de T III din anul 2016. În termeni reali, ajustând la indicii prețurilor de consum, cheltuielile populației s-au micșorat în medie cu 2,6% f.p.s.a.p. Cea mai mare parte a cheltuielilor continuă să fie direcționată spre: consumul alimentar (43%), întreținerea locuinței (19,8%) și îmbrăcăminte și încălțăminte (10,8%).

Cheltuielile de consum medii lunare ale populației în medie pe o persoană în T III din anul 2017 au fost de 2301,0 MDL, majorându-se cu 4,6% f.p.s.a.p. În termeni reali (ajustând la indicii prețurilor de consum), cheltuielile populației s-au micșorat în medie cu 2,6% f.p.s.a.p. În T III din 2017, consumul alimentar constituie cea mai mare parte a cheltuielilor – 43% (41,3% în T III din 2017). Cheltuielile pentru întreținerea locuinței în medie la o persoană au avut o pondere de 19,8% din cheltuielile de consum totale (18,0% în T III din anul 2017). Cheltuielile pentru îmbrăcăminte și încălțăminte au constituit 10,8% (ca și în p.s.a.p.), pentru servicii de sănătate – 5,7% (7,4% în p.s.a.p.), pentru comunicații – 4,2%, dotarea locuinței – 4,0%, transport – 3,5%, învățământ – 0,3%, etc. Cheltuielile de consum ale populației din mediul urban în medie au constituit 2718,0 MDL pe lună pe o pers., cu 743,9 MDL sau de 1,4 ori mai mult decât în mediul rural. Populația din mediul urban, pentru consumul de produse alimentare a direcționat 40,3% din cheltuielile lunare de consum (38,7% în T III din 2016), iar în mediul rural – 45,9% (44,1% în T III din 2016). Totodată, populația urbană a cheltuit mai mult pentru comunicații – 4,3% versus 4,1% în mediul rural, pentru dotarea locuinței – 4,2% față de 3,7%, transport – 4,1% versus 2,9%, pentru hoteluri, cafenele și restaurante – 3,0% versus 0,4%, servicii de agrement – 1,5% versus 0,7%. Populația rurală a cheltuit mai mult pentru întreținerea locuinței (19,8% față de 19,7% în mediul urban), îmbrăcăminte, încălțăminte – 11,1% în comparație cu 10,6% în mediul urban, pentru servicii de sănătate – 6,0% (comparativ cu 5,5% în mediul urban).

Figura 6.6. Evoluția cheltuielilor de consum, valoarea nominală și ritmuri de creștere, pe trimestre, T I 2013 - T III 2017

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Boxa 6.3. Tichetele de masă – instrument important pentru alimentarea angajaților

În Monitorul Oficial nr. 364-370 din 20 octombrie 2017 a fost publicată Legea nr. 166 din 21 septembrie 2017 cu privire la tichetele de masă, care reglementează procedura de emitere, acordare, acceptare și rambursare a valorii tichetelor de masă, statutul operatorilor, precum și raporturile dintre operatori, angajatori și unitățile comerciale de alimentație publică. Tichetelor de masă li s-a oferit un rol privilegiat în raport cu alte instrumente de distribuire a alocațiilor pentru alimentare.

Conform prevederilor legale, acordarea tichetelor de masă este un drept, nu o obligație pentru angajator. Astfel, valoarea tichetului de masă poate varia între 35-45 MDL, pe când alte alocații pentru nutriția angajaților, diferite de tichete, nu pot depăși 35 MDL.

Sursa: <http://lex.justice.md/index.php?action=view&view=doc&lang=1&id=371965>

Protecția socială a populației. Conform datelor Casei Naționale de Asigurări Sociale, numărul pensionarilor aflați la evidența organelor de protecție socială la 1 octombrie 2017 a constituit 718,3 mii persoane sau cu 31,8 mii persoane mai mult comparativ cu 1 octombrie 2016. Mărimea medie a pensiei lunare stabilite la 1 octombrie 2017 a constituit 1495,72 MDL, fiind în creștere cu 17,1% față de 1 octombrie 2016.

Dezvoltarea socială a regiunii din partea stângă a râului Nistru⁶

Situația demografică. Declinul natural al populației în perioada ianuarie-septembrie 2017 s-a ridicat la 1603 persoane și a crescut cu 4,2% față de ianuarie-septembrie 2016. În această perioadă s-au înregistrat 3405 nașcuți-vii, comparativ cu perioada corespunzătoare din anul precedent, numărul lor a scăzut cu 99 de persoane sau cu 2,8%, iar numărul de decese a ajuns la 5008 pers., fiind cu 0,7% mai mic decât în perioada similară a anului trecut. În perioada ianuarie-septembrie 2017 în comparație cu ianuarie-septembrie 2016 numărul de decese cauzate de neoplasme a crescut cu 3,6%, de la boli ale sistemului digestiv cu 2,4%, de la boli coronariene cu 0,3%. În același timp, decesele cauzate de otrăviri, răniri și crime au scăzut cu 13,3%, cele cauzate de leziunile vasculare cerebrale – cu 2,4%.

Mortalitatea infantilă a copiilor sub vârsta de un an pentru ianuarie-septembrie 2017 a fost de 25 persoane, ceea ce reprezintă cu 25,0% mai mult decât în ianuarie-septembrie 2016. Principalele cauze sunt:

- condițiile care au apărut în perioada perinatală – 11 cazuri;
- anomalii congenitale – 9 cazuri.

Creșterea migrațională a populației în perioada ianuarie-septembrie 2017, ținând cont de migrația internă și externă, a fost de 299 de persoane, în aceeași perioadă a anului trecut, însă, a avut loc o scădere migrațională de 1660 de persoane. Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie 2017 au sosit 6428 pers. (din afara regiunii – 2804 pers.), ceea ce reprezintă 148,8% din numărul de sosiri în aceeași perioadă a anului precedent, dintre ei copii sub vârsta de 16 ani – 1437 pers., sau 22,4% din numărul total de sosiri. Au plecat 6129 pers. (în afara regiunii – 2311 pers.) sau 102,5% din cei care au plecat în ianuarie-septembrie 2016, inclusiv copii cu vârsta mai mică de 16 ani – 994 pers. sau 16,2% din numărul total de plecări. Din numărul total de sosiri în regiune – 48,9% sunt bărbați (3143 pers.), numărul bărbaților care pleacă din țară constituie 49,7% (3046 pers.).

În perioada ianuarie-septembrie 2017 în zonele urbane au sosit 4305 pers. și au plecat 4286 pers., ceea ce reprezintă 151,4%, respectiv 101,5% față de perioada ianuarie-septembrie 2016. Au venit din afara regiunii 2114 pers. și au plecat din regiune 1817 pers. În mediul rural au sosit 2123 pers. și au plecat 1843 pers., ceea ce reprezintă 143,7%, respectiv, 104,7%, comparativ cu perioada ianuarie-septembrie 2016. Din afara regiunii au venit 690 pers. și 494 pers. au plecat din regiune.

Numărul **căsătoriilor** înregistrate a fost de 2127, în comparație cu perioada similară a anului trecuta crescut cu 2,9%. Numărul de **divorțuri** a atins cifra de 1318, comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent a crescut cu 5,8%.

Piața forței de muncă. Numărul de angajați ai organizațiilor din toate sectoarele economice (cu excepția întreprinderilor mici, organizațiilor religioase și non-profit, structurilor de securitate și autorităților vamale) la 1 octombrie 2017 a fost de 96,4 mii pers., comparativ cu aceeași perioadă a anului precedent a scăzut cu 1850 pers. sau cu 1,9%. De la începutul anului 2017 numărul cetățenilor înregistrați la agențiile de ocupare a forței de muncă care au primit loc de muncă a constituit 13974 pers., dintre care 636 - la locuri de muncă nou-create. Procentul de înlocuire a lucrătorilor disponibilizați cu personal nou a fost de 95,8%. În perioada ianuarie-septembrie 2017 din instituții și organizații s-au concediat 14580 persoane, ceea ce reprezintă 15,0% din numărul scriptic de angajați de la începutul anului. Motivul principal de întrerupere a contractului de muncă este concedierea din propria inițiativă a angajatului (12196 de pers. (83,6%)).

Potrivit Fondului de asigurări sociale ale Transnistriei la sfârșitul lunii septembrie 2017 numărul cetățenilor înregistrați oficial ca șomeri a constituit 6163 pers., ceea ce reprezintă cu

⁶Analiza a fost efectuată în baza datelor Serviciului Statistic al regiunii din partea stângă a râului Nistru.

49,0% mai mult față de nivelul de la sfârșitul lunii septembrie a anului 2016. Din numărul total de cetățeni înregistrați femeile reprezintă 3037 pers. sau 49,3%. În ianuarie-septembrie 2017 prin intermediul Agenției Transnistrene pentru Ocuparea Forței de Muncă au fost înregistrați 9386 pers. ca șomeri, dintre care 4437 pers. sunt femei (47,3% din numărul total al cetățenilor înregistrați). În perioada ianuarie-septembrie 2017, s-au cheltuit 18000 mii de ruble pentru plata ajutoarelor de șomaj. Prestații de șomaj au primit 5074 pers., mărimea medie a ajutoarelor de șomaj s-a ridicat la 416,3 ruble sau 31,4% din bugetul minimului de existență în medie pe cap de locuitor. Pentru perioada ianuarie-septembrie a anului 2017, cu ajutorul serviciului de ocupare a forței de muncă, au fost angajate 1611 persoane, dintre care 1386 persoane (86,0%) dintre persoanele recunoscute ca șomeri.

Remunerarea muncii

Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie 2017 salariul nominal mediu lunar al unui angajat din regiune (cu excepția afacerilor mici, organizațiilor religioase și non-profit, agențiilor de aplicare a legii și autorităților vamale) a fost de 3901 de ruble, sau 102,2% față de nivelul perioadei ianuarie-septembrie 2016. La organizațiile bugetare, salariul mediu a fost de 2720 de ruble, ceea ce reprezintă cu 0,7% mai mult față de perioada similară a anului trecut⁷.

În perioada ianuarie-septembrie 2017, salariul nominal mediu lunar al unui angajat a fost mai mare decât salariul mediu pe regiune în următoarele ramuri economice: „Electro- și radio-comunicații” (10021 ruble sau 787 dolari SUA), „Asigurări” (6893 ruble sau 541 dolari SUA), „Bănci și credite” (6875 ruble sau 540 dolari SUA), „Servicii de informare și de calculator” (5394 ruble sau 423 dolari SUA), „Industria” (5153 ruble sau 404 dolari SUA), „Construcții” (4547 ruble sau 357 dolari SUA), „Redacții și edituri” (4154 ruble sau 326 dolari SUA), „Gospodăria locativ-comunală” (4125 ruble sau 324 dolari SUA), „Transport” (4032 ruble sau 316 dolari SUA), „Comerț și alimentație publică” (3943 ruble sau 309 dolari SUA).

În același timp, salariul mediu lunar al unui angajata fost mai mic decât media pe economie a regiunii în următoarele ramuri: „Geologie și meteorologie” (2044 ruble sau 160 dolari SUA), „Asistență socială” (2126 ruble sau 167 dolari SUA), „Silvicultură” (2181 ruble sau 171 dolari SUA), „Comunicare poștală” (2249 ruble sau 177 dolari SUA), „Cultură și artă” (2454 ruble sau 193 dolari SUA), „Tipuri non-productive ale serviciilor publice” (2679 ruble sau 210 dolari SUA), „Învățământ” (2680 ruble sau 210 dolari SUA), „Sănătate” (2745 ruble sau 215 dolari SUA), „Știință” (2959 ruble sau 232 dolari SUA), „Agricultură” (3324 ruble sau 261 dolari SUA), „Cultură fizică, agrement și turism” (3729 ruble sau 293 dolari SUA), „Operații imobiliare” (3867 ruble sau 304 dolari SUA).

În ianuarie – septembrie 2017, cel mai mare salariu mediu lunar din industrie a fost înregistrat la angajații din sectorul "Metalurgie feroasă" (6308 ruble sau 495 dolari SUA) care este mai mare decât salariul mediu pe regiune cu 61,7%. Alte ramuri ale industriei în care salariul mediu lunar a fost mai mare decât salariul mediu lunar pe regiune au fost: "Energie electrică" (6033 ruble sau 474 dolari SUA) – cu 54,7% mai mare, "Inginerie mecanică și prelucrarea metalelor" (5489 ruble sau 431 dolari SUA) – cu 40,7% mai mare, "Industria alimentară" (4740 ruble sau 372 dolari SUA) – cu 21,5% mai mare, "Industria materialelor de construcții" (4317 ruble sau 339 dolari SUA) – cu 10,7% mai mare, "Făină și cereale și industria furajelor mixte" (4307 ruble sau 338 dolari SUA) – cu 10,4% mai mare.

Protecția socială a populației

În perioada iulie-septembrie 2017 numărul mediu al pensionarilor a constituit 121587 pers., dintre care pensie de muncă primesc 117393 pers., iar pensie socială - 4194 pers. În perioada iulie - septembrie 2017 mărimea medie a pensiei alocate a fost de 1346,98 ruble, ceea ce este cu

⁷ Cursul oficial de schimb mediu al autorității monetare din partea stângă a râului Nistru pe perioada ianuarie - septembrie 2017 - 1 dolar SUA=12,7366 ruble (https://www.cbpmr.net/data/sv_K_n_itog_02_12_17.pdf)

0,6% mai puțin decât în iulie-septembrie 2016 (pensia de muncă – 1372,31 ruble și pensia socială – 638,01 ruble).

Minimul de existență

În ianuarie-septembrie 2017 minimul de existență în medie pe cap de locuitor a constituit 1368 ruble, cu 7,0% mai mult decât în perioada corespunzătoare din 2016.

Tabelul 6.1. Minimul de existență în Regiunea din partea stângă a Nistrului în primele 9 luni ale anului 2017

(în medie pe o persoană, ruble pe lună)

	Total populație	Inclusiv:				
		Aptă de muncă		Pensionari	Copii	
		Bărbați	Femei		cu vârsta sub 6 ani	de la 7 până la 15 ani
<i>Ianuarie</i>	1317	1447	1369	1111	1219	1464
<i>Februarie</i>	1310	1440	1362	1106	1211	1457
<i>Martie</i>	1301	1429	1352	1098	1203	1447
<i>Aprilie</i>	1315	1446	1366	1110	1216	1464
<i>Mai</i>	1333	1467	1383	1125	1231	1487
<i>Iunie</i>	1390	1530	1438	1172	1290	1565
<i>Iulie</i>	1379	1519	1428	1160	1283	1553
<i>August</i>	1356	1494	1404	1138	1262	1522
<i>Septembrie</i>	1369	1511	1413	1149	1274	1542

Sursa: Conform datelor Serviciului Statistic al Transnistriei.

Infrațiuni. Potrivit Ministerului Afacerilor Interne a regiunii, în perioada ianuarie-septembrie 2017 au fost înregistrate 8643 cereri și rapoarte privind infrațiunile, cu 7,4% mai mult decât în perioada ianuarie-septembrie 2016. În perioada ianuarie-septembrie a anului 2017 au fost înregistrate 3525 infrațiuni, ceea ce reprezintă cu 1,3% mai mult decât în perioada ianuarie-septembrie a anului precedent. Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie 2017 au fost înregistrate 154 infrațiuni legate de traficul ilicit de arme; 472 infrațiuni legate de traficul de droguri; 24 crime comise folosind arme, muniții și explozivi. Din totalul infrațiunilor înregistrate 679 (19,3%) sunt clasificate ca fiind grave, 252 (7,1%) – la categoria infrațiunilor deosebit de grave. În comparație cu ianuarie-septembrie 2016 numărul infrațiunilor deosebit de grave a crescut cu 3,7%, iar infrațiunile grave – cu 0,9%. În ianuarie-septembrie 2017 au fost cercetate 3247 infrațiuni, dintre care 635 (19,6%) infrațiuni comise de persoane condamnate anterior, 428 (13,2%) – de către un grup de persoane, 389 (12,0%) – de femei, 214 (6,6%) – de cetățeni minori. Pe parcursul perioadei ianuarie-septembrie 2017 436 (13,4%) de infrațiuni au fost comise în stare de ebrietate alcoolică, narcotică sau în alte forme de intoxicații. Ca urmare a crimelor au suferit 1852 de persoane, dintre care au murit 29 persoane (1,6%), vătămări grave au fost cauzate sănătății la 49 victime (2,6%).

ANEXE STATISTICE

RESURSE PIB																												
Perioada	PIB			VAB			Agricultura			Industria			Construcții			Alte activități			Impozite nete pe produs									
	mil. lei pref. curente	în % f.p.s.a.p.	în %	mil. lei pref. curente	în % f.p.s.a.p.	în %	mil. lei pref. curente	în % f.p.s.a.p.	în %	mil. lei pref. curente	în % f.p.s.a.p.	în %	mil. lei pref. curente	în % f.p.s.a.p.	în %	mil. lei pref. curente	în % f.p.s.a.p.	în %	mil. lei pref. curente	în % f.p.s.a.p.	în %							
2011	82348,7	106,8	68390	106,3	10095	105,2	11518	110,2	2720	101,9	45831	101,3	13959	109,6	88227,8	99,3	73686	99	9896	146,6	14328	107,6	3041	101,8	50178	103,2	14542	100,8
2012	100510,5	109,4	83719	110,2	12383	146,6	14328	107,6	3373	105,3	55346	103,9	16791	105,1	111757,4	104,6	94228,3	105,2	14111,8	108,2	16246,8	110,6	3964,8	110,6	62112,3	103,8	17529,1	101,5
2013	121850,9	99,5	103160,8	99,6	14267,8	86,6	14919,3	103,4	4359,7	100,6	69441,4	102,8	18690,1	99,2	134476,6	104,1	114531,6	104,8	16409,4	118,2	20254,2	102,1	4388,4	93,3	73479,6	102,2	19945,0	100,6
2014	21499,2	103,7	17917,5	104,4	977,2	110,2	3373,0	105,7	597,9	108,9	13497,8	103,8	3581,7	100,7	26280,9	104,3	21985,9	104,9	2354	108,7	3959,1	110,5	1403,4	110,5	14823,9	104,4	4295	101,1
Trimestrul I 2014	34115	105,8	29372,9	106,2	6931,1	108,4	4420,0	106,1	1271,1	113,7	17293,1	104,8	4742	103,4	29862,3	104,2	24951,9	104,9	3849,6	107,3	4495,0	112,7	692,4	106,7	16497,5	102,2	4910,4	100,7
Trimestrul II 2014	24423,2	104,8	20473,7	105,2	914,7	104,4	4001,4	107,9	708,6	106,2	15763,5	105,2	3949,4	103,1	28526,8	102,5	23958,3	102,7	2064,6	102,7	4569,5	104,6	1521,4	101,1	16755,0	103,5	4568,5	101,5
Trimestrul III 2014	35889,6	96,3	30723,9	96,1	6484,8	82,6	4846,8	102,5	1393,5	98,2	19030,7	101,2	5165,7	97,6	33011,3	96,7	28004,8	96,9	4803,7	81,7	4010,9	98,1	736,2	98,9	19002,6	106,2	5006,5	95,6
Trimestrul IV 2014	27097,4	100,8	23018,9	100,6	1005,9	105,1	4529,9	101,14	697,3	96,0	17143,0	98,8	4078,4	102,2	31433,8	101,8	26575,5	102,4	2078,4	104,1	4839,2	100,00	1410,5	85,5	18247,4	102,5	4858,3	98,7
Trimestrul I 2015	39749,3	106,3	34143,8	107,1	8202,8	124,2	4647,6	101,2	1463,3	97,2	19099,6	101,3	5605,5	101,7	36196,0	106,5	30793,2	107,6	5122,2	117,6	5506,9	106,2	817,3	99,8	19346,8	105,5	5402,8	100,1
Trimestrul II 2015	29669,65	103,1	24685,63	103,7	990,94	101,8	4685,5	101,2	834,96	102,7	18643,5	107,5	4984,02	100,1	34251,17	102,5	28336,6	101,1	2140,64	93,1	5091,95	100	1592,77	105,5	19511,2	106,9	5914,57	110
Trimestrul III 2015	45523,5	105,4	38896,8	104,6	9241,1	106,0	6100,4	104,9	1625,5	104,0	21929,8	114,8	6626,7	110,1														

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	UTILIZĂRI PIB													
	PIB			Consum final			Formarea brută de capital fix			Variația stocurilor			Export net	
	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	mil. lei preț. curente	în % f.p.s.a.p.	
2011	82348,7	106,8	107,3	19178,8	113	725,2	x	x	-33645,8	x				
2012	88227,8	99,3	100,9	20864,1	101,8	-3,2	x	x	-35695,7	x				
2013	100510	109,4	105,2	23062	103,8	1721	x	x	-37442	x				
2014	111757,4	104,6	102,4	27608,2	110,1	1447,4	x	x	-40655,8	x				
2015	121850,9	99,5	98,1	29492,3	98,8	-1952,2	x	x	-36919,2	x				
2016	134476,6	104,1	103,0	30021,5	97,0	172,5	x	x	-37829,5	x				
Trimestrul I 2014	21499,2	103,7	100,5	4993,3	108,6	-238	x	x	-8182,2	x				
Trimestrul II 2014	26280,9	104,3	101,4	6683,6	107,6	-109,3	x	x	-9835,9	x				
Trimestrul III 2014	34115	105,8	103,3	8173,6	111,5	973,4	x	x	-10419,1	x				
Trimestrul IV 2014	29862,3	104,2	103,9	7757,7	112,1	821,4	x	x	-12218,6	x				
Trimestrul I 2015	24423,2	104,8	100,3	5972,5	107,8	-73,9	x	x	-8720,3	x				
Trimestrul II 2015	28526,8	102,5	100,1	7053,9	98,5	-865,8	x	x	-9165,7	x				
Trimestrul III 2015	35889,6	96,3	95,4	8534,7	95,2	594,4	x	x	-9731,5	x				
Trimestrul IV 2015	33011,3	96,7	97,6	7931,1	97,1	-1606,9	x	x	-9301,7	x				
Trimestrul I 2016	27097,4	100,8	101,9	5946,8	96,4	449,7	x	x	-9040,6	x				
Trimestrul II 2016	31433,8	101,8	101,8	6838,3	90,6	113,1	x	x	-9654,5	x				
Trimestrul III 2016	39749,3	106,3	104,1	8667,7	98,9	889,1	x	x	-9432,2	x				
Trimestrul IV 2016	36196,0	106,5	103,7	8568,7	101,0	-1279,3	x	x	-9702,1	x				
Trimestrul I 2017	29669,7	103,1	103,4	6657,4	103,3	830,5	x	x	-10175,5	x				
Trimestrul II 2017	34251,2	102,5	103,2	7449,2	106,3	756,6	x	x	-11534,37	x				
Trimestrul III 2017	45523,5	105,4	104,6	9662,6	98,9	1866,6	x	x	-10762,5	x				

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

PREȚURILE DE CONSUM				
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2012	4,6	3,8	4,2	6,2
2013	4,6	6,6	4,3	2,6
2014	5,1	6,5	5,5	2,5
2015	9,7	9,8	11,8	6,2
2016	6,4	7,4	6,3	4,9
T I 2015	6,1	5,8	9,3	1,9
T II 2015	8,0	8,7	11,1	2,6
T III 2015	11,1	10,7	12,8	8,6
T IV 2015	13,4	14,1	13,8	11,4
T I 2016	11,0	12,2	10,0	10,5
T II 2016	7,9	8,3	7,1	7,7
T III 2016	4,5	6,2	5,0	2,1
T IV 2016	2,5	3,2	3,5	0,2
T I 2017	4,3	4,5	4,7	3,1
T II 2017	7,1	8,4	4,9	8,2
T III 2017	7,4	8,9	4,4	8,9

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

PREȚURILE DE CONSUM				
	Ritmul de creștere al IPC, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele alimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele nealimentare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la servicii, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Ianuarie 2015	4,7	4,5	7,0	1,8
Februarie 2015	6,5	6	10,2	1,9
Martie 2015	7,1	7	10,7	2,1
Aprilie 2015	7,6	7,8	11	2,6
Mai 2015	8,1	9	11	2,6
Iunie 2015	8,3	9,2	11,4	2,7
Iulie 2015	8,6	8,7	12,2	3
August 2015	12,2	10,9	13,4	11,3
Septembrie 2015	12,6	12,6	12,9	11,4
Octombrie 2015	13,2	13,5	13,5	11,7
Noiembrie 2015	13,5	14,5	13,8	11,3
Decembrie 2015	13,6	14,3	14,1	11,3
Ianuarie 2016	13,4	14,6	13,3	11,3
Februarie 2016	10,3	11,8	8,8	10,0
Martie 2016	9,4	10,1	7,9	10,1
Aprilie 2016	8,3	9,3	7,2	7,8
Mai 2016	7,9	8,1	7,3	7,7
Iunie 2016	7,4	7,6	6,9	7,6
Iulie 2016	7	7,9	5,9	7,4
August 2016	3,6	6,2	4,5	-0,4
Septembrie 2016	3	4,6	4,6	-0,8
Octombrie 2016	2,5	3,5	3,9	-0,5
Noiembrie 2016	2,6	3,2	3,5	0,6
Decembrie 2016	2,4	2,8	3,2	0,5
Ianuarie 2017	3	3,8	3,9	0,3
Februarie 2017	4,7	4,8	5,1	3,9
Martie 2017	5,1	5	5,2	5,1
Aprilie 2017	6,6	7	5,5	7,5
Mai 2017	7,4	9,1	5	8,1
Iunie 2017	7,3	9	4,2	8,9
Iulie 2017	7,3	8,9	4,2	8,8
August 2017	7,3	8,4	4,9	8,6
Septembrie 2017	7,6	9,4	4,2	9,2
Octombrie 2017	7,9	10,6	4	8,7

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

PREȚURILE PRODUCȚIEI INDUSTRIALE						
	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor în construcții, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor la produsele agricole, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
2012	5,7/3,1*	3,8/4,7*	5,1/2,0*	9,2/11,4*	10	17,7
2013	3,2/3,3*	1,6/1,6*	3,8/3,8*	-0,4/-0,4*	8,3	-22,2
2014	5,5*	3,9*	6,5*	-1,4*	8,2	6,6
2015	6,3	4,4	6,8	2,8	8,0	22,5
2016	4,5	2,8	4,4	6,3	8,6	-3,4
T I 2015	5,7	5,6	6,3	0,7	7,7	1,0
T II 2015	4,5	4,2	5,0	0,3	7,9	-13,8
T III 2015	6,1	3,5	6,5	3,4	8,3	27,6
T IV 2015	8,9	4,6	9,2	6,8	8,2	33,0
T I 2016	6,7	3,3	6,2	10,7	9,1	-0,4
T II 2016	5,2	3,1	5,1	6,6	7,6	7,8
T III 2016	3,5	2,7	3,5	3,6	8,7	-7,5
T IV 2016	2,8	2,1	2,6	4,4	8,9	-4,8
T I 2017	2,9	1,3	3,2	1,4	6,6	0,8
T II 2017	3,6	1,9	3,1	8,7	4,6	-1,1
T III 2017	3,9	3,9	3,2	11,5	2,1	1,2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

* Începând cu ianuarie 2014 în statistica prețurilor producției industriale este utilizat clasificatorul CAEM, rev.2 armonizat la clasificatorul NACE-2. Pentru anii 2012-2013, IPPI a fost recalculat din CAEM rev.1 în CAEM, rev.2 în retrospectivă.

PREȚURILE PRODUCȚIEI INDUSTRIALE

	Ritmul de creștere al IPPI, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria extractivă, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din industria prelucrătoare, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)	Ritmul de creștere al prețurilor din sectorul energetic, % (comparativ cu perioada similară a anului trecut)
Januarie 2015	4,6	7,0	7,0	0,8
Februarie 2015	6,2	5,1	7	0,6
Martie 2015	6,2	4,6	6,9	0,8
Aprilie 2015	5,5	5,3	6,1	0,3
Mai 2015	4,5	4,7	5	0,3
Iunie 2015	3,4	2,6	3,9	0,3
Iulie 2015	3,8	3,4	4,2	0,3
August 2015	7,4	3,4	7,2	9,8
Septembrie 2015	7,2	3,7	8,2	0,2
Octombrie 2015	8,2	3,9	9,3	0,2
Noiembrie 2015	9,3	4,6	9,4	9,8
Decembrie 2015	9,1	5,3	9,0	10,5
Januarie 2016	8,2	4,2	8,1	9,7
Februarie 2016	6,2	3,6	5,6	11,1
Martie 2016	5,6	2,2	4,9	11,4
Aprilie 2016	5,1	3,0	5,0	6,6
Mai 2016	5,4	3,1	5,3	6,6
Iunie 2016	5,2	3,3	5,1	6,6
Iulie 2016	4,9	2,5	4,7	6,7
August 2016	2,5	2,5	3,2	-2,6
Septembrie 2016	3,1	3	2,7	6,7
Octombrie 2016	3,1	1,9	2,5	9
Noiembrie 2016	2,4	2,7	2,3	2,4
Decembrie 2016	2,8	1,8	2,9	1,8
Januarie 2017	3	0,9	3,1	1,8
Februarie 2017	2,6	0,8	2,9	1,8
Martie 2017	3,2	2,2	3,5	0,5
Aprilie 2017	3,5	1,3	3,2	5,8
Mai 2017	3,6	1,1	3,1	8,3
Iunie 2017	3,7	3,2	2,9	12
Iulie 2017	3,8	3,6	3,1	12
August 2017	4	4,4	3,2	12
Septembrie 2017	3,9	3,6	3,2	10,5
Octombrie 2017	3,4	2,6	3	8,2

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele INCE.

CURSUL VALUTAR						
	Cursul nominal de schimb MDL/USD	Cursul nominal de schimb MDL/EUR	Ritmul de creștere a cursul nominal de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul nominal de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/USD, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)	Ritmul de creștere al cursul real de schimb MDL/EUR, % (comparativ cu perioada similară a anului precedent)
2012	12,1	15,6	3,2	-4,7	-3,0	-6,5
2013	12,6	16,7	3,9	7,4	1,5	4,3
2014	14,0	18,6	11,1	11,4	6,2	6,6
2015	18,8	20,9	34,3	12,4	19,7	2,2
2016	19,8	22,1	5,3	5,7	0,7	-0,6
T I 2015	18,0	20,4	34,7	10,9	25,7	4,2
T II 2015	18,1	20,1	32,6	6,9	21,7	-1,1
T III 2015	19,4	21,6	38,1	15,8	22,0	3,3
T IV 2015	19,9	21,8	32,5	16,2	16,7	2,6
T I 2016	20,1	22,1	11,4	8,8	1,0	-2,0
T II 2016	19,8	22,4	9,2	11,5	1,4	3,3
T III 2016	19,8	22,1	2,1	2,3	-1,5	0,2
T IV 2016	20,0	21,6	0,7	-0,7	-1,4	-2,6
T I 2017	20,0	21,2	-0,6	-0,4	-1,2	-6,4
T II 2017	18,8	20,6	-5,3	-7,9	-10,3	-12,7
T III 2017	17,9	21,0	-9,5	-4,9	-14,2	-10,1

Sursa: Conform datelor BNM, BNS, OCDE, calculele INCE.

FINANȚE PUBLICE						
Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Creșterea veniturilor la BPN, % (f.p.s.a.p.)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Creșterea cheltuielilor din BPN, % (f.p.s.a.p.)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Presiunea fiscală, %
2011	30150,5	9	32117	1	1958,5	31
2012	33526,1	11	35364	10	1837,9	31
2013	36908,5	10	38673,1	9	1764,6	37
2014	42446,8	0,15	44393,1	15	1946,7	32
2015	43660,7	2,86	46393,9	4,51	2733,2	35,8
2016	45946,9	5,24	48434	4,40	3 298,5	
Trimestrul I 2014	8413,2	0,12	8483,2	12	70	
Trimestrul II 2014	18847	0,13	19312	13	465	
Trimestrul III 2014	30454	0,18	30533,6	15	260,5	
Trimestrul IV 2014	42446,8	0,15	44393,1	15	1946,7	
Trimestrul I 2015	10173,8	20,93	9830,5	15,88	343,3	
Trimestrul II 2015	20790,5	10,31	21463,9	11,14	673,6	
Trimestrul III 2015	31822,5	4,49	32687,1	7,05	864,6	
Trimestrul IV 2015	43660,7	2,86	46393,9	4,51	2733,2	
Trimestrul I 2016	9916,9	-2,5	9826,4	-0,04	-90,5	
Trimestrul II 2016	21031,3	1,2	21709,4	1,1	678,1	
Trimestrul III 2016	32470,3	1,8	33516,0	2,5	1045,7	
Trimestrul IV 2016	45946,9	2,4	48434	2,8	3 298,5	
Trimestrul I 2017	11 993,2	20,8%	12 260,7	24,7%	678,8	
Trimestrul II 2017	24 909,2	18,5	25 010,7	15,2%	101,5	
Trimestrul III 2017	38425,5	18,3	37263,4	11,2	-1162,1	

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

FINANȚE PUBLICE

Perioada	Veniturile la BPN, mil. MDL	Cresțerea veniturilor la BPN, % (f.p.s.a.p.)	Cheltuielile din BPN, mil. MDL	Cresțerea cheltuielilor din BPN, % (f.p.s.a.p.)	Surse de finanțare a BPN, mil. MDL (sold la sfârșitul perioadei)	Datoria de stat, mil. MDL	Datoria de stat internă după maturitate, mil. MDL	Datoria de stat externă după maturitate, mil. MDL
	Ianuarie 2015	2620,3	11,04	2853,1	19,11	232,8	30105,0	7239,8
Februarie 2015	5449,0	8,58	6323,4	18,11	874,4	31168,6	6988,5	24180,1
Martie 2015	10173,8	20,93	9830,5	15,88	343,3	29901,3	6829,6	23071,7
Aprilie 2015	13550,4	14,86	13738,3	15,56	187,9	29883,2	6788,6	23094,6
Mai 2015	16693,2	13,03	17252,8	16,82	559,6	29926,3	6937,7	22988,6
Iunie 2015	20790,5	10,31	21463,9	11,14	673,6	31225,7	7090,7	24135,0
Iulie 2015	24634,1	11,11	25583,4	12,77	949,3	31259,9	7168,2	24091,7
August 2015	28020,7	3,99	29181,6	9,64	1160,9	32951,4	7224,8	25726,5
Septembrie 2015	31822,5	4,49	32687,1	7,05	864,6	33554,1	6714,2	26824,7
Octombrie 2015	35468,3	3,59	36499,4	4,83	1031,1	32947,2	6400,3	26546,9
Noiembrie 2015	39214,3	4,07	40567,1	4,65	1352,8	32714,7	6432,5	26282,2
Decembrie 2015	43660,7	2,86	46393,9	4,51	2733,2	33508,8	7225,4	26283,4
Ianuarie 2016	2582,0	-1,5	2485,1	-13	-96,9	34897,1	7439,7	27457,4
Februarie 2016	5567,4	2,2	6042,5	-4,4	475,1	34626,1	7884,8	26741,2
Martie 2016	9916,9	-2,5	9826,4	-0,04	-90,5	34794,7	8184,5	26610,2
Aprilie 2016	13579,6	0,2	14042,1	2,2	462,5	35356,5	8406,9	26949,6
Mai 2016	17018,1	1,9	17715,0	2,7	696,9	35556,3	8420,8	27135,5
Iunie 2016	21031,3	1,2	21709,4	1,1	678,1	35596,4	8530,4	27066,0
Iulie 2016	24620,9	-0,01	25780,9	0,7	1160,0	35580,1	8741,0	26839,1
August 2016	28354,7	-1,19	29619,5	1,50	1264,8	37380,32	8615,9	28764,40
Septembrie 2016	32470,3	2,04	33516,0	2,54	1045,7	37207,89	8526,81	28681,08
Octombrie 2016	36297,5	2,34	37921,7	2,90	1624,7	50343,66	21784,05	28559,61
Noiembrie 2016	40172,5	2,44	42311,7	4,30	2139,2	50585,34	21695,67	28889,67
Decembrie 2016	45946,9	5,24	48434	4,40	3298,5	59371,9	23827,2	35544,7
Ianuarie 2017	3328,6	29,1	3545,3	42,8	216,7	51076,5	21364,8	29711,7
Februarie 2017	6878,0	23,4%	7690,4	27,2%	812,4	51853,9	21382,2	30471,7
Martie 2017	11993,2	20,8%	12260,7	24,7%	678,8	51649,2	21793,4	29855,8
Aprilie 2017	15851,1	16,7%	16310,5	16,1%	495,4	51537,0	21586,4	29950,6
Mai 2017	19963,9	17,3%	20382,9	15,0%	419,0	50416,2	21577,5	28838,7
Iunie 2017	24909,2	18,5%	25010,7	15,2%	101,5	50657,3	21526,6	29130,7
Iulie 2017	29198,3	18,6%	29203,2	13,3%	4,9	50963,3	21536,8	29426,4
August 2017	33599,1	18,5%	33267,1	12,3	-332	50963,3	21641,6	29258,1
Septembrie 2017	38425,5	18,3%	37263,4	11,2%	-1162,1	51209,2	21911,9	29297,3

Sursa: Conform datelor Ministerului Finanțelor.

SECTORUL BANCAR															
Perioada	Indicatori				Structura Depozitelor, %			Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %	
	Total Active, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă) volumul pe ani	Total Depozite mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite în valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în monedă națională	în monedă străină	în monedă națională	în monedă străină
2011	47707,8	39613,5	30963,0	30112,1	63,36	32,21	46,16	1,95	11,51	0,69	33,17	7,54	3,69	14,37	8,75
2012	58304,4	48058,4	35948,2	36272,3	64,1	31,9	43,8	1,1	5,6	0,7	32,9	7,59	4,3	13,34	8,28
2013	76183,9	64752,9	42632,7	45081,0	65,8	34,2	44,7	1,6	9,4	0,7	33,8	7,23	4,41	12,26	7,77
2014	97584,4	85152,9	40841,9	65462,5	52,8	26,1	52,0	0,9	6,3	1,5	21,6	5,72	4,19	10,59	7,99
2015	69095,5	57330,1	38187,6	50201,4	69,7	29,9	52,4	2,10	12,78	0,70	41,55	14,22	2,12	15,58	6,93
2016	72 942,18	46318,71	34 761,3	54838,51	68,69	31,0	46,47	1,97	11,95	0,63	49,22	18,44	1,91	16,4	6,33
Trimestrul I 2014	78744,2	66729,5	43292,3	54360,3	59,7	29,7	46,2	1,2	8,5	0,7	34,6	5,94	4,43	11,60	8,12
Trimestrul II 2014	79991,1	67845,4	45113,0	55631,9	60,2	29,1	48,5	1,1	7,8	0,7	34,2	4,92	3,85	10,03	7,78
Trimestrul III 2014	82113,9	69712,2	47228,4	57845,1	58,6	29,3	51,8	1,2	8,4	0,7	34,2	5,81	4,18	10,97	7,61
Trimestrul IV 2014	97584,4	85152,9	40841,9	65462,5	52,8	26,1	52,0	0,9	6,3	1,5	21,6	6,47	3,98	10,95	7,72
Trimestrul I 2015	98270,1	85608,5	41974,3	66764,8	52,4	25,4	56,4	1,1	9,7	1,5	25,2	11,61	2,63	13,49	7,43
Trimestrul II 2015	101176,4	88267,8	42780,1	66751,6	52,8	24,8	56,0	1,1	8,9	1,5	27,0	11,34	2,26	13,91	6,83
Trimestrul III 2015	104504,0	91248,3	43779,0	66808,6	68,4	30,8	55,4	2,6	16,1	0,7	38,8	13,80	2,08	15,44	6,70
Trimestrul IV 2015	69095,5	57330,1	38187,6	50201,4	69,7	29,9	52,4	2,10	12,78	0,70	41,55	14,22	2,12	15,58	6,93
Trimestrul I 2016	69662,1	57582,4	37851,2	50071,9	71,5	28,3	51,8	2,60	15,73	0,68	42,31	14,69	2,06	15,53	6,14
Trimestrul II 2016	70578,5	58563,8	37236,2	52216,2	71,1	28,5	78,7	2,37	14,39	0,68	45,02	10,71	2,20	14,15	6,14
Trimestrul III 2016	72727,7	60202,6	36336,5	54263,3	68,9	30,8	47,0	2,47	15,01	0,65	47,20	7,60	2,12	13,59	5,78
Trimestrul IV 2016	72 942,18	46318,71	34 761,3	54838,51	68,69	31,0	46,47	1,97	11,95	0,63	49,22	18,44	1,91	16,4	6,33
Trimestrul I 2017	70 233,77	60 956,72	38 165,62	55 616,51	67,89	32,11	45,71	2,5	15,6	0,7	42,6	6,12	1,96	11,03	5,33
Trimestrul II 2017	76567,63	61853,28	34216,57	55 370,36	67,87	32,13	45,16	2,4	14,6	0,64	51,3	6,35	1,79	10,55	5,87
Trimestrul III 2017	77547,5	66956,8	33841,9	58178,80	66,19	33,81	45,99	2,4	14,3	0,6	53,2	5,82	1,44	9,96	4,9

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei.

Perioadă	SECTORUL BANCAR														
	Indicatori			Structura Depozitelor, %			Veniturile și profitabilitatea, %		Rata lichidității, %		Rata dobânzii la depozite, %		Rata dobânzii la credite, %		
	Total Active, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Obligațiuni, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Credite, mil. MDL (sold la sfârșit de perioadă)	Total Depozite mil.MDL (sold la sfârșit de perioadă)	depozite ale persoanelor fizice/total depozite	depozite ale persoanelor juridice/total depozite	depozite in valuta/total depozite	Rentabilitatea activelor	Rentabilitatea capitalului	principiul I	principiul II > 20 %	în moneda națională	în moneda străină	în moneda națională	în moneda străină
Januarie 2015	102707,6	90163,6	42139,9	68823,5	52,7	25,9	55,5	1,5	12,6	1,5	24,4	6,92	3,93	11,60	7,49
Februarie 2015	102170,8	89465,8	42831,8	69410,5	52,1	25,7	58,1	1,9	15,9	1,5	10,5	8,88	3,37	11,94	7,35
Martie 2015	90270,1	85608,5	41974,3	66764,3	52,4	25,4	56,4	1,1	9,7	1,5	25,2	11,61	2,63	13,49	7,43
Aprilie 2015	98700,7	85844,7	41792,4	66295,4	52,8	25,2	55,6	1,2	9,7	1,5	26,1	11,76	2,40	13,66	7,14
Mai 2015	99645,2	86598,7	41756,9	65902,9	52,4	25,5	55,2	1,4	11,2	1,5	27,6	11,58	2,38	13,85	7,24
Iunie 2015	101176,4	88267,8	42780,1	66751,6	52,8	24,8	56,0	1,1	8,9	1,5	27,0	11,34	2,26	13,91	6,83
Iulie 2015	101387,9	88361,2	42664,2	65505,5	52,5	24,7	55,9	1,2	9,7	1,5	12,7	11,93	2,02	14,37	6,85
August 2015	102187,4	88919,2	43199,3	65708,8	52,9	23,6	56,3	1,41	11,33	1,58	14,08	13,25	2,15	14,54	6,82
Septembrie 2015	104504,0	91248,3	43779,0	66808,6	68,4	30,8	55,3	2,64	16,07	0,73	38,83	13,80	2,08	15,44	6,70
Octombrie 2015	69254,1	57369,9	39358,7	50120,1	69,0	30,3	54,9	1,82	14,41	0,73	39,73	14,02	2,31	15,75	7,05
Noiembrie 2015	68862,2	56884,1	38731,9	49505,2	69,7	29,8	53,5	1,83	14,17	0,72	40,23	14,35	2,06	15,67	6,55
Decembrie 2015	69095,5	57330,1	38187,6	50201,4	69,7	29,9	52,4	2,10	12,78	0,70	41,55	14,22	2,12	15,58	6,93
Januarie 2016	70351,8	58468,9	38165,3	51314,1	70,4	29,2	53,5	2,54	15,55	0,69	42,59	15,33	2,20	16,08	6,45
Februarie 2016	69742,6	57667,9	37307,9	50676,4	70,3	29,3	52,1	2,65	16,05	0,67	43,25	14,44	2,05	16,01	6,35
Martie 2016	69662,1	57582,4	37851,2	50071,9	71,5	28,3	51,8	2,60	15,73	0,68	42,31	14,69	2,06	15,53	6,14
Aprilie 2016	69885,5	57647,5	37576,6	50940,0	71,5	28,1	50,1	2,57	15,46	0,67	43,58	13,86	2,45	15,67	6,38
Mai 2016	70843,1	58705,8	37383,6	51942,8	70,8	28,9	49,5	2,83	17,04	0,67	44,83	12,48	2,12	15,23	6,23
Iunie 2016	70578,5	58563,8	37236,2	52216,2	71,1	28,5	78,7	2,37	14,39	0,68	45,02	10,71	2,20	14,15	6,14
Iulie 2016	70925,1	58746,1	37104,7	52546,6	70,7	28,9	47,7	2,40	14,60	0,67	45,14	9,85	2,15	14,00	5,96
August 2016	72473,6	60118,1	37157,8	54047,2	69,1	30,7	47,6	2,41	14,88	0,67	46,09	8,24	2,15	13,70	5,67
Septembrie 2016	72727,7	60202,6	36336,5	54263,3	68,9	30,8	47,0	2,47	15,01	0,65	47,20	7,60	2,12	13,59	5,78
Octombrie 2016	73189,7	60523,8	35929,3	54564,4	68,4	31,4	47,1	2,41	14,66	0,65	47,61	7,24	2,14	13,05	5,71
Noiembrie 2016	72873,2	60145,3	35621,7	54421,7	68,8	31,0	47,1	2,24	13,59	0,64	48,09	7,48	1,86	12,56	5,35
Decembrie 2016	72942,2	60318,7	34761,3	54838,5	68,7	31,0	46,5	1,97	11,95	0,63	49,22	6,79	1,91	11,74	6,33
Januarie 2017	74012,28	64931,1	34212,9	55880,71	67,64	32,36	46,09	2,92	17,61	0,62	50,36	6,08	1,94	11,55	5,26
Februarie 2017	74569,06	64180,6	34188,2	56157,82	67,72	32,28	45,70	2,44	14,69	0,62	50,44	6,68	1,97	11,74	5,37
Martie 2017	70233,77	60956,72	38165,62	55616,51	67,89	32,11	45,71	2,5	15,6	0,7	42,6	6,12	1,96	11,03	5,33
Aprilie 2017	74699,2	60835,87	33529,6	56793,97	68,49	31,51	45,11	2,6	15,5	0,63	50,9	5,35	1,87	10,6	5,14
Mai 2017	74114,0	61590,51	34216,6	55433,14	67,88	32,13	44,74	2,6	15,6	0,62	51,4	5,33	1,66	10,726	5,10
Iunie 2017	76567,63	61853,28	34216,57	55370,36	67,87	32,13	45,16	2,4	14,6	0,64	51,3	5,67	1,70	10,03	5,07
Iulie 2017	76567,6	66444,6	34189,6	57599,85	66,94	33,06	45,09	2,5	14,7	0,63	52,3	5,24	1,62	10,0	4,95
August 2017	77712,9	67402,4	34128,6	58485,53	66,31	33,09	46,46	2,4	14,4	0,62	52,9	5,78	1,52	9,76	4,89
Septembrie 2017	77547,5	66956,9	33841,9	58178,8	66,19	33,81	45,99	2,4	14,3	0,6	53,2	5,82	1,44	9,96	4,90

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei, calculele autorului.

SECTORUL EXTERN: INVESTIȚII ȘI REMITENȚE						
Perioada	Capital social	Venit reinvestit	Alt capital	Compensare pentru muncă	Transferuri personale	
2012	144,6	-11,0	61,5	1010,0	976,5	
2013	160,3	19,2	63,2	1118,1	1073,6	
2014	165,5	33,1	1,9	1068,2	1015,4	
2015	73,9	159,6	-	799,5	753,9	
2016	66,2	96,18	25,1	713,5	750,4	
Trimestrul I 2012	39,1	3,6	-3,9	194,9	196,6	
Trimestrul II 2012	56,5	-4,1	-2,0	255,9	236,0	
Trimestrul III 2012	-4,2	1,7	46,3	281,2	265,3	
Trimestrul IV 2012	53,1	-12,2	21,0	278,0	278,6	
Trimestrul I 2013	49,1	14,5	1,9	214,5	221,4	
Trimestrul II 2013	22,7	20,4	25,3	284,1	254,6	
Trimestrul III 2013	34,9	9,0	13,5	311,7	295,2	
Trimestrul IV 2013	53,6	-24,7	22,6	307,8	302,4	
Trimestrul I 2014	37,2	13,9	-21,4	214,7	215,7	
Trimestrul II 2014	71,4	8,0	-19,4	295,9	271,6	
Trimestrul III 2014	15,7	39,6	17,8	309,3	298,8	
Trimestrul IV 2014	41,2	-28,5	24,9	248,4	229,4	
Trimestrul I 2015	20,5	41,9	13,1	174,7	168,1	
Trimestrul II 2015	17,4	82,2	4,6	211,2	200,6	
Trimestrul III 2015	13,9	15,0	-18,0	207,3	192,0	
Trimestrul IV 2015	18,5	20,5	-	191,7	191,3	
Trimestrul I 2016	16,4	24,66	16,0	148,4	166,13	
Trimestrul II 2016	9,6	15,6	2,6	186,2	194,5	
Trimestrul III 2016	16,25	57,9	10,37	185,78	190,9	
Trimestrul IV 2016	33,33	-7,23	25,06	200,06	198,9	
Trimestrul I 2017	6,74	33,05	28,47	176,35	176,4	
Trimestrul II 2017	4,24	16,36	30,24	214,61	199,6	
Trimestrul III 2017	14,6	43,58	37,81	225,67	213,4	

Sursa: Conform datelor Băncii Naționale a Moldovei, calculele autorului.

SECTORUL EXTERN: COMERȚUL EXTERIOR													
Perioada	Comerțul exterior total, mil. USD	Bunuri		Servicii		Export	Bunuri		Servicii		Import	Bunuri	Servicii
		Bunuri	Servicii	Bunuri	Servicii		Bunuri	Servicii					
2000	1613,2	1247,1	366,2	641,4	476,8	164,6	971,9	770,3	201,6				
2001	1824,0	1444,3	379,7	735,5	564,6	170,9	1088,5	879,7	208,8				
2002	2170,8	1697,2	473,6	876,4	659,7	216,7	1294,5	1037,5	257,0				
2003	2777,4	2233,2	544,2	1055,0	805,1	249,9	1722,4	1428,1	294,3				
2004	3427,4	2742,3	685,1	1326,2	994,1	332,1	2101,3	1748,2	353,1				
2005	4219,3	3400,7	818,6	1503,5	1104,6	398,9	2715,8	2296,1	419,7				
2006	4659,1	3704,3	954,7	1527,9	1060,8	467,1	3131,2	2643,5	487,6				
2007	6323,3	5044,8	1278,5	2001,8	1373,3	628,4	4321,5	3671,4	650,1				
2008	8198,8	6517,8	1681,0	2489,8	1645,9	843,9	5709,0	4871,9	837,1				
2009	5988,6	4602,7	1386,0	2000,0	1326,9	673,1	3988,6	3275,7	712,9				
2010	6784,5	5400,3	1384,2	2270,8	1590,4	680,4	4513,7	3809,9	703,8				
2011	9115,4	7424,9	1690,5	3138,7	2277,8	860,9	5976,7	5147,1	829,5				
2012	9176,2	7381,3	1794,9	3130,6	2228,5	902,0	6045,6	5152,7	892,9				
2013	9874,7	7914,8	1959,9	3453,9	2466,2	987,8	6420,8	5448,6	972,2				
2014	8798,0	6663,2	2134,8	2933,1	1805,5	1127,6	5864,9	4857,7	1007,2				
2015	6907,8	5102,1	1805,7	2481,8	1507,0	974,8	4426,0	3595,1	830,9				
2016	7033,6	5151,3	1882,3	2594,5	1547,4	1047,1	4439,1	3603,9	835,2				
2017													

Sursa: Conform datelor din Balanța de plăți, Banca Națională a Moldovei.

SECTORUL EXTERN: COMERȚUL EXTERIOR CU BUNURI

Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale cu bunuri, mil. USD				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, %
	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări		
2010	5396,8	1880,9	2433,1	1082,8	1541,5	624,0	728,9	188,6	3855,3	1256,9	1704,2	894,2	-2313,8	40,0
2011	7408,1	2632,7	3339,3	1436,1	2216,8	919,3	1083,0	214,5	5191,3	1713,4	2256,3	1221,6	-2974,5	42,7
2012	7374,7	2551,8	3332,0	1490,9	2161,8	928,1	1013,4	220,3	5212,9	1623,7	2318,6	1270,6	-3051,1	41,5
2013	7920,7	2595,5	3609,4	1715,8	2428,3	923,2	1137,3	367,8	5492,4	1672,3	2472,1	1348,0	-3064,1	44,2
2014	7656,5	2184,9	3813,7	1657,9	2339,5	735,6	1246,1	357,8	5317,0	1449,3	2567,6	1300,1	-2977,5	44,0
2015	5953,7	1510,4	3171,7	1271,6	1966,9	492,3	1217,6	257,0	3986,8	1018,1	1954,1	1014,6	-2019,9	49,3
2016	6065,7	1441,6	3306,1	1317,5	2045,3	414,2	1332,4	298,7	4020,4	1027,4	1973,7	1019,2	-1975,1	50,8
Trimestrul I 2012	1708,8	655,1	720,4	333,3	504,6	201,1	252,2	51,3	1204,2	454,0	468,2	282,0	-699,6	41,9
Trimestrul II 2012	1793,5	572,0	853,0	368,5	537,0	227,2	255,8	54,0	1256,5	344,8	597,2	314,5	-719,5	42,7
Trimestrul III 2012	1779,6	609,9	799,4	370,3	506,7	238,9	213,1	54,7	1272,9	371,0	586,3	315,6	-766,2	39,8
Trimestrul IV 2012	2092,8	714,8	959,2	418,8	613,5	260,9	292,3	60,3	1479,3	453,9	666,9	358,5	-865,8	41,5
Trimestrul I 2013	1832,4	673,2	773,8	385,4	589,7	246,3	260,3	83,1	1242,7	426,9	513,5	302,3	-653,0	47,5
Trimestrul II 2013	1897,8	592,1	881,7	424,0	546,6	208,3	251,1	87,2	1351,2	383,8	630,6	336,8	-804,6	40,5
Trimestrul III 2013	1981,0	631,7	907,3	442,0	604,8	234,4	275,8	94,6	1376,2	397,3	631,5	347,4	-771,4	43,9
Trimestrul IV 2013	2209,5	698,5	1046,6	464,4	687,2	234,2	350,1	102,9	1522,3	464,3	696,5	361,5	-835,1	45,1
Trimestrul I 2014	1791,2	565,1	867,9	358,2	573,0	180,8	318,9	73,3	1218,2	384,3	549,0	284,9	-645,2	47,0
Trimestrul II 2014	1928,0	523,3	995,7	409,0	599,2	204,5	301,9	92,8	1328,8	318,8	693,8	316,2	-729,6	45,1
Trimestrul III 2014	1884,0	520,1	954,1	409,8	565,2	184,3	284,0	96,9	1318,8	335,8	670,1	312,9	-753,6	42,9
Trimestrul IV 2014	2053,3	576,4	996,0	480,9	602,1	166,0	341,3	94,8	1451,2	410,4	654,7	386,1	-849,1	41,5
Trimestrul I 2015	1464,3	394,0	753,3	317,0	488,1	104,0	320,0	64,1	976,2	290,0	433,3	252,9	-488,1	50,0
Trimestrul II 2015	1513,5	354,6	835,0	274,4	504,8	137,5	306,1	61,2	1009,1	217,1	528,9	262,7	-503,9	50,0
Trimestrul III 2015	1432,7	360,8	772,4	299	455,5	125,2	273,1	56,7	977,2	235,6	499,3	242,3	-521,7	46,6
Trimestrul IV 2015	1543,5	400,8	811,2	331,5	519,2	125,5	318,8	74,9	1024,4	275,3	492,4	256,6	-497,1	50,8
Trimestrul I 2016	1306,6	335,5	692,7	278,4	417,2	85	266,2	66	889,4	250,5	426,5	212,4	-472,2	46,9
Trimestrul II 2016	1496,6	324,7	832	339,5	488,9	102,7	308,0	78,2	1007,7	222	524	261,3	-518,8	48,5
Trimestrul III 2016	1554,2	369,9	853,4	330,9	527,3	113,3	341	73	1026,9	256,6	512,4	257,9	-499,6	51,3
Trimestrul IV 2016	1737,8	411,6	956,4	369,8	612,6	113,3	417,9	81,4	1125,2	298,3	538,5	288,4	-512,6	54,4
Trimestrul I 2017	1559	377,5	826,3	355,2	528,2	106,0	335,6	86,6	1030,8	271,5	490,7	268,6	-502,6	51,2
Trimestrul II 2017	1650,7	382,2	898,7	369,8	500	110,8	316,6	72,6	1150,7	271,4	582,1	297,2	-650,7	43,5
Trimestrul III 2017	1880,9	427,2	964,4	398,3	623,6	119,5	414,5	89,6	1257,3	307,7	549,9	308,7	-633,7	49,6

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

SECTORUL EXTERN: COMERȚUL EXTERIOR CU BUNURI														
Perioada	Valoarea totală a schimburilor comerciale cu bunuri, mil. USD				Valoarea exportului, mil. USD				Valoarea importului, mil. USD				Exportul net, mil. USD	Gradul de acoperire a importurilor prin exporturi, %
	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări		
Ianuarie 2015	417,1	120,8	208,5	87,8	147,8	28,9	100	18,9	269,3	91,9	108,5	68,9	-121,5	54,9
Februarie 2015	469,8	126	244,8	99	165,5	33,5	110,9	21,1	304,3	92,5	133,9	77,9	-138,8	54,4
Martie 2015	577,3	147,2	299,9	130,2	174,7	41,6	109	24,1	402,6	105,6	190,9	106,1	-227,9	43,4
Aprilie 2015	480,8	112,4	268,9	99,5	151,3	34	94,8	22,5	329,5	78,4	174,1	77	-178,2	45,9
Mai 2015	500,9	111,6	281,1	108,2	172,9	44,4	109,8	18,7	328	67,2	171,3	89,5	-155,1	52,7
Iunie 2015	531,9	130,6	285	116,3	180,6	59,1	101,6	19,9	351,3	71,5	183,4	96,4	-170,7	51,4
Iulie 2015	505,8	130,4	273,2	102,1	164,9	51,3	95,9	17,6	340,9	79,1	177,3	84,5	-176,0	48,4
August 2015	425,8	112,9	223,8	88,7	127,2	35,7	73,4	17,7	298,6	77,2	150,4	71,0	-171,4	42,6
Septembrie 2015	501,1	117,5	275,4	108,2	163,4	38,2	103,8	21,4	337,7	79,3	171,6	86,8	-174,3	48,4
Octombrie 2015	525,7	130,1	288,6	107	188,5	48,9	115,8	23,8	337,2	81,2	172,8	83,2	-148,7	55,9
Noiembrie 2015	501,7	131,2	267,6	102,9	167,2	38,5	104,7	24,0	334,5	92,7	162,9	78,9	-167,3	50,0
Decembrie 2015	516,1	139,5	255	121,6	163,5	38,1	98,3	27,1	352,6	101,4	156,7	94,5	-189,1	46,4
Ianuarie 2016	324,1	93,8	163	67,3	116,7	19,7	78	19	207,4	74,1	85	48,3	-90,7	56,2
Februarie 2016	425,5	109	222	94,3	138,5	28,6	89,8	20,1	287,0	80,4	132,2	74,2	-148,5	48,2
Martie 2016	557	132,8	307,5	116,7	162,0	36,7	98,4	26,9	395,0	96,1	209,1	89,8	-233,0	41
Aprilie 2016	533,5	122,9	289,1	121,5	178,5	38,6	105,9	34,0	355,0	84,3	183,2	87,5	-176,5	50,3
Mai 2016	481,0	101,9	264,7	113,4	153,0	29,8	98,1	25,1	328,0	73,1	166,6	88,3	-175	46,6
Iunie 2016	482,1	98,9	278,6	104,6	157,4	34,3	104,0	19,1	324,7	64,6	174,6	85,5	-170,3	48,5
Iulie 2016	479,8	110,6	272,7	96,5	165,7	35,2	107,8	22,7	314,1	75,4	164,9	73,8	-148,4	52,8
August 2016	519,1	124,9	277,6	116,6	168	40,9	103,1	24,0	351,1	84,0	174,5	92,6	-183,1	47,8
Septembrie 2016	555,3	134,4	303,1	117,8	193,6	37,2	130,1	26,3	361,7	97,2	173,0	91,5	-168,1	53,5
Octombrie 2016	581	141,4	322,4	117,2	200,8	42,5	132,1	26,2	380,2	98,9	190,3	91	-179,4	52,8
Noiembrie 2016	571,5	129,3	322,9	119,3	217,9	37,1	153,2	27,6	353,6	92,2	169,7	91,7	-135,7	61,6
Decembrie 2016	585,3	140,9	311,1	133,3	193,9	33,7	132,6	27,6	391,4	107,2	178,5	105,7	-197,5	49,5
Ianuarie 2017	406,3	102,3	212,2	92,4	139,5	26,6	92,2	20,7	266,8	75,7	120	71,7	-127,3	52,3
Februarie 2017	509,3	126,3	270,4	112,6	176,6	34,5	117,0	25,1	332,7	91,8	153,4	87,5	-156,1	53,1
Martie 2017	643,3	148,8	347	150,8	212,1	44,9	126,4	40,8	431,2	103,9	217,3	110,0	-219	49,2
Aprilie 2017	515,7	130,5	276,1	109,1	154,2	37,2	94,1	22,9	361,5	93,3	182	86,2	-207,3	42,7
Mai 2017	575,1	123,3	317,2	134,6	174,7	34,5	112,3	27,9	400,4	88,8	204,9	106,7	-225,7	43,6
Iunie 2017	559,4	128,4	305,4	260,7	171,1	39,1	110,2	21,8	388,8	89,3	195,2	104,3	-217,7	44,0
Iulie 2017	588,4	130,7	335,1	122,6	191,6	38,3	126,1	27,2	396,8	92,4	209	95,4	-205,2	48,2
August 2017	637,3	149,2	354	134,4	207,6	72,3	137,3	28,3	429,7	106,9	216,7	106,1	-222,1	48,3
Septembrie 2017	654,9	147,3	366,3	141,3	224,1	38,9	151,1	34,1	430,8	108,4	215,2	107,2	-206,7	52
Octombrie 2017	734,1	157,4	419,2	157,5	268,2	43,6	187,9	36,7	465,9	113,8	231,3	120,8	-197,7	57,6
Noiembrie 2017														
Decembrie 2017														

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

Perioada	SECTORUL EXTERN: COMERȚUL EXTERIOR CU BUNURI										Ritmul de creștere a exportului net, f.p.s.a.p., %	Indicele gradului de acoperire a importurilor prin exporturi, f.p.s.a.p., %					
	Creșterea schimburilor comerciale cu bunuri f.p.s.a.p., %					Ritmul de creștere a exporturilor, f.p.s.a.p., %							Ritmul de creștere a importurilor, f.p.s.a.p., %				
	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI			UE	Alte țări	Total	CSI	UE
2010	18,3	15,2	16,5	28,8	20,1	27,2	9,2	50,5	17,6	10,1	19,9	25,0	16,0	102,2			
2011	37,3	40,0	37,2	32,6	43,8	47,3	48,6	13,7	34,7	36,3	32,4	36,5	28,6	106,8			
2012	-0,5	-3,1	-0,2	3,8	-2,5	1,0	-6,4	2,7	0,4	-5,2	2,8	4,0	2,6	97,1			
2013	7,4	1,7	8,3	15,1	12,3	-0,5	12,2	67,0	5,4	3,0	6,6	6,1	0,4	106,6			
2014	-3,3	-15,8	5,7	-3,4	-3,7	-20,3	9,6	-2,7	-3,2	-13,3	3,9	-3,6	-2,8	99,5			
2015	-22,2	-30,9	-16,8	-23,3	-15,9	-33,1	-2,3	-28,2	-2,5	-29,8	-23,9	-22	-32,2	112			
2016	1,9	-4,6	4,2	3,6	3,9	-15,9	9,4	16,2	0,8	0,9	1,0	0,5	-2,3	103			
Trimestrul I 2012	8,7	11,6	5,3	10,9	6,5	14,3	5,6	-12,9	9,7	10,4	5,1	16,7	12,0	97,2			
Trimestrul II 2012	-0,3	-1,2	-1,5	4,4	2,9	6,8	0,3	-0,2	-1,5	-5,9	-2,2	5,3	-4,6	104,5			
Trimestrul III 2012	-4,8	-6,4	-7,3	4,5	-7,8	0,5	-22,0	54,5	-3,5	-10,4	0,0	-1,0	-0,5	95,6			
Trimestrul IV 2012	-3,5	-12,3	3,5	-2,2	-8,7	-10,9	-6,6	-8,8	-1,2	-13,0	8,7	-1,0	4,9	92,4			
Trimestrul I 2013	7,2	2,8	7,4	15,6	16,9	22,5	3,2	62,0	3,2	-6,0	9,7	7,2	-6,7	113,2			
Trimestrul II 2013	5,8	3,5	3,4	15,1	1,8	-8,3	-1,8	61,5	7,5	11,3	5,6	7,1	11,8	94,7			
Trimestrul III 2013	11,3	3,6	13,5	19,4	19,4	-1,9	29,4	72,9	8,1	7,1	7,7	10,1	0,7	110,4			
Trimestrul IV 2013	5,6	-2,3	9,1	10,9	12,0	-10,2	19,8	70,6	2,9	2,3	4,4	0,8	-3,5	108,8			
Trimestrul I 2014	-2,2	-16,1	12,2	-7,1	-2,8	-26,6	22,5	-11,8	-2,0	-10,0	6,9	-5,8	-1,2	99,1			
Trimestrul II 2014	1,6	-11,6	12,9	-3,5	9,6	-1,8	20,2	6,4	-1,7	-16,9	10,0	-6,1	-9,3	111,5			
Trimestrul III 2014	-4,9	-17,7	5,2	-7,3	-6,5	-21,4	3,0	2,4	-4,2	-15,5	6,1	-9,9	-2,3	97,5			
Trimestrul IV 2014	-7,1	-17,5	-4,8	3,6	-12,4	-29,1	-2,5	-7,9	-4,7	-11,6	-6,0	6,8	1,7	91,9			
Trimestrul I 2015	-18,3	-30,3	-13,2	-11,5	-14,8	-42,5	0,3	-12,6	-19,9	-24,5	-21,1	-11,2	-24,3	106,4			
Trimestrul II 2015	-21,5	-32,2	-16,1	-32,9	-15,8	-32,8	1,4	-34,1	-24,1	-31,9	-23,8	-16,9	-30,9	110,9			
Trimestrul III 2015	-24,0	-30,6	-19,0	-27,0	-19,4	-32,1	-3,8	-41,5	-25,9	-29,8	-25,5	-22,6	-30,8	108,6			
Trimestrul IV 2015	-24,8	-21,5	-19,6	-31,1	-13,8	-24,4	-6,4	-21	-29,4	-32,9	-24,8	-33,5	-41,5	122,4			
Trimestrul I 2016	-10,8	-14,9	-8,1	-12,2	-14,6	-18,3	-16,9	2,9	-8,9	-13,7	-1,6	-16,1	-3,3	93,8			
Trimestrul II 2016	-1,2	-8,4	-0,4	2,3	-3,2	-25,4	0,6	2,7	-0,2	2,2	-1	-0,5	2,9	97,9			
Trimestrul III 2016	8,4	2,5	10,4	10,6	15,8	-9,5	24,9	28,7	5,0	8,9	2,9	6,4	-4,3	110,0			
Trimestrul IV 2016	11,8	11,2	12,0	11,8	16,2	1	26,6	11,5	9,6	16,3	5,1	11,8	-2,6	106			
Trimestrul I 2017	19,3	12,5	19,2	27,6	26,6	20,4	26,4	31,2	19,7	8,4	23,2	26,5	-6,4	109,4			
Trimestrul II 2017	10,3	17,7	8	8,9	2,3	7,9	2,8	-7,2	14,2	22,3	14,1	13,7	-25,4	89,6			
Trimestrul III 2017	25,7	15,5	13	20,4	18,3	5,5	21,6	22,7	22,4	19,9	7,3	19,7	-26,8	96,7			

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

Perioada	SECTORUL EXTERN: COMERȚUL EXTERIOR CU BUNURI												Indicele gradului de acoperire a importurilor prin exporturi, f.p.s.a.p., %	
	Cresțerea schimburilor comerciale totale cu bunuri, f.p.s.a.p., %				Ritmum de creștere al exporturilor, f.p.s.a.p., %				Ritmum de creștere al importurilor, f.p.s.a.p., %					Ritmum de creștere al exportului net de bunuri, f.p.s.a.p., %
	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări	Total	CSI	UE	Alte țări		
Januarie 2015	-14,9	-33,4	-4,2	-3,6	-13,4	-48,4	8,5	-16,0	-15,7	-26,8	-13,5	0,4	-18,3	102,8
Februarie 2015	-22,2	-34,1	-15,6	-19,2	-12,1	-43,7	5,2	-9,4	-26,8	-29,8	-27,5	-21,6	-39,0	120,1
Martie 2015	17,2	23,5	16,8	9,9	18,4	36,3	10,1	12,7	16,6	16,9	20,2	9,2	15,2	96,0
Aprilie 2015	-24,6	-33,2	-18,1	-29,6	-22,2	-46,1	0,4	-39,2	-25,7	-25,4	-25,5	-26,2	-28,3	104,6
Mai 2015	-21,1	-30,3	-16,8	-21,1	-14,3	-30,9	1,1	-35,1	-24,3	-29,9	-25,3	-17,4	-33,1	113,3
Iunie 2015	-18,8	-33,0	-13,5	-10,9	-11,0	-23,3	2,7	-26,3	-22,3	-39,4	-20,5	-6,9	-31,5	114,5
Iulie 2015	-22,3	-27,6	-18,4	-25,1	-19,3	-29,2	-3,1	-46,3	-23,7	-26,6	-24,8	-18,4	-27,5	105,9
August 2015	-27,7	-30,1	-25,2	-30,9	-27,8	-32,3	-19,1	-45,9	-27,7	-29,1	-27,8	-25,7	-27,6	100,0
Septembrie 2015	-22,2	-34,1	-14,0	-25,4	-11,6	-35,4	10,1	-31,8	-26,4	-33,5	-24,1	-23,7	-36,4	120,1
Octombrie 2015	-24,3	-33,5	-18,5	-26,0	-11,3	-29,8	2,1	-19,0	-30,0	-35,5	-28,3	-27,7	-44,8	126,8
Noiembrie 2015	-25,4	-31,3	-19,7	-30,7	-19,7	-27,4	-17,8	-14,0	-28,0	-32,8	-20,8	-34,5	-34,6	111,4
Decembrie 2015	-24,9	-26,6	-17,4	-36,4	-9,8	-12,0	-2,2	-27,8	-30,2	-30,8	-24,6	-37,2	-41,6	129,2
Januarie 2016	-22,3	-22,4	-21,9	-23,4	-21,1	-31,9	-22	0,5	-23	-19,4	-21,7	-29,9	-25,4	102,3
Februarie 2016	-9,5	-13,5	-9,4	-4,8	-16,4	-14,7	-18,9	-4,8	-5,7	-13,1	-1,3	-4,8	6	86,6
Martie 2016	-3,6	-9,8	2,5	-10,4	-7,3	-11,8	-9,8	11,6	-7,9	-9	9,5	-15,4	2,2	94,4
Aprilie 2016	10,9	9,3	7,5	22	17,9	13,5	11,7	51	7,7	7,5	5,2	14	-1,0	23,2
Mai 2016	-4	-8,7	-5,9	4,8	-11,5	-32,9	-10,7	34	1,0	8,7	-2,8	-1,4	13	-
Iunie 2016	-9,4	-24,3	-2,3	-10,1	-12,8	-4,2	2,3	-4,1	-7,6	-9,7	-4,8	-11,4	-0,3	94,3
Iulie 2016	-5,2	-15,2	-0,2	-5,5	0,4	-31,4	12,4	28,9	-7,9	-4,7	-7	-12,7	-15,7	108,6
August 2016	21,9	10,6	24,0	31,5	32,1	14,6	40,5	35,6	17,6	8,8	16	30,4	-6,8	111,9
Septembrie 2016	10,8	14,4	10,0	8,8	18,5	-2,7	25,3	22,9	7,1	22,6	0,8	54	-3,6	110,2
Octombrie 2016	4,6	5,2	6,4	-0,6	3,7	14,2	1,5	-0,4	5,1	1,7	11,0	-0,6	-6,7	98
Noiembrie 2016	-1,7	-8,9	0,2	1,8	8,5	-12,7	15,9	5,3	-7	-6,8	-10,9	0,8	-14,4	116
Decembrie 2016	2,4	8,9	-3,7	11,7	-11,1	-9,2	-13,4	1	10,7	16,3	5,2	15,3	45,5	80
Januarie 2017	25,4	9,1	30,2	37,3	19,5	35	18,2	8,6	28,7	2,2	41,3	47,2	40,3	92,7
Februarie 2017	19,7	15,9	21,8	19,4	27,5	20,6	30,3	25,0	15,9	14,2	15,8	18,0	5,1	112
Martie 2017	15,5	12	11,8	29,2	31,5	22,4	29,3	51,7	17,6	8,3	20	22,6	-6,1	119
Aprilie 2017	-3,4	6,2	-4,5	-10,2	-13,6	-3,6	-11,1	-32,6	1,8	10,6	-0,7	-1,5	17,4	84,9
Mai 2017	19,6	21	19,8	18,7	14,2	15,8	14,5	11,1	22	21,5	23	20,8	29	93,6
Iunie 2017	16,1	29,8	9,6	49,2	8,7	11,1	6,0	14,1	19,7	38,2	11,8	22	27,8	90,7
Iulie 2017	22,6	18,2	23,1	27	15,6	8,8	17	19,8	26,3	22,5	26,7	29,2	-38,6	91,3
August 2017	22,8	19,5	27,5	15,3	23,6	3,4	33,2	17,9	22,4	27,3	24,2	14,6	-21,3	101
Septembrie 2017	17,9	9,6	20,9	19,9	15,8	4,6	16,1	29,7	19,1	11,5	24,4	17,2	-23	97,2
Octombrie 2017	26,4	11,5	30	34,4	33,6	2,6	42,2	40,1	22,5	15,1	21,5	32,7	-10,2	109,1
Noiembrie 2017														
Decembrie 2017														

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică, calculele autorului.

SECTORUL EXTERN: INDICII COMERȚULUI CU BUNURI

Perioada	Indicii valorici ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorici ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii valorii unitare ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai exporturilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %	Indicii de volum ai importurilor de bunuri (perioada similară a anului precedent=100), %
2010	120,1	117,6	103,0	103,0	117,0	114,0
2011	143,8	134,7	107,0	110,0	134,0	122,0
2012	97,5	100,4	97,0	99,0	101,0	101,0
2013	112,3	105,4	98,0	99,0	113,0	106,0
2014	96,3	96,8	94,0	96,0	102,0	101,0
2015	84,1	75,1	83,0	78,5	101,5	95,8
2016	104	101,5	96,2	68,8	108,3	108,4
Trimestrul I 2012	106,7	109,7	98,0	103,0	109,0	106,0
Trimestrul II 2012	102,9	98,5	95,0	96,0	108,0	103,0
Trimestrul III 2012	92,2	96,5	94,0	95,0	98,0	102,0
Trimestrul IV 2012	91,3	98,0	99,0	100,0	92,0	99,0
Trimestrul I 2013	115,4	103,2	102,0	100,0	113,0	103,0
Trimestrul II 2013	100,4	107,5	99,0	98,0	101,0	110,0
Trimestrul III 2013	119,4	108,1	97,0	100,0	122,0	108,0
Trimestrul IV 2013	112,0	102,9	92,0	98,0	120,0	105,0
Trimestrul I 2014	97,2	98,0	97,2	98,0	106,0	100,0
Trimestrul II 2014	109,6	98,3	97,0	100,0	113,0	98,0
Trimestrul III 2014	93,5	95,8	95,0	97,0	98,0	99,0
Trimestrul IV 2014	88,1	92,3	89,0	92,0	100,0	104,0
Trimestrul I 2015	85,2	80,1	80,0	79,0	106,0	101,0
Trimestrul II 2015	84,2	75,9	79,0	79,0	107,0	96,0
Trimestrul III 2015	80,6	74,1	84,0	78,0	96,0	95,0
Trimestrul IV 2015	86,3	70,6	89,0	78,0	97,0	91,0
Trimestrul I 2016	85,5	91,1	95,0	88,0	90,0	104,0
Trimestrul II 2016	96,6	99,9	98,0	93,0	99,0	107,0
Trimestrul III 2016	115,9	105,1	95,9	94,2	120,9	111,5
Trimestrul IV 2016	118,0	109,8	95,7	98,9	123,3	111,1
Trimestrul I 2017	126,8	119,7	99,4	99,7	127,6	120,1
Trimestrul II 2017	102,3	114,3	97,4	100,8	105	113,3

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

SECTORUL EXTERN												
Valoarea exporturilor, mil. USD												
	T1/15	T2/15	T3/15	T4/15	T1/2016	T2/2016	T3/2016	T4/2016	T1/17	T2/17	T3/17	T4/17
Total export	488,0	504,8	455,4	519,2	417,2	488,8	527,3	612,7	528,2	500,0	623,6	
Produse agroalimentare	243,6	233,2	177,6	131,5	176,1	205,8	230,6	329,4	238,7	191,4	282,6	
<i>Fructe și legume</i>	70,9	59,6	42,7	81,0	41,5	34,1	32,8	61,4	48,8	25,4	43,8	
<i>Cereale</i>	38,4	29,1	37,7	23,5	14,2	37,7	70,3	43,1	32,9	20,5	76,4	
<i>Semințe oleaginoase</i>	51,4	52,0	26,1	47,9	36,3	49,6	33,4	82,7	58,3	44,9	54,3	
<i>Băuturi</i>	33,1	35,1	40,1	46,5	35,5	42,8	45,8	43,0	41,8	49,1	52,5	
<i>Uleiuri</i>	22,7	25,7	1,2	22,4	13,3	11,5	1,4	28,0	13,2	11,7	1,2	
<i>Minerale</i>	2,2	2,5	3,8	1,6	2,2	2,9	4,3	4,5	6,0	6,0	8,5	
<i>Mașini și echipamente electrice</i>	57,8	62,0	59,5	56,2	53,0	62,7	66,4	69,2	70,2	80,4	90,4	
<i>Îmbrăcăminte</i>	51,0	61,9	62,1	54,5	54,8	61,8	67,0	59,3	61,6	63,7	73,5	
<i>Medicamente</i>	13,4	21,4	17,5	23,9	4,5	11,5	14,0	18,9	11,6	14,4	19,2	
<i>Mobilă</i>	22,9	22,4	25,0	27,4	29	29,7	34,4	31,6	31,8	34	36,9	
Valoarea importurilor, mil. USD												
	T1/15	T2/15	T3/15	T4/15	T1/2016	T2/2016	T3/2016	T4/2016	T1/17	T2/17	T3/17	T4/17
TOTAL	976,1	1009,2	977,0	1024,4	861,1	1007,2	1026,9	1125,2	1030,7	1150,7	1257,4	
<i>Produse alimentare</i>	20,6	23,3	25,7	30,3	23,2	24,9	28,7	30,2	27,3	31,8	35,0	
<i>Uleiuri, grăsimi</i>	4,9	5	4,6	5,8	4,7	6,3	7,2	5,8	5,2	6,4	7,9	
<i>Băuturi și tutun</i>	16,2	26	30,8	26,3	22,7	27,5	29,9	29,6	17,5	31,2	37,6	
<i>Produse minerale</i>	237,0	168,1	156,2	172,3	159,3	130,4	140,9	199,5	177,5	175,6	184,5	
<i>Produse farmaceutice</i>	38,0	47,1	41,9	69,9	28,1	44,9	46,4	64,6	47,9	55,9	56,5	
<i>Mașini și echipamente, aparate de înregistrat...</i>	76,9	75,9	87,3	87,4	61,8	79,2	92,5	110,2	84,2	93,9	108,1	
<i>Materiale plastice și articole din materiale plastice</i>	50,7	65,5	72,0	65,7	51,4	66,1	75,0	65,3	53,8	72,7	82,6	

Sursa: Calculele ajutorului conform datelor Biroului Național de Statistică.

SITUAȚIA DEMOGRAFICĂ

Perioada	Numărul populației prezente (mii locuitori) la începutul anului		Născuți-vii		Decedați			Decedați în vârstă sub 1 an		Sporul natural		Căsătorii		Divorțuri	
	Numărul populației stabile (mii locuitori) la începutul anului		Numărul de născuți- vii - total (pers.)	născuți-vii la 1000 locuitori	Numărul de decedați - total (pers.)	decedați la 1000 locuitori	Numărul de decedați în vârstă sub 1 an - total (pers.)	la 1000 locuitori	Sporul natural (pers.)	la 1000 locuitori	Numărul căsătoriilor - total (numărul)	căsătorii la 1000 locuitori	Numărul divorțurilor - total (numărul)	divorțuri la 1000 locuitori	
2012	3559,5	3412,6	39435	11,1	39560	11,1	387	9,8	-125	0,0	24262	6,8	10637	3,0	
2013	3559,5	3414,3	37871	10,6	38060	10,7	359	9,4	-189	-0,1	24449	6,9	10775	3,0	
2014	3557,6	3413,2	38616	10,9	39494	11,1	372	9,6	-878	-0,2	25624	7,2	11130	3,1	
2015	3555,2	3384,1	38567	10,9	39905	11,2	374	9,7	-1338	-0,3	24689	6,9	11106	3,1	
2016	3550,9	3369,1	37394	10,5	38487	10,8	353	9,4	-1095	0,3	21992	6,2	10605	3,0	
Ianuarie 2013			3371	11,2	4089	13,5	35	10,4	-718	-2,3	1229	4,1	1115	3,7	
Februarie 2013			6177	10,7	7405	12,9	66	7,9	-1228	-2,2	2409	4,2	1854	3,2	
Martie 2013			8974	10,2	10859	12,4	92	8,4	-1885	-2,2	3899	4,4	2919	3,3	
Aprilie 2013			11744	10,0	14169	12,1	122	9,6	-2425	-2,1	4615	3,9	3726	3,2	
Mai 2013			14732	10,0	17285	11,7	152	9,8	-2553	1,7	6616	4,5	4768	3,2	
Iunie 2013			17779	10,1	19936	11,3	178	10,1	-2157	1,2	9014	5,1	5506	3,1	
Iulie 2013			21204	10,3	22592	10,9	209	9,9	-1388	-0,6	10927	5,3	6331	3,1	
August 2013			24632	10,4	25105	10,6	232	9,4	-473	-0,2	14406	6,1	7097	3,0	
Septembrie 2013			27960	10,5	27907	10,5	266	9,5	53	0,0	18039	6,8	7794	2,9	
Octombrie 2013			31880	10,8	31416	10,6	294	9,2	464	0,2	21038	7,1	8644	2,9	
Noiembrie 2013			35030	10,8	34724	10,7	325	9,3	306	0,1	23369	7,2	9745	3,0	
Decembrie 2013			37871	10,6	38060	10,7	359	9,4	-189	-0,1	24449	6,9	10775	3,0	
Trimestrul I 2014			8985	10,2	10956	12,5	99	11,0	-1971	-2,3	4152	4,7	2957	3,4	
Trimestrul II 2014			18248	10,3	20542	11,6	188	10,3	-2294	-1,3	9876	5,6	5653	3,2	
Trimestrul III 2014			29068	10,9	28932	10,9	280	9,6	136	0,0	19319	7,3	8141	3,1	
Trimestrul IV 2014			38616	10,9	39494	11,1	372	9,6	-878	-0,2	25624	7,2	11130	3,1	
Trimestrul I 2015			9179	10,5	11166	12,7	90	9,8	-1987	-2,2	3893	4,4	2864	3,3	
Trimestrul II 2015			18522	10,5	21049	11,9	182	9,8	-2527	-1,4	9553	5,4	5724	3,2	
Trimestrul III 2015			28881	10,9	29725	11,2	272	9,4	-844	-0,3	18727	7,0	8270	3,1	
Trimestrul IV 2015			38567	10,9	39906	11,2	374	9,7	-1338	-0,3	24689	6,9	11106	3,1	
Trimestrul I 2016			9342	10,6	10752	12,2	99	10,6	-1410	-1,6	3679	4,2	2767	3,1	
Trimestrul II 2016			18258	10,3	20150	11,4	179	9,8	-1902	-1,1	8661	4,9	5574	3,2	
Trimestrul III 2016			28264	10,6	28626	10,8	256	9,1	-362	-0,2	16872	6,3	7955	3,0	
Trimestrul IV 2016			37390	10,5	38487	10,8	352	9,4	-1097	-0,3	21916	6,2	10650	3,0	
Trimestrul I 2017			8526	9,6	10834	12,2	86	n/d	-2308	-2,6	3343	3,8	2498	2,8	
Trimestrul II 2017			16868	9,5	19775	11,2	174	n/d	-2907	-1,6	8050	4,6	4980	2,8	
Trimestrul III 2017			26049	9,8	27595	10,4	251	n/d	-1536	-0,6	16366	6,1	6978	2,6	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	REMUNERAREA MUNCII									
	Câștigul salarial mediu lunar - Total			Indicele câștigului salarial nominal lunar (față de aceeași perioadă din anul precedent), %			Indicele câștigului salarial real lunar (față de aceeași perioadă din anul precedent), %			
	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR	MDL	USD	EUR	
Ianuarie 2015	4260,6	256,5	219,1	112,8	89,4	104,1				107,7
Februarie 2015	4241,2	225,2	198,1	114,1	81,7	98,0				107,1
Martie 2015	4397,3	236,0	217,1	112,4	81,5	103,6				104,9
Aprilie 2015	4526,5	251,3	233,2	112,9	84,2	108,0				104,9
Mai 2015	4524,0	252,0	225,7	112,2	85,5	105,3				103,8
Iunie 2015	4732,7	256,7	228,6	112,6	85,0	102,9				104,0
Iulie 2015	4882,6	257,4	233,8	112,8	83,4	102,6				103,9
August 2015	4669,1	245,8	220,4	109,2	79,5	95,0				97,3
Septembrie 2015	4694,9	239,0	212,6	110,0	80,2	92,2				97,7
Octombrie 2015	4564,9	229,2	203,8	105,9	78,0	88,0				93,6
Noiembrie 2015	4613,4	230,7	214,5	105,9	79,2	91,9				93,3
Decembrie 2015	5227,7	263,6	243,0	107,4	83,6	95,0				94,5
Ianuarie 2016	4665,8	229,7	211,4	109,5	89,6	96,5				96,6
Februarie 2016	4650,6	231,5	208,3	109,7	102,8	105,1				99,5
Martie 2016	4749,7	239,7	216,1	108,0	101,6	99,5				98,7
Aprilie 2016	4909,6	249,10	219,8	108,5	99,10	94,3				100,2
Mai 2016	4863,9	244,9	216,5	107,5	97,2	95,9				99,6
Iunie 2016	5169,7	260,9	232,4	109,2	101,6	101,7				101,7
Iulie 2016	5274,0	266,2	240,3	108,0	103,6	102,8				100,9
August 2016	5242,8	265,2	236,4	112,3	107,9	107,2				108,4
Septembrie 2016	5170,6	261,3	232,9	110,1	109,3	105,9				106,9
Octombrie 2016	5109,2	261,7	237,0	111,9	114,2	116,3				109,2
Noiembrie 2016	5204,4	254,6	235,5	112,8	110,4	109,7				109,9
Decembrie 2016	6003,7	297,8	282,3	114,8	113,0	116,2				112,1
Trimestrul I 2017	5218,9	261,5	245,6	111,3	112,0	115,9				111,3
Trimestrul II 2017	5636,7	300,6	273,7	113,2	119,5	122,8				105,7
Trimestrul III 2017	5809,1	324,2	276,3	111,1	122,7	116,8				103,4

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

REMUNERAREA MUNCII DUPĂ ACTIVITĂȚI ECONOMICE

Activități economice	Total economie	Agricultura, silvicultura și pescuit	Industrie	Construcții	Comerț cu ridicata și cu amănuntul; întreținerea și repararea autovehiculelor și a motocicletelor	Transport și depozitare	Activități de cazare și alimentație publică	Informații și comunicații	Activități financiare și de asigurări	Tranzacții imobiliare	Activități profesionale, științifice și tehnice	Activități de servicii administrative și activități de servicii suport	Administrație publică și apărare; asigurări sociale obligatorii	Învățământ	Sănătate și asistență socială	Artă, activități de recreere și de agrement	Alte activități de servicii
Ianuarie	4260,6	2602,8	4514,4	3950,8	3552,4	4130,6	2827,6	8533,6	7683,3	4014,8	5735,9	3634,2	5460,4	3579,9	4149,9	3086,1	5647,1
Februarie	4241,2	2576,2	4445,4	4011,3	3559,2	3940,4	2781,9	8893,3	7305,5	3942,7	5790,8	3291,5	5568,9	3664,6	3984,6	3069,4	6582,6
Martie	4397,3	2834,8	4707,1	4229,2	3657,1	4113,4	2904,1	9650,7	8825,2	4028,8	6064,7	3534,9	5792,4	3509,6	4028,2	2922,5	6015,5
Aprilie	4526,5	2815,9	4994,9	4369,0	3797,5	4406,4	2851,4	10443,5	9595,3	4257,0	5785,6	3531,6	5493,6	3549,6	4454,3	2882,5	6776,7
Mai	4524,0	2900,1	4845,4	4581,7	3826,5	4566,5	2970,3	9400,4	8092,1	4259,6	6248,4	3641,5	5503,1	3811,8	4469,8	2996,3	6870,4
Iunie	4732,7	2936,6	4936,5	4687,3	3974,5	4369,3	3081,0	9611,4	8471,0	4119,4	6358,3	3715,0	5997,0	4304,3	4562,2	3180,2	7943,6
Iulie	4882,6	3233,9	5076,0	4762,1	4054,1	4541,4	3219,2	9640,5	10121,3	4316,4	6854,3	3739,9	6604,1	4122,9	4726,5	3113,3	7183,5
August	4669,1	2876,7	5027,4	4690,4	3977,6	4615,6	3181,1	9392,6	8235,3	4112,6	6442,1	3816,8	5841,1	4109,8	4398,1	2839,3	6605,8
Septembrie	4694,9	3484,0	5150,1	4781,2	4034,8	4596,3	3204,1	12024,8	8005,3	4195,9	6449,9	3729,6	5347,9	3778,1	4243,6	2954,1	7396,9
Octombrie	4564,9	3395,4	4942,8	4761,8	4013,8	4485,7	3220,2	9725,0	8736,8	4231,5	6362,7	3773,5	5324,0	3648,5	4250,2	2918,1	7143,9
November	4613,4	3363,1	5007,2	4637,6	3937,5	4271,0	3131,7	9853,1	8246,3	4247,8	6661,0	3635,6	5771,7	3735,3	4404,6	3107,2	7141,6
Decembrie	5227,7	3713,0	5884,1	5145,5	4453,4	4907,6	3290,8	10429,5	10685,4	4922,9	7102,4	4039,9	6279,6	3878,5	5518,1	3118,6	8574,9
2015	4610,9	3072,3	4962,8	4559,0	3903,2	4411,3	3055,6	9770,7	8659,6	4218,7	6320,2	3669,7	5749,2	3813,6	4430,2	3015,8	6965,4
Ianuarie	4665,8	2677,1	4837,7	4423,8	4221,7	4372,5	3194,0	9534,2	9040,2	4290,3	6349,3	3790,8	6126,9	3708,5	4354,4	3109,9	8351,3
Februarie	4650,6	2861,0	4843,2	4539,2	4171,1	4303,8	3193,0	9928,7	8723,3	4370,7	6497,7	3756,7	6143,5	3789,3	4057,6	3147,8	8513,1
Martie	4749,7	3003,2	4982,5	4648,6	4284,5	4399,2	3317,0	12310,5	10503,5	4384,4	6803,8	4034,6	5593,3	3686,0	4207,1	2948,7	8911,4
Aprilie	4905,6	3096,1	5290,6	4712,5	4394,5	4557,8	3361,3	11153,8	11206,1	4694,5	6646,1	3891,4	6067,9	3715,8	4672,7	2984,7	8484,0
Mai	4863,9	3040,6	5159,1	4841,4	4483,4	4790,6	3420,8	10869,0	9136,3	4739,2	6552,9	4110,8	5771,0	3908,7	4492,4	3062,0	8404,5
Iunie	5169,7	3122,1	5272,1	4995,4	4607,0	4695,7	3542,7	10933,8	9828,6	4875,5	6959,8	4074,6	6683,2	4438,3	4903,5	3257,6	9434,2
Iulie	5272,0	3567,7	5466,3	5132,4	4604,6	4772,6	3591,4	10800,3	10025,2	4967,0	7045,1	4215,2	6705,3	4279,0	5460,3	3221,9	9002,8
August	5242,8	3283,0	5608,1	5339,3	4739,9	5224,5	3607,8	10593,0	9714,1	4799,1	6549,9	4335,0	6310,2	4354,8	5093,8	2920,8	9136,6
Septembrie	5170,6	3745,3	5455,5	5344,5	4716,6	5014,4	3585,0	12900,0	9259,6	4803,0	6516,8	4292,0	5733,0	4115,0	4905,5	3140,9	9381,8
Octombrie	5109,2	3474,4	5370,4	5351,0	4627,9	4864,0	3565,5	10882,5	9783,2	4938,1	6770,2	4295,0	5685,9	3977,3	5499,4	3107,2	9053,7
November	5204,4	3672,7	5468,4	5413,8	4645,6	4882,0	3450,2	10481,0	10336,0	4921,6	7127,9	4380,4	5975,4	4156,7	5353,8	3304,2	9530,1
Decembrie	6003,7	4154,0	6446,5	5762,3	5209,7	5316,3	3657,5	11962,2	16536,4	5997,1	7673,1	4585,8	6859,3	4125,0	7061,8	3399,0	10578,5
2016	5084,0	3321,4	5353,7	5064,5	4558,0	4746,3	3454,8	11033,8	10338,9	4779,6	6808,6	4144,3	6144,2	4017,7	5010,0	3130,1	9081,0
Trimestrul I 2017	5218,9	3265,6	5276,5	4784,8	4713,4	4797,7	3495,2	11567,4	9821,9	4634,6	6906,8	4336,6	7197,4	4085,6	5066,8	3318,1	7039,6
Trimestrul II 2017	5636,7	3554,6	5812,6	5577,6	5047,8	5244,8	3680,1	12553,8	10503,2	5010,6	7448,0	4651,2	7258,2	4530,6	5718,6	3307,2	7406,0
Trimestrul III 2017	5809,1	4035,5	6112,6	5884,2	5304,7	5650,6	3965,9	12775,1	10763,9	5337,0	7413,5	5019,8	7272,2	4565,9	5517,3	3209,3	7547,7

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Notă: Informația cuprinde unitățile din sectorului real cu 4 și mai mulți salariați și toate instituțiile bugetare, indiferent de numărul de salariați.

Perioada		VENITURILE DISPONIBILE ALE POPULAȚIEI									
		Structura veniturilor disponibile ale populației, %									
Veniturile disponibile ale populației, MDL		activitatea salariată	activitatea individuală agricolă	activitatea individuală non-agricolă	proprietate	prestații sociale	alte surse				
2012	1508,8	42,7	9,6	7,2	0,2	19,2	21,2				
2013	1681,4	41,6	9,1	6,9	0,2	19,9	22,3				
2014	1767,5	41,6	9,5	6,6	0,1	20,2	21,9				
2015	1956,6	41,4	9,0	6,9	0,2	20,9	21,6				
2016	2060,1	42,1	8,3	6,6	0,2	22,1	20,8				
Trimestrul I 2012	1439,3	43,9	10,1	5,9	0,1	18,4	21,6				
Trimestrul II 2012	1523,1	43,7	9,8	6,3	0,6	19,0	20,7				
Trimestrul III 2012	1507,3	41,4	9,1	8,5	0,0	20,6	20,4				
Trimestrul IV 2012	1572,5	41,7	9,3	8,0	0,1	18,8	22,1				
Trimestrul I 2013	1559,8	42,5	9,1	6,4	0,3	19,4	22,3				
Trimestrul II 2013	1667,2	43,7	10,0	6,3	0,1	18,8	21,0				
Trimestrul III 2013	1755,5	41,9	8,8	7,2	0,2	20,3	21,7				
Trimestrul IV 2013	1743,0	38,7	8,4	7,5	0,2	20,9	24,3				
Trimestrul I 2014	1650,0	42,6	10,1	5,9	0,1	20,0	21,2				
Trimestrul II 2014	1756,1	43,0	10,4	5,6	0,0	18,8	22,2				
Trimestrul III 2014	1787,4	40,7	9,0	6,6	0,1	21,4	22,3				
Trimestrul IV 2014	1877,8	40,1	8,8	8,1	0,2	20,7	22,0				
Trimestrul I 2015	1854,0	40,2	9,6	5,3	0,2	21,3	23,3				
Trimestrul II 2015	1997,2	43,5	9,3	6,6	0,1	19,9	20,6				
Trimestrul III 2015	1978,3	39,9	8,5	7,5	0,2	21,2	22,4				
Trimestrul IV 2015	1999,4	41,7	8,9	8,2	0,2	20,9	20,1				
Trimestrul I 2016	2027,8	42,4	8,7	6,2	0,2	19,5	23,0				
Trimestrul II 2016	2030,4	41,1	9,1	6,7	0,0	21,4	21,7				
Trimestrul III 2016	2080,5	41,6	7,6	7,0	0,1	24,3	19,4				
Trimestrul IV 2016	2105,2	42,9	8,0	6,6	0,3	23,2	19,1				
Trimestrul I 2017	2134,5	40,2	8,6	5,4	0,0	23,7	22,1				
Trimestrul II 2017	2227,6	43,2	7,3	6,5	0,0	22,0	21,0				
Trimestrul III 2017	2224,4	43,5	8,0	4,4	0,1	25,8	18,2				

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

CHELTUIELILE DE CONSUM ALE POPULAȚIEI		Structura cheltuielilor de consum ale populației, %												
		Cheltuielile de consum ale populației, MDL	produse alimentare	băuturi alcoolice, tutun	îmbrăcăminte și încălțăminte	locuințe și comodități	dotarea locuinței	sănătate	transport	servicii de comunicații	agrement	învățământ	hotel, restaurant, cantină	alte bunuri și servicii
Perioada														
2012	1598,6	43,2	1,7	10,6	18,5	3,5	5,6	4,2	4,4	1,4	1,0	1,7	4,1	
2013	1775,8	42,8	1,5	10,3	19,2	3,6	5,7	4,7	4,2	1,5	0,8	1,5	4,0	
2014	1816,7	43,8	1,3	10,5	18,9	3,5	5,6	4,4	4,3	1,3	0,7	1,5	4,0	
2015	2048,5	42,1	1,4	11,2	17,9	3,9	6,5	4,5	4,3	1,4	0,6	1,7	4,4	
2016	2116,8	42,6	1,5	10,5	17,8	4,0	6,4	4,7	4,7	1,3	0,7	1,5	4,4	
Trimestrul I 2012	1510,8	43,7	1,6	10,9	18,3	3,0	6,2	3,8	4,5	1,1	1,1	2,1	3,7	
Trimestrul II 2012	1582,6	43,7	1,6	11,2	18,5	3,3	4,8	4,5	4,5	1,4	0,9	1,8	3,8	
Trimestrul III 2012	1675,3	42,0	1,7	10,3	19,0	4,1	6,5	4,3	4,3	1,9	1,0	1,3	3,6	
Trimestrul IV 2012	1624,4	43,3	1,7	10,2	18,3	3,7	5,0	4,4	4,2	1,4	1,0	1,8	5,0	
Trimestrul I 2013	1656,1	43,4	1,7	9,6	18,3	3,2	6,7	4,6	4,5	1,3	0,8	1,8	4,1	
Trimestrul II 2013	1761,8	44,3	1,5	10,6	19,0	3,2	4,7	4,9	4,3	1,0	0,9	1,5	4,1	
Trimestrul III 2013	1888,0	40,9	1,4	10,2	20,3	3,8	5,8	5,1	4,0	2,0	0,8	1,7	4,0	
Trimestrul IV 2013	1798,5	43,0	1,6	10,9	19,1	4,2	5,5	4,1	4,1	1,8	0,8	1,2	3,8	
Trimestrul I 2014	1733,7	43,9	1,2	10,4	18,6	3,2	6,6	4,4	4,5	1,2	0,6	1,2	4,1	
Trimestrul II 2014	1807,9	44,9	1,4	10,3	18,3	3,2	5,5	4,4	4,5	0,9	0,9	1,6	4,1	
Trimestrul III 2014	1832,0	43,6	1,2	10,7	19,9	3,0	5,3	4,1	4,2	1,2	0,7	1,5	3,8	
Trimestrul IV 2014	1893,7	42,9	1,5	11,1	18,7	3,9	5,2	4,4	4,2	1,7	0,7	1,5	4,1	
Trimestrul I 2015	1913,3	41,5	1,4	10,9	17,1	3,5	7,7	4,9	4,4	1,6	0,6	1,7	4,8	
Trimestrul II 2015	2075,9	41,9	1,4	11,0	17,9	4,0	6,3	4,7	4,5	1,1	0,6	2,0	4,5	
Trimestrul III 2015	2132,7	41,5	1,4	11,8	18,9	4,1	6,2	4,0	4,1	1,5	0,7	1,4	4,3	
Trimestrul IV 2015	2072,9	42,3	1,5	11,0	17,6	4,1	5,9	4,6	4,2	1,2	0,7	1,8	4,1	
Trimestrul I 2016	2058,1	42,0	1,4	9,7	17,5	3,6	6,3	7,3	4,3	1,2	0,6	1,1	5,0	
Trimestrul II 2016	2079,6	43,3	1,5	10,7	18,5	3,8	5,8	4,1	4,4	1,1	0,8	1,5	4,5	
Trimestrul III 2016	2199,7	41,3	1,7	10,8	18,0	4,1	7,4	4,3	4,3	1,7	0,7	1,6	4,1	
Trimestrul IV 2016	2129,8	43,9	1,4	10,8	17,3	4,4	5,9	3,3	5,6	1,1	0,6	1,6	4,1	
Trimestrul I 2017	2091,0	44,1	1,4	9,7	18,7	3,8	6,3	3,5	4,6	1,5	0,7	1,5	4,3	
Trimestrul II 2017	2245,3	44,3	1,6	10,4	18,4	3,8	5,5	3,9	4,5	1,2	0,5	1,4	4,3	
Trimestrul III 2017	2301,0	43,0	1,4	10,8	19,8	4,0	5,7	3,5	4,2	1,1	0,3	1,8	4,3	

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Perioada	INFRAȚIUNI																				
	Infrațiuni înregistrate - total, (cauze)		Infrațiuni contra vieții și sănătății persoanei (cauze)		Infrațiuni privind viața sexuală (cauze)		Infrațiuni contra patrimoniului (cauze)						Infrațiuni contra sănătății publice și conviețuirii sociale (cauze)		Infrațiuni contra familiei și minorilor (cauze)		Infrațiuni economice (cauze)		Infrațiuni contra securității publice și a ordinii publice (cauze)		
	Total	Omor	Vătămare intenționată gravă	Total	Viol	Total	Furt	Tâlhărie	Jaf	Escrocherie	Pungașie	Șantaj	Total	Total	Trafic de copii	Total	Contrabandă	Fabricarea banilor falși	Total	Huliganism	
2012	36615	1755	223	325	360	617	18751	14294	167	1175	1651	540	64	1785	953	20	1928	163	1156	1514	1284
2013	38157	1647	215	324	608	349	20391	15378	146	1144	2065	741	88	1305	1474	20	1002	151	344	1625	1444
2014	41786	1542	172	320	647	352	21875	16729	125	1127	2068	836	77	1439	2423	24	1305	216	286	1804	1614
2015	39782	1389	177	252	639	303	20588	15363	113	994	2077	1011	67	1362	2058	38	1429	229	433	1752	1491
2016	41921	1505	189	250	642	341	22440	18238	128	1082	2390	1598	92	1330	1836	28	1132	240	216	1954	1699
Trimestrul I 2013	8250	326	55	66	154	91	4630	3535	47	267	424	182	17	308	274	7	224	30	84	383	341
Trimestrul II 2013	18098	767	114	140	306	172	10004	7563	83	550	1002	378	39	568	663	14	492	68	188	784	694
Trimestrul III 2013	27320	1175	150	220	455	258	14624	11037	121	829	1513	494	67	951	850	17	724	103	256	1151	1025
Trimestrul IV 2013	38157	1647	215	324	608	349	20391	15378	146	1144	2065	741	88	1305	1474	20	1002	151	344	1625	1444
Trimestrul I 2014	8940	336	42	67	156	91	4489	3350	28	245	467	173	25	316	276	6	319	54	46	389	352
Trimestrul II 2014	18138	769	115	140	306	172	10012	7563	84	550	1007	378	41	575	503	14	501	73	188	786	694
Trimestrul III 2014	30328	1116	129	223	497	279	15620	11828	83	840	1577	571	55	1093	979	14	930	156	176	1296	1163
Trimestrul IV 2014	41786	1542	172	320	647	352	21875	16729	125	1127	2068	836	77	1439	1288	24	1305	216	286	1804	1614
Trimestrul I 2015	8875	276	39	63	130	63	4601	3339	40	239	439	264	12	332	299	5	324	47	104	421	358
Trimestrul II 2015	18696	599	74	118	286	139	9615	7143	72	462	919	514	23	716	632	19	713	97	259	847	722
Trimestrul III 2015	28583	950	118	171	478	224	14462	10793	87	714	1429	704	47	1079	955	30	1012	145	333	1289	1100
Trimestrul IV 2015	39782	1389	177	252	639	303	20588	15363	113	994	2077	1011	67	1362	1191	38	1429	229	433	1752	1491
Trimestrul I 2016	9808	351	46	68	141	65	5338	3916	43	247	546	365	23	285	244	466	5	247	47	426	366
Trimestrul II 2016	20588	724	88	127	316	170	11147	8149	66	485	1193	771	47	597	508	14	560	120	105	925	797
Trimestrul III 2016	30719	1088	140	181	480	264	16381	11942	93	792	1707	1096	72	1001	880	23	810	150	144	1436	1245
Trimestrul IV 2016	41921	1505	189	250	642	341	22440	18238	128	1082	2390	1598	92	1330	1153	28	1132	240	216	1954	1699
Trimestrul I 2017	8287	n/d	41	48	n/d	59	n/d	2835	34	198	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	331
Trimestrul II 2017	16778	n/d	76	89	n/d	136	n/d	5754	49	367	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	635
Trimestrul III 2017	25818	n/d	113	137	n/d	215	n/d	8735	65	612	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	n/d	1052

Sursa: Conform datelor Biroului Național de Statistică.

Redactor-șef CE: Iulita BÎRCĂ
Designer copertă: Virgiliu MOREI

Adresa redacției: Complexul Editorial, INCE, MD-2064,
or. Chișinău, str. I. Creangă, 45, tel.: (+373-22) 50-11-30, fax: (+373-22) 74-37-94
web: www.ince.md/complexul-editorial/; e-mail: bircaiulita@mail.ru

Bun de tipar: 15.01.2018. Tirajul 300 ex.
Coli de tipar 6,7. Coli editoriale 7,7. Com. 12.
Complexul-Editorial al INCE, 2018